

STRATEGIA ROZWOJU GMINY CZERMIN

2022 - 2030

Spis treści

1. Wstęp.....	4
2. Metodologia Strategii Rozwoju Gminy Czermin na Lata 2022-2030.....	6
2.1. Pojęcie Strategii Rozwoju	7
2.2. Wymogi prawne opracowania	8
2.3. Procedura formułowania Strategii Rozwoju Gminy Czermin	9
3. Diagnoza Gminy Czermin	10
3.1. Położenie geograficzne i administracyjne	11
3.2. Sytuacja demograficzna	13
3.3. Oświata i wychowanie	17
3.4. Ochrona zdrowia	19
3.5. Pomoc społeczna	21
3.6. Kultura i sport	26
3.7. Aktywność obywatelska mieszkańców	29
3.7. Bezpieczeństwo publiczne	31
3.8. Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody	32
3.9. Dziedzictwo kulturowe, turystyka i rekreacja	41
3.10. Planowanie przestrzenne	44
3.11. Infrastruktura komunikacyjna i transport publiczny	45
3.12. Gospodarka mieszkaniowa i budownictwo	47
3.14. Infrastruktura techniczna	50
3.15. Rynek pracy i bezrobocie	56
3.16. Gospodarka i rolnictwo	60
3.17. Gospodarka finansowa	65
4. Gmina w oczach mieszkańców	68
5. Wnioski z diagnozy – Analiza SWOT	76
6. Główne problemy w obszarach strategii	80
7. Plan operacyjny strategii rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju Gminy.....	82
7.1. Misja i wizja.....	83
7.2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	83
8. Wieloletni Plan inwestycyjny	106
9. Część planistyczna.....	110
9.1. Rozwój strategiczny Gminy Czermin w latach 2022-2030	111

9.2.	Drzewo problemów	111
9.3.	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	112
9.4.	Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań.....	114
9.5.	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy	128
10.	System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	134
10.1.	Wdrażanie zapisów Strategii	135
10.2.	System monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Czermin	136
10.3.	Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czermin.....	136
10.4.	Ewaluacja – ocena skutków wdrażania zapisów Strategii	139
10.5.	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	140
10.6.	Zasady aktualizacji	140
11.	Ramy finansowe oraz źródła finansowania.....	143
	Spis tabel	146
	Spis map	149
	Spis wykresów	151
	Spis zdjęć	153

ROZDZIAŁ 1

WSTĘP

Strategia Rozwoju Gminy Czermin jest formalnym dokumentem, który określa strategiczne kierunki rozwoju Gminy na lata 2022-2030. Jest komplementarna z innymi regulacjami planistyczno-strategicznymi, obowiązującymi w Gminie. Dokument będzie nadrzędny względem dokumentów sektorowych dotyczących obszaru Gminy Czermin, jednocześnie pozostając spójny z dokumentami wyższego rzędu – w szczególności Strategią Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030. Strategia będzie wyznaczała ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania.

Strategia Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030 została opracowana na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnianych przez mieszkańców. Ważnym źródłem informacji były warsztaty strategiczne, w których uczestniczyli przedstawiciele stowarzyszeń, organizacji senioralnych i młodzieżowych, przedsiębiorcy, sołtysi, radni, pracownicy Urzędu Gminy, kierownicy jednostek organizacyjnych.

Podstawowym dokumentem prawnym określającym zadania gminy, na którym opierano się podczas przygotowywania Strategii, jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559). Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079).

Ważnym elementem prac nad Strategią było doradztwo i wsparcie oraz udział w warsztatach strategicznych Zespołu do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030, w skład, którego wchodził:

- Sławomir Sidur – Wójt Gminy Czermin – Koordynator prac nad Strategią Rozwoju,
- Bogusław Peret – Sekretarz Gminy Czermin.

Prace nad Strategią rozpoczęto w marcu 2022 roku, kiedy to Wójt Gminy Czermin podjął decyzję o przystąpieniu do opracowywania dokumentu. Szczegółowy tryb i harmonogram pracy przyjęto uchwałą nr XXXV/253/2022 Rady Gminy Czermin z dnia 18 marca 2022 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030.

URZĄD GMINY
CZERMIN

ROZDZIAŁ 2

**METODOLOGIA
STRATEGII ROZWOJU
GMINY CZERMIN
NA LATA 2022 - 2030**

2.1. Pojęcie Strategii Rozwoju

Strategia Rozwoju jest dokumentem, który w jasny sposób wskazuje kierunki, w jakich powinna zmierzać gmina, aby zapewnić zrównoważony rozwój, a mieszkańcom poprawę, jakości życia. Jej celem jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, co trzeba zrobić, aby funkcjonować i rozwijać się w przyszłości. Strategia Rozwoju Gminy to plan długofalowego działania Rady Gminy Czermin, Wójta Gminy Czermin i wspierających go urzędników z Urzędu Gminy Czermin oraz wszystkich, którym na sercu leży lepsze jutro gminy, wobec szans i zagrożeń wynikających ze zmieniającego się otoczenia i działań innych podmiotów. Zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju działanie takie jest ukierunkowane przez wartości i opcje uznane przez społeczność lokalną, bazujące na wewnętrznym potencjale sił i uwzględniające jej wewnętrzne słabości.

Strategia Rozwoju ma charakter krótkookresowy tzn. obejmuje zwykle okres kilku lat. Dłuższa perspektywa dla potrzeb jednostek samorządu terytorialnego nie jest zasadna, ponieważ powoduje, że cele stają się mniej realne np. nie spełniają kryterium SMART (Konkretność, Mierzalność, Afirmatywność, Realistyczność, Określone w czasie).

Strategia Rozwoju nie może zawierać precyzyjnej listy inwestycji do realizacji, a jedynie wskazać te kluczowe, ponieważ z definicji jest to domeną Wieloletnich Prognoz Finansowych. Tak szczegółowe informacje mogą być umieszczane tylko w dokumentach, które zawierają stale aktualizowane plany finansowe. Popęlenie takiego błędu spowodowałoby, że Strategia Rozwoju bardzo szybko straciłaby swoją aktualność i wystąpiłaby konieczność zmiany przez Radę Gminy.

Warto zauważyć, że Strategia Rozwoju jest dokumentem „otwartym”, nie powinien być opracowaniem „zamkniętym w szafie”, o którym przypomina się tylko wtedy, gdy istnieje konieczność dodatkowego uzasadnienia dokumentacji aplikacyjnej do programu operacyjnego. Przyjmuje się, że mogą pojawić się czynniki wewnętrzne i zewnętrzne w istotny sposób wpływające na założenia dokumentu. Dlatego proces realizacji Strategii Rozwoju powinien mieć charakter dynamicznej ciągłości, uwzględniającej możliwe zmiany uwarunkowań, w celu ewentualnej korekty planów.

Strategia Rozwoju jest dokumentem, który w swoich założeniach ma być wzorem rozwoju gminy. Określa on m. in.: ostateczną wizję rozwoju, operacyjne i strategiczne cele wraz z zadaniami a także sposobem ich realizacji. Dokument ten musi przede wszystkim wyróżniać się pewnymi cechami:

- Zawierać analizę sytuacji na danym terenie,
- Opracowywany plan działań musi odpowiadać na problemy tego obszaru,
- Powinien być oparty na zasobach lokalnych i wskazywać wyraźnie na oddolny charakter jego realizacji,
- Powinien zawierać opis kluczowych celów strategicznych,
- Powinien zawierać system monitorowania, aktualizacji i oceny.

Strategia Rozwoju stanowi podstawę działania gminy, programów i przedsięwzięć, a także polityki przestrzennej (jedna z podstaw dla sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy). Informuje o warunkach podejmowania i realizacji wszelkich działań w gminie. Podnosi wiarygodność wobec partnerów zewnętrznych, dla których niejednokrotnie stanowi podstawę oceny współpracy z gminą lub lokalizacji własnych działań na terenie gminy.

Stanowi podstawę korzystania przez gminę z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i innych zewnętrznych źródeł finansowania. Zgodnie z Dyrektywą Unii Europejskiej każda jednostka samorządowa powinna opierać swoje działania inwestycyjne współfinansowane ze środków Unii Europejskiej na planie strategicznym. Po wstąpieniu Polski do UE Strategia Rozwoju oraz Program Rozwoju są wskazywane, jako jedne z najważniejszych dokumentów (nadrzędne wobec innych dokumentów) w funkcjonowaniu Jednostek Samorządu Terytorialnego, przedstawiające kierunki rozwoju jednostki na najbliższe lata.

Najważniejsze jest jednak, że Strategia Rozwoju tworzy platformę współdziałania wszystkich zainteresowanych podmiotów, głównych aktorów życia publicznego (mieszkańców, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, przedsiębiorców oraz władz gminy) w celu wypracowania wspólnej przyszłości, odpowiadającej ich potrzebom.

2.2. Wymogi prawne opracowania

Podstawą prawną uchwalenia Strategii Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030 jest Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Artykuł 18 ust. 2 poz. 6 i 6a tejże ustawy mówi, że do wyłącznej właściwości Rady Gminy należy m.in. uchwalanie programów gospodarczych i przyjmowanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Poprzednia strategia została opracowana w 2015 roku, a do jej przygotowania posłużyły dane z lat 2013-2015. Strategia obowiązywała do końca 2020 roku. Obecnie, w stosunku do tego okresu, zmieniły się uwarunkowania społeczne i gospodarcze m.in. dzięki absorpcji środków unijnych i krajowych zmodernizowano szereg dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych, zmieniła się skala infrastruktury technicznej (w tym zwłaszcza wodno-kanalizacyjnej, której długość w ostatnich latach zwiększyła się) oraz infrastruktura szkolnictwa.

Jednak najważniejszym argumentem przemawiającym za aktualizacją strategii są ramy wieloletnie budżetu Unii Europejskiej, które zobowiązują gminę do opracowania wizji rozwoju uwzględniającej nowe wyzwania i polityki horyzontalne.

Powyższe przesłanki jednoznacznie wskazują, iż pożądane jest, aby Gmina Czermin ponownie oceniła swój potencjał i uwarunkowania rozwoju, a także na nowo określiła cele i kierunki, które będą optymalne w nowych uwarunkowaniach.

2.3. Procedura formułowania Strategii Rozwoju Gminy Czermin

Procedura formułowania Strategii Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030 jest złożonym procesem, w ramach którego należy wymienić następujące etapy:

Etap I – Przygotowanie do wdrożenia:

- Decyzja samorządu o rozpoczęciu procedury formułowania strategii rozwoju lokalnego,
- Wybór zespołu ekspertów zewnętrznych,
- Przygotowanie ankietyzacji mieszkańców.

Etap II – Przygotowanie diagnozy:

- Zbieranie i analiza danych o gminie,
- Analiza dokumentów strategicznych lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich,
- Ocena przebiegu procesów rozwojowych w przeszłości,
- Analiza zasobów gminy oraz trendów społeczno-gospodarczych,
- Identyfikacja słabych i mocnych stron gminy,
- Określenie szans i zagrożeń rozwoju gminy.

Etap III – Hierarchizacja celów:

- Sformułowanie wizji i misji gminy,
- Opracowanie scenariuszy rozwoju gminy,
- Określenie strategicznych celów rozwoju,
- Określenie celów operacyjnych,
- Hierarchizacja celów.

Etap IV – Implementacja strategii:

- Konsultacje dokumentu ze społecznością lokalną,
- Określenie podmiotów, procedury oraz monitoringu w procesie wdrażania strategii,
- Przyjęcie Strategii Rozwoju przez Radę Gminy Czermin,
- Realizacja projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów strategicznych.

ROZDZIAŁ 3

**DIAGNOZA GMINY
CZERMIN**

3.1. Położenie geograficzne i administracyjne

Czermin jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części powiatu mieleckiego i należy do mniejszych obszarowo gmin województwa podkarpackiego. Zajmuje powierzchnię 80,32 km², zamieszkała jest przez 7146 osób. Od północy Czermin graniczy z gminą Borowa, od południa z gminą Wadowice Górne, od wschodu z gminą Mielec, natomiast zachodnia granica gminy jest równocześnie granicą województwa podkarpackiego z województwem małopolskim.

Pod względem administracyjnym gmina przynależy do powiatu mieleckiego i województwa podkarpackiego. Powierzchnia Gminy Czermin stanowi ok. 9% powierzchni powiatu oraz 0,45% powierzchni województwa. Gmina Czermin jest gminą średniej wielkości i na tle pozostałych gmin powiatu lokuje się na 6 pozycji.

W skład gminy wchodzi sołectwa: Breń Osuchowski, Czermin, Dąbrówka Osuchowska, Łysaków, Otałęż, Szafranów, Trzciana, Wola Otałęska, Ziempiów. Teren gminy leży w dorzeczu rzeki Wisły i jej prawobrzeżnych dopływów: Nowego Brnia i Starego Brnia.

Spośród 9 sołectw gminy Czermin największą powierzchnię zajmuje sołectwo Trzciana (18,60 km²), a najmniejszą Szafranów 2,67 km².

Mapa 1. Gmina Czermin na tle powiatu mieleckiego

Źródło: Urząd Gminy Czermin

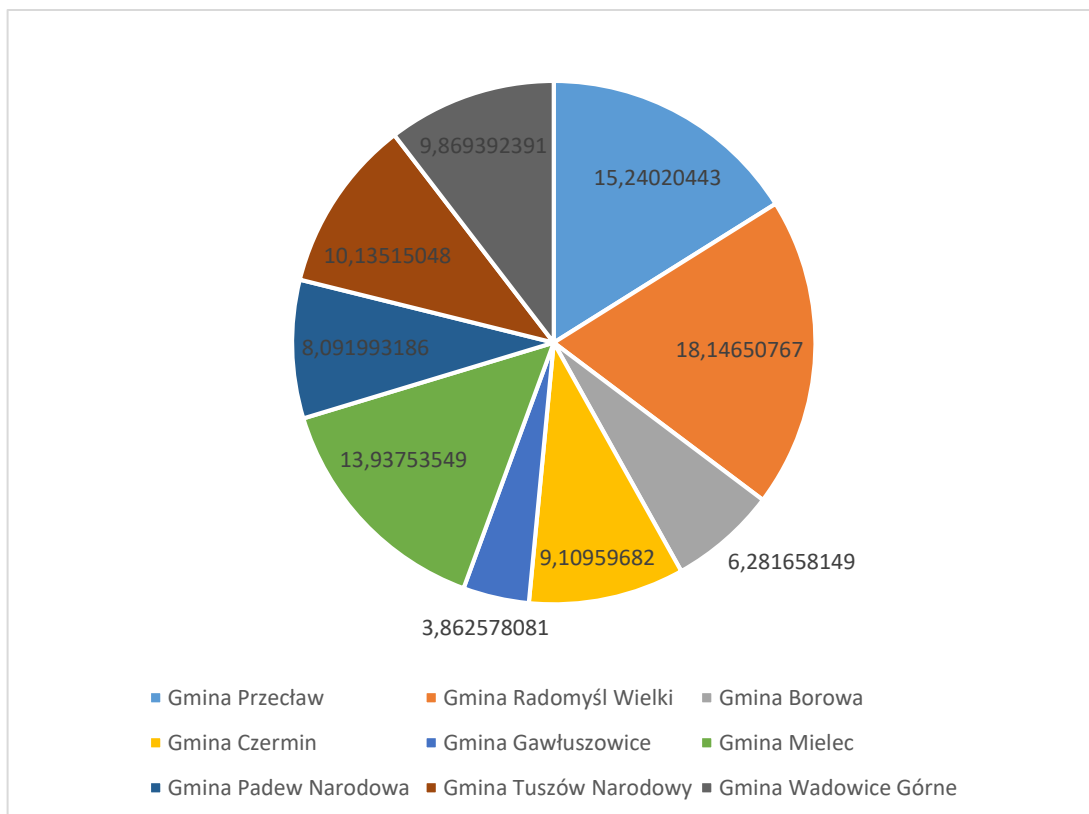
Mapa 2. Powiat Mielecki

Źródło: Wikipedia

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Wykres 1. Powierzchnia gmin powiatu mieleckiego w ujęciu procentowym

Źródło: Opracowanie własne

3.2. Sytuacja demograficzna

Jednym z głównych czynników, determinujących procesy rozwojowe oraz mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą w każdej gminie są jej mieszkańcy.

Tabela 1. Ludność, średnia gęstość zaludnienia oraz powierzchnia gmin powiatu Mieleckiego

Jednostka terytorialna	Ludność				Wzrost/s padek [os]	Powierzchnia [km²]
	2015		2020			
	Osób/km²	mieszkańcy	Osób/km²	mieszkańcy		
Gmina Przecław	88	11792	90	12014	222	134
Gmina Radomyśl Wielki	89	14 179	89	14 272	93	160
Gmina Borowa	101	5 612	99	5 490	-122	56
Gmina Czermin	88	7 032	88	7 073	41	80

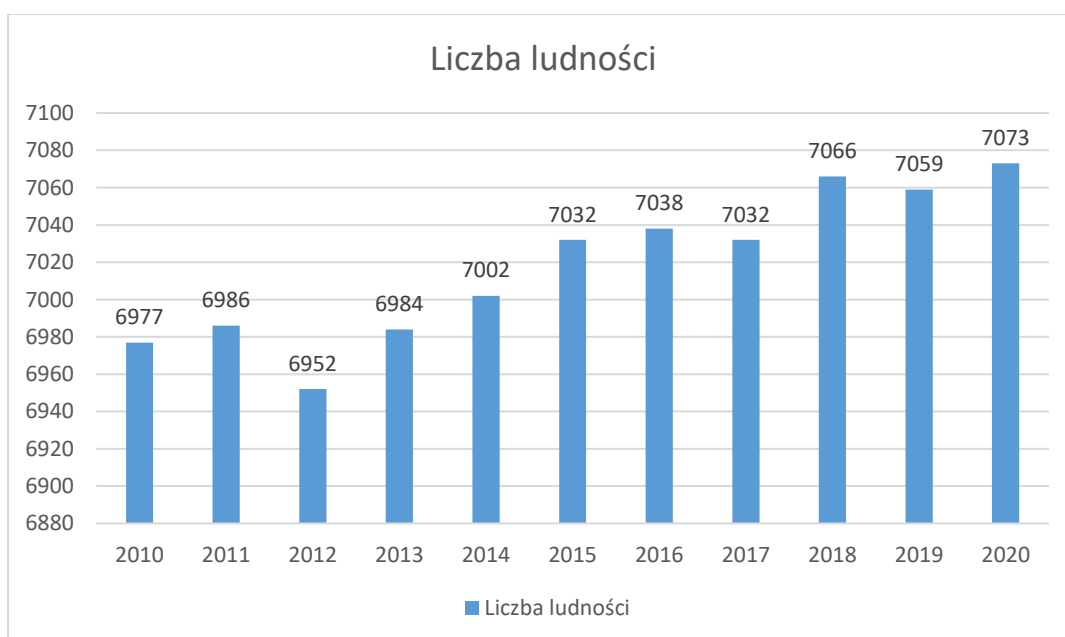
Gmina Gawłuszowice	81	2 748	80	2 722	-26	34
Gmina Mielec	107	13 179	110	13 445	266	123
Gmina Padew Narodowa	76	5 386	75	5 358	-28	71
Gmina Tuszów Narodowy	91	8 081	92	8 254	173	89
Gmina Wadowice Górne	88	7 610	89	7 738	128	87
Powiat Mielecki	155	136 263	155	136 441	178	881

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni ostatnich lat, w większości gmin powiatu mieleckiego można zauważyć tendencję wzrostową, jeśli chodzi o liczbę mieszkańców. Wzrosty te były jednak nieznaczne – najwięcej mieszkańców biorąc pod uwagę rok 2015 i 2020 przybyło w gminie wiejskiej Mielec – o 266 osób. Natomiast największy spadek liczby mieszkańców odnotowany został w gminie Borowa o 122 osób, Gawłuszowice o 26 osób i Padew Narodowa o 28 osób.

Z kolei w gminie Czermin, na przestrzeni ostatnich 10 lat, liczba mieszkańców wzrosła o 96 osób, to jest w latach 2010-2020 występowała zmienna tendencja liczby mieszkańców. Sytuacja ta została przedstawiona na poniższym wykresie:

Wykres 2. Stan ludności w gminie Czermin w przestrzeni 2010 – 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

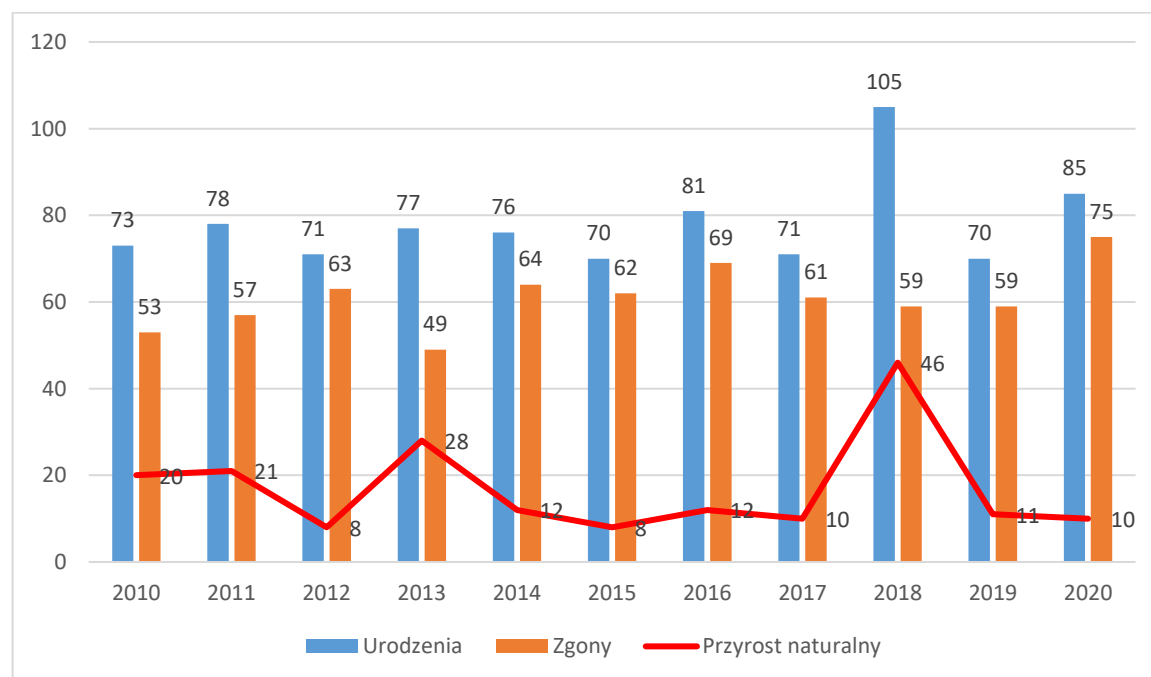
Jednym z kluczowych czynników wpływających na zmianę liczby ludności jest ruch naturalny ludności oraz wynikający z niego przyrost naturalny. Liczbę urodzeń i zgonów w gminie Czermin, a także wartość przyrostu naturalnego na przestrzeni lat 2010-2020 przedstawia poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 2. Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminie Czermin na przestrzeni lat 2010-2020

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
urodziny	73	78	71	77	76	70	81	71	105	70	85
zgony	53	57	63	49	64	62	69	61	59	59	75
Przyrost naturalny	20	21	8	28	12	8	12	10	46	11	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 3. Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminie Czermin na przestrzeni lat 2010-2020

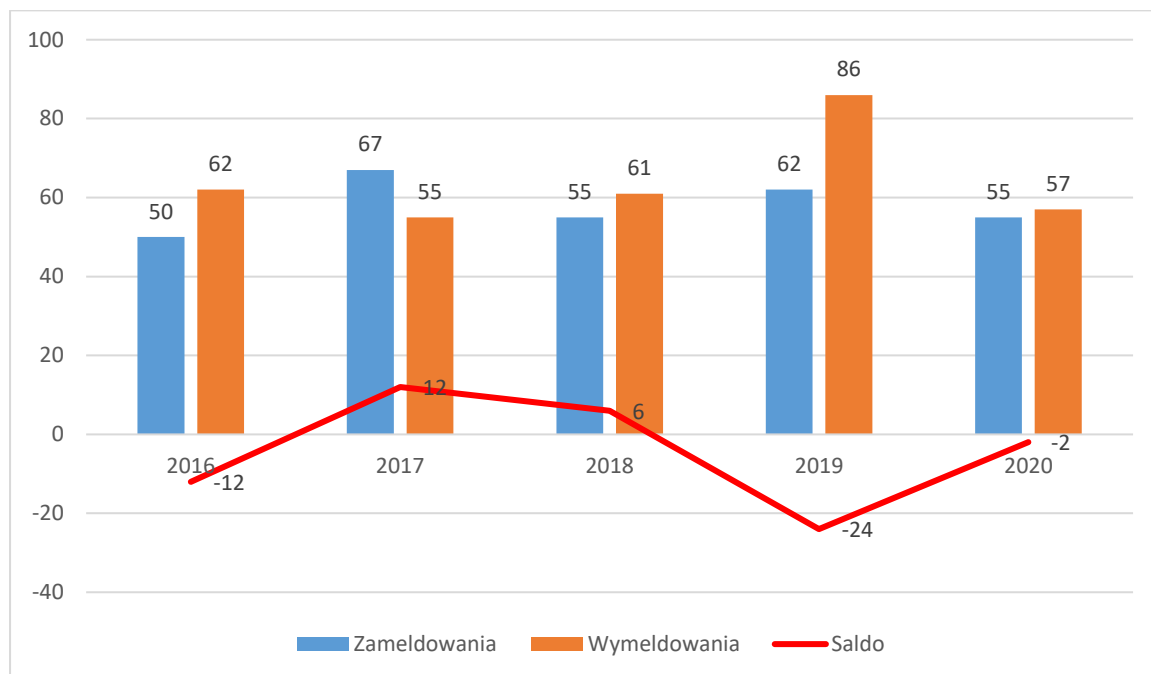
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują ogólnie, na utrzymywaniu się w ostatnich latach w gminie Czermin trendu wzrostowego liczby urodzin.

Innym zasadniczym czynnikiem, mającym wpływ na liczbę ludności w gminie jest saldo migracji. w 2020 roku, według danych GUS zarejestrowano 55 zameldowań, w tym

1 zameldowanie z zagranicy oraz 57 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wyniosło dla gminy Czermin wartość minus 2. Liczbę zameldowań i wymeldowań ogółem oraz saldo migracji na przestrzeni lat 2016-2020 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Liczba zameldowań i wymeldowań ogółem oraz saldo migracji w gminie Czermin na przestrzeni lat 2016-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 3. Zameldowania i wymeldowania w Gminie od 01.01.2021 do 31.12.2021

Lp.	Nazwa miejscowości	Zameldowania	Wymeldowania
1	Breń Osuchowski	11	11
2	Czermin	88	46
3	Dąbrówka Osuchowska	10	12
4	Otałęż	17	16
5	Szafranów	5	7
6	Trzciana	46	28
7	Wola Otałęska	13	5
8	Ziempniów	13	12
9	Łysaków	10	9

Źródło: Urząd Gminy Czermin

Na podstawie powyższych danych można przyjąć, że saldo migracji nie jest znaczącym problemem i nie wpływa na potencjał demograficzny gminy.

Wśród mieszkańców gminy Czermin, najliczniej reprezentowaną grupą wiekową są osoby w wieku 0-19 lat, których liczba na koniec 2020 roku wyniosła 1548 osób, co stanowiło 21,89 %

ogółu ludności gminy. Kolejne miejsca w strukturze wiekowej mieszkańców gminy zajmują grupy wiekowe: 30-39 lat (15,99 % ogółu) oraz 40-49 lat (15,11 % ogółu). Szczegółowe dane w tej kwestii przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Czermin w 2020 roku

Przedział wiekowy	ogółem		w tym kobiety		w tym mężczyźni	
	<i>Ilość mieszkańców</i>	<i>% ogółu mieszkańców</i>	<i>Ilość mężczyzn</i>	<i>% ogółu kobiet</i>	<i>Ilość kobiet</i>	<i>% ogółu mężczyzn</i>
0-19	1548	21,89	829	23,23	719	20,52
20-24	499	7,05	244	6,84	255	7,28
25-29	567	8,02	307	8,60	260	7,42
30-39	1131	15,99	578	16,20	553	15,78
40-49	1069	15,11	526	14,74	543	15,50
50-59	863	12,20	464	13,00	399	11,39
60-64	393	5,56	208	5,83	185	5,28
65 i więcej	1003	14,18	413	11,57	590	16,84
Razem	7 073	100	3 569	100	3 504	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

3.3. Oświata i wychowanie

Oświata pełni niezwykle istotną rolę w sferze społecznej i kształtowaniu kapitału ludzkiego. Znaczenie oświaty w gminie jest bardzo duże, o czym świadczą między innymi nakłady finansowe, jakie są na nią ponoszone z budżetu gminy. Na terenie gminy Czermin funkcjonują publiczne placówki oświatowe:

- Szkoła Podstawowa z oddziałem przedszkolnym w Brniu Osuchowskim;
- Szkoła Podstawowa w Czerminie w Zespole Szkolno – Przedszkolnym w Czerminie;
- Szkoła Podstawowa z oddziałami przedszkolnymi w Otałęży;
- Szkoła Podstawowa z oddziałami przedszkolnymi w Trzcianie;
- Przedszkole Publiczne w Czerminie w Zespole Szkolno – Przedszkolnym w Czerminie.

Do wszystkich szkół podstawowych, dla których organem prowadzącym była Gmina Czermin, uczęszczało łącznie w roku 2020:

- w okresie od 1 stycznia do 31 sierpnia – 612 uczniów,
- w okresie od 1 września do 31 grudnia – 601 uczniów.

Średnia liczba uczniów przypadająca na klasę (oddział) w poszczególnych szkołach kształtowała się następująco:

Nazwa szkoły	r. szk. 2019/2020	r. szk. 2020/2021
Szkoła Podstawowa w Czerminie	20,67	21,75
Szkoła Podstawowa w Trzcianie	13,50	13,75
Szkoła Podstawowa w Otałęży	10,88	11,25
Szkoła Podstawowa w Łysakowie	3,63	0,00
Szkoła Podstawowa w Brniu Osuchowskim	6,88	6,62
Szkoła Podstawowa w Ziempiowie	2,88	0,00

Wydatki gminy na oświatę w 2020 roku wyniosły łącznie 13 495 002,20

zł, z czego 7 255 451,00 zł (53,76 %) pokryte zostało z subwencji oświatowej, przekazanej z budżetu państwa. Na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych wydatkowano 63 196,65 zł z tzw. dotacji podręcznikowej.

Zatrudnienie nauczycieli w jednostkach oświatowych prowadzonych przez Gminę Czermin, wg stanu na dzień 1 stycznia i 31 grudnia 2020 roku, przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 5. Wykaz etatów pracujących w jednostkach oświatowych – styczeń 2020 r.

Nazwa jednostki oświatowej	Nauczyciel				Razem
	stażysta	kontraktowy	mianowany	dyplomowany	
ZSP SP Czermin	1,00	4,72	1,00	26,00	32,72
ZSP Przedszkole	1,00	4,50	3,50	4,00	13,00
SP Trzciana	0,00	1,00	1,03	14,88	16,91
SP Otałęż	3,00	5,17	2,00	9,41	19,58
SP Łysaków	0,00	5,04	4,11	3,90	13,05
SP Breń Osuch.	0,79	2,14	0,33	9,03	12,29
SP Ziempiów	0,89	1,11	1,77	4,56	8,33
Razem:	6,68	23,68	13,74	71,78	115,88

Źródło: Urząd Gminy Czermin

Tabela 6. Wykaz etatów pracujących w jednostkach oświatowych – grudzień 2020 r.

Nazwa jednostki oświatowej	Nauczyciel				Razem
	stażysta	kontraktowy	mianowany	dyplomowany	
ZSP SP Czermin	2,23	5,22	4,37	25,00	36,82
ZSP Przedszkole	0,00	2,00	6,66	5,00	13,66
SP Trzciana	0,00	1,00	0,84	15,94	17,78
SP Otałęż	1,42	8,00	1,39	9,22	20,03

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

SP Łysaków	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SP Breń Osuch.	0,65	3,53	0,45	9,59	14,22
SP Ziempińców	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Razem:	4,30	19,75	13,71	64,75	102,51

Źródło: Urząd Gminy Czermin

Według stanu na koniec roku 2020, na jeden pełny etat nauczyciela zatrudnionego w Gminie Czermin przypadało średnio ok. 8 uczniów/dzieci. Średnia liczba dzieci przypadająca na jednego nauczyciela (w przeliczeniu na pełny etat) w poszczególnych jednostkach oświatowych przedstawiała się następująco:

- w Przedszkolu Publicznym w Czerminie 13,32 dzieci,
- w Szkole Podstawowej w Czerminie 9,45 uczniów,
- w SP w Trzcianie z oddziałami przedszkolnymi 9,00 uczniów (dzieci),
- w SP w Otałęży z oddziałami przedszkolnymi 6,89 uczniów (dzieci),
- w SP w Brniu Osuchowskim z oddziałem przedszkolnym 5,49 uczniów (dzieci).

Według danych GUS z 2020 roku, do wszystkich placówek oświatowych na terenie gminy Czermin uczęszczało 724 uczniów, z tego 123 do placówek przedszkolnych. W stosunku do 2016 roku, liczba uczniów we wszystkich placówkach zwiększyła się o 122. Dane dotyczące liczby uczniów oraz oddziałów w placówkach oświatowych w roku 2016-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Liczba uczniów w placówkach oświatowych w roku 2016-2020 bez klas specjalnych.

Rodzaj placówki/rok	2016	2017	2018	2019	2020
Szkoły podstawowe	477	561	636	613	601
Przedszkola	125	121	120	127	123
Razem	602	682	756	740	724

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

3.4. Ochrona zdrowia

Dostęp do opieki zdrowotnej jest jednym z istotnych czynników wpływających na sytuację zdrowotną i jakość życia mieszkańców gminy.

Tabela 8. Dane dotyczące opieki zdrowotnej w gminie Czermin w 2016 oraz 2020 roku

Wyszczególnienie	2016	2020
-------------------------	-------------	-------------

Przychodnie	<i>1</i>	<i>1</i>
Apteki	<i>3</i>	<i>1</i>
Porady lekarskie	<i>17 480</i>	<i>17 364</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie Gminy Czermin działają:

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej (NZOZ) w Czerminie;
adres: Czermin 470, 39-304 Czermin;
2. Gabinet Okulistyczny „VITALIS OPTYK” Witold Chrabąszcz;
adres: Czermin 163, 39-304 Czermin;
3. Gabinet Stomatologiczny Rafał Zieliński;
adres: Czermin 163/7, 39-304 Czermin;
4. Gabinet Rehabilitacji Leczniczej mgr Małgorzata Walecka;
adres: Czermin 43, 39-304 Czermin;
5. Apteka „Antidotum” s. c. w Czerminie;
adres: Czermin 470, 39-304 Czermin

Ze względu na niewystarczający zakres usług medycznych, jeśli chodzi o badania specjalistyczne, pacjenci z terenu gminy Czermin korzystają również z przychodni w Mielcu. Znajduje się tam również Szpital Specjalistyczny oraz Podkarpacka Stacja Pogotowia Ratunkowego.

3.5. Pomoc społeczna

Działania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Czermin realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerminie.

Zgodnie z ustawą podstawowym celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej;
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom, które nie mają dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi z matką, ojcem lub rodzeństwem;
- praca socjalna;
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych;
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną;
- dożywianie dzieci;
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu informatycznego;
- utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

Do zadań własnych gminy należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów ostonowych;

Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.

- współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a ustawy o pomocy społecznej.

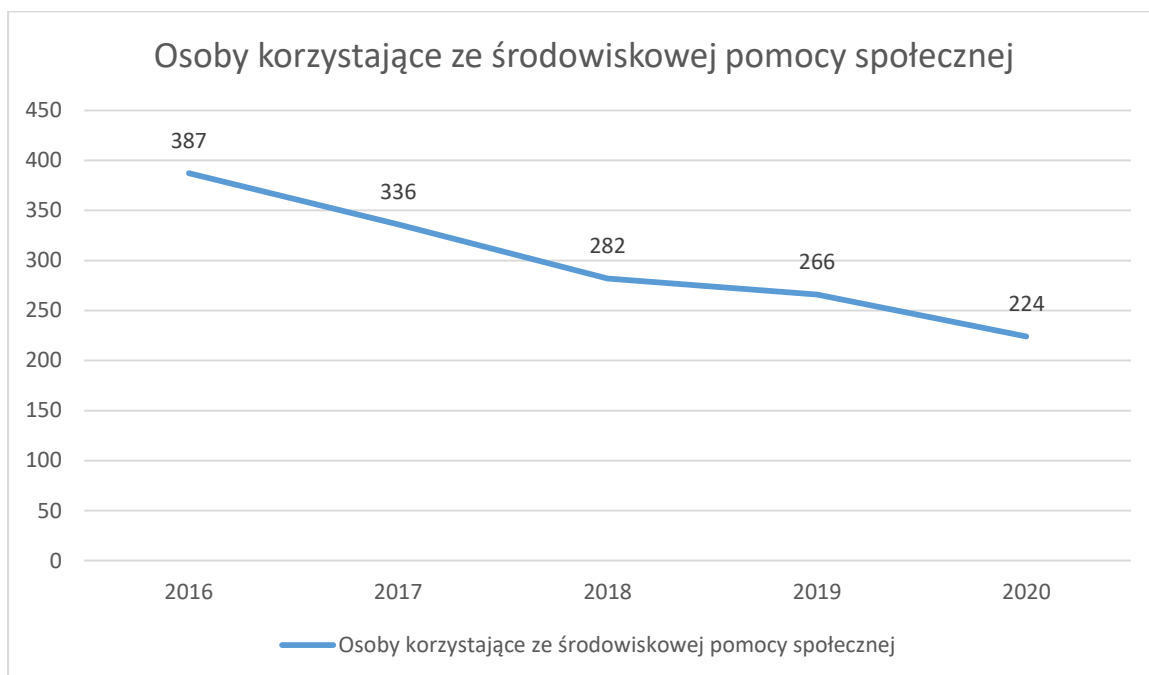
Tabela 9. Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Czermin w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	387	336	282	266	224

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Liczbę osób, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej objętych pomocą społeczną przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5. Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Czermin w latach 2016-2020

Jak wynika z powyższej tabeli oraz wykresu, na przestrzeni lat 2016-2020, zmniejszyła się liczba osób ze wsparciem Ośrodka o 163 (spadek o ok. 42,1 %). Może to świadczyć o poprawie sytuacji rodzin, które korzystały dotychczas ze świadczeń pomocy społecznej. Wpływ na to miało uruchomienie świadczenia „Rodzina 500+”, a także wzrost najniższego wynagrodzenia oraz minimalnych emerytur i rent. Zjawisko to występuje ogólnie w powiecie mieleckim i województwie podkarpackim, a fakt ten odzwierciedla poniższy wykres, przedstawiający udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem.

Tabela 10. Najczęstsze powody udzielania pomocy rodzinom w 2020 roku

Lp.	Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin
1	bezrobocie	100
2	niepełnosprawność	89
3	długotrwała lub ciężka choroba	40
4	ubóstwo	19
5	bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (w tym rodziny wielodzietne i niepełne)	14
6	potrzeba ochrony macierzyństwa	20
7	alkoholizm	6
8	przemoc w rodzinie	3
9	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	6
10	bezdomność – liczba osób	0
11	zdarzenia losowe	2

Źródło: Opracowanie na podstawie raportów GOSP w Czerminie

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Jak przedstawiają powyższe dane najczęstszą przyczyną objęcia rodzin pomocą społeczną było bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba.

Liczbę korzystających ze świadczeń rodzinnych oraz kwoty wypłacanych świadczeń w gminie Czermin w latach 2016-2020, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Liczba korzystających ze świadczeń rodzinnych na terenie gminy Czermin oraz kwoty wypłacanych świadczeń w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	287	296	276	226	170
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	628	630	616	490	395
Dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	570	581	568	461	375
Udział dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w %	39,5	40,7	40,5	33,2	27,2
Kwota świadczeń rodzinnych ogółem w tys. zł	2 372	2 380	2 362	2 321	2 241
Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) w tys. zł	1 268	1 265	1 175	941	748
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych w tys. zł	348	338	360	444	464

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na podstawie powyższych danych możemy zaobserwować spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci - spadek o ok. 40,77 %, a przez to i spadek liczby dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – spadek o 37,1 %. Warte uwagi jest również wskaźnik, dotyczący udziału dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – w 2020 roku udział ten wynosił 27,2 %, natomiast w 2016 było to 39,5 %. Może to świadczyć o poprawie warunków życia rodzin, podobnie jak w przypadku beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, spowodowanej realizacją świadczenia „Rodzina 500 +” oraz wzrostem minimalnych wynagrodzeń.

Podobnie przedstawia się kwestia kwot wypłacanych świadczeń rodzinnych, gdzie wystąpił spadek na przestrzeni lat 2016-2020 – od 2016 roku łączny spadek tych kwot wyniósł ok. 131 tys. zł. Występował przy tym spadek kwoty wypłacanych zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz wzrost kwoty zasiłków pielęgnacyjnych.

Zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym jest organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

3.6. Kultura i sport

Kultura

Kultura ma zasadniczy wpływ na jakość życia, tworząc relacje społeczne i pomagając w zaspokajaniu indywidualnych potrzeb niematerialnych, musi być jednak stale rozwijana. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym.

W roku 2020 w Gminie Czermin funkcjonował Gminny Ośrodek Kultury, który prowadził działalność kulturalną w siedzibie głównej, tj. Czermin 469, oraz w filii w Trzcianie, tj. Trzciana 196. Budynki GOK w Czerminie są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Gminny Ośrodek Kultury w Czerminie jest samorządową instytucją kultury, która funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Zadania Gminnego Ośrodka Kultury określa Statut nadany uchwałą Nr XXIII/118/2012 Rady Gminy Czermin z dnia 14 grudnia 2012 roku oraz Regulamin Organizacyjny.

Misją Gminnego Ośrodka Kultury w Czerminie jest pomnażanie podstawowego społecznego zasobu, jakim jest kultura, na drodze wielokierunkowej działalności kulturalnej, edukacyjnej i społecznej. Mieszkańcy Gminy Czermin mają możliwość korzystania z różnych form życia kulturalnego i rekreacji. Proponowane są działania, które sprzyjają szeroko pojętej integracji społeczeństwa.

Gminny Ośrodek Kultury w Czerminie prowadzi bogatą działalność o charakterze edukacyjnym, która w dużej mierze odbywa się poprzez aktywne uczestnictwo mieszkańców gminy Czermin w przedsięwzięciach i wydarzeniach kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury w Czerminie. Uczestnicy kultury stają się nie tylko obserwatorami, ale i współtwórcami życia kulturalnego poprzez udział w licznych uroczystościach, konkursach, festynach, koncertach, wystawach, prezentację swoich prac i umiejętności twórczych oraz udział w różnorodnych formach zajęć o charakterze stałym i warsztatowym.

Organem zarządzającym Gminnym Ośrodkiem Kultury w Czerminie jest Dyrektor, który pełni pieczę nad całokształtem działalności i jest za nią odpowiedzialny. Gminny Ośrodek Kultury w Czerminie prowadzi swoją działalność w oparciu o zapisy zawarte w Statucie i odpowiednich ustawach oraz zważając na potrzeby kulturalne społeczeństwa gminy Czermin przy uwzględnieniu możliwości kadrowych, lokalowych, finansowych oraz stanu wyposażenia. Realizowane działania miały na celu stworzenie jak najlepszych warunków do harmonijnego oraz wszechstronnego rozwoju kulturalnego mieszkańców poprzez edukację artystyczną, przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze, kształcenie pasji, zainteresowań, organizację czasu wolnego oraz dostarczanie rozrywki. Zaangażowanie samorządu gminy oraz mieszkańców gminy Czermin w sprawy kultury umożliwiło funkcjonowanie placówki w sposób odpowiadający potrzebom środowiska lokalnego Gminny Ośrodek Kultury w Czerminie w 2020 roku był czynny codziennie w godzinach od 8⁰⁰ do 20⁰⁰. Filia w Trzcianie była otwarta od poniedziałku do piątku w godz. od 15⁰⁰ do 19⁰⁰. Świetlice środowiskowe były czynne codziennie w godzinach pracy poszczególnych jednostek. Ze świetlic środowiskowych mogli korzystać wszyscy zainteresowani. W pomieszczeniach odbywały się spotkania, szkolenia, prelekcje, pokazy itp. Świetlice środowiskowe były często wykorzystywane jako miejsce odbywania się licznych wydarzeń kulturalnych, m.in. Dnia Babci i Dziadka, konkursów itp.

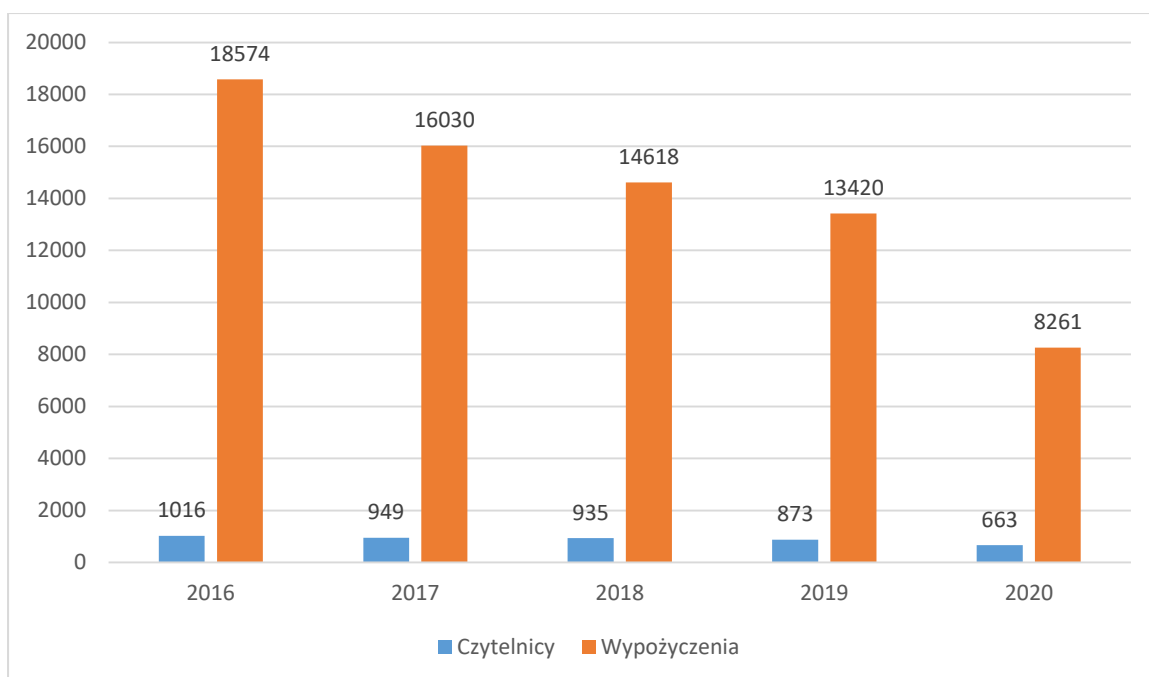
Gminny Ośrodek Kultury w Czerminie prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na zasadach obowiązujących instytucję kultury i podlega przepisom o finansach publicznych. Placówka działała w oparciu o dotację z budżetu gminy oraz środki wypracowane zgodnie z planem finansowym opracowanym na 2020 rok i zaakceptowanym przez Wójta Gminy Czermin. Gminny Ośrodek Kultury w Czerminie realizował w 2020 roku wydatki zgodnie ze Statutem swojej działalności i nie posiada zobowiązań finansowych za 2020 rok wobec innych firm i instytucji oraz osób prywatnych. Podstawowym zadaniem Gminnego Ośrodka Kultury w Czerminie jest prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne mieszkańców Gminy Czermin, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, poprzez:

- edukację kulturalną – wychowanie przez sztukę i kulturę,
- kultywowanie tradycji,
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, rękodzieła artystycznego i ludowego,
- kształtowanie aktywnego uczestnictwa w kulturze,
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona oraz udostępnianie dóbr kultury,
- tworzenie warunków do funkcjonowania amatorskiego ruchu artystycznego,
- tworzenie warunków dla rozwoju artystycznego ruchu regionalnego,
- wspieranie profesjonalnej i amatorskiej działalności artystycznej,
- upowszechnianie wiedzy o sztuce i kulturze,
- organizowanie działalności środowiskowej w zespołach, kołach i klubach zainteresowań,
- prowadzenie galerii i wystaw artystycznych,
- organizowanie rekreacji ruchowej.

W gminie, w roku 2020 funkcjonowała Gminna Biblioteka Publiczna i 3 filie tej biblioteki w miejscowościach: Breń Osuchowski, Otałęż i Trzciana. Księgozbiór na dzień 1 stycznia 2020 r. liczył 36 008 woluminów, zaś na koniec tego roku 36 295 woluminów. Łączna liczba woluminów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiła 5,04 na dzień 1 stycznia 2020 r. oraz 5,08 na dzień 31 grudnia 2020 r.

Na początku roku zarejestrowano 873 czytelników, zaś na koniec roku ich liczba zmalała do 663. W ciągu roku z usług poszczególnych bibliotek skorzystało łącznie 3 930 czytelników, którzy sięgnęli w sumie po 8 261 woluminów. W roku 2020 zbiory bibliotek wzbogacono m. in. o pozycje z literatury pięknej dla dorosłych, literatury pięknej dla dzieci i młodzieży, literatury niebeletrystycznej. W Gminnej Bibliotece Publicznej w Czerminie oraz w jej filiach użytkowano łącznie 8 komputerów, wszystkie z dostępem do szerokopasmowego Internetu. GBP w Czerminie, łącznie z filiami, zatrudniała 4 pracowników.

Wykres 6. Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w gminie Czermin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Sport

Sport w Gminie Czermin odgrywa ważną rolę w życiu mieszkańców. Sfera sportu i rekreacji jest obszarem działań szkół podstawowych oraz wszelkich stowarzyszeń i związków powstałych na terenie gminy.

Zadaniem klubów sportowych jest rozpowszechnianie kultury fizycznej, poprawienie lub wypracowanie kondycji fizycznej i psychicznej członków, rozwój stosunków międzyludzkich, jak również osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach poprzez uczestnictwo doraźne. Gmina Czermin wspiera i rozpowszechnia kulturę fizyczną między innymi poprzez dotowanie funkcjonujących na terenie klubów. Dzięki corocznym dotacjom, mogą one realizować swoje cele.

Dane na temat liczby sekcji, członków oraz trenerów i instruktorów w klubach sportowych, a także liczby osób ćwiczących przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Szczegółowe dane dotyczące klubów sportowych oraz liczby osób ćwiczących na terenie gminy Czermin w roku 2016 i 2018

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2016	2018
Kluby sportowe			
Kluby	<i>sztuka</i>	7	7
Sekcje sportowe	<i>sztuka</i>	10	12
Członkowie	<i>osoba</i>	305	250
Trenerzy	<i>osoba</i>	5	6
Instruktorzy	<i>osoba</i>	2	1

Inne osoby prowadzące zajęcia	<i>osoba</i>	7	7
Ćwiczący			
ogółem	<i>osoba</i>	304	257
mężczyźni	<i>osoba</i>	276	223
kobiety	<i>osoba</i>	28	34
Ćwiczący do lat 18			
ogółem	<i>osoba</i>	161	137
chłopcy	<i>osoba</i>	143	113
dziewczęta	<i>osoba</i>	18	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują, że na przestrzeni lat 2016-2018 zmniejszyła się o 47 liczba osób ćwiczących, w tym liczba ćwiczących do lat 18 (mniej o 24). Mężczyźni na koniec 2018 roku stanowili 88,8 % osób ćwiczących.

3.7. Aktywność obywatelska mieszkańców

Kapitał społeczny w głównej mierze związany jest z aktywnością obywatelską mieszkańców, która mierzona jest liczbą organizacji pozarządowych, a więc fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych na terenie gminy, a także frekwencją mieszkańców gminy w wyborach i głosowaniach referendalnych.

Na terenie Gminy Czermin działają następujące organizacje pozarządowe:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Czerminie – jednostka należąca do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Trzcianie – jednostka należąca do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego,
- OSP Breń Osuchowski,
- OSP Dąbrówka Osuchowska,
- OSP Łysaków,
- OSP Otałęż,
- OSP Szafranów,
- OSP Trzciana,
- OSP Ziempińów,
- Stowarzyszenie Kobiet „Gracja” w Czerminie,

- Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich „Osada” w Otałęży,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Dąbrówka” w Dąbrówce Osuchowskiej,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Łysakowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Szafranki” w Szafranowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Trzcianie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Ziemniowie,
- LKS „Victoria” Czermin,
- LKS „Wiśnia” Trzciana,
- LKS „Barka” Breń Osuchowski,
- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „Galaxia” Czermin.

Frekwencję w Gminie Czermin w wyborach w latach 2019-2020 na tle pozostałych gmin powiatu mieleckiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Dane dotyczące frekwencji w wyborach na terenie gmin powiatu mieleckiego

<i>Jednostka samorządu terytorialnego</i>	<i>Wybory do PE w 2019 r. – frekwencja [%]</i>	<i>Wybory Prezydenta RP w 2020 r. – frekwencja [%] I tura</i>	<i>Wybory Prezydenta RP w 2020 r. – frekwencja [%] II tura</i>
Gmina Przecław	44,83	63,98	67,77
Gmina Radomyśl Wielki	41,73	62,10	66,00
Gmina Borowa	41,56	63,16	65,60
Gmina Czermin	39,81	61,67	65,78
Gmina Gawłuszowice	47,27	65,06	67,06
Gmina Mielec	45,18	65,09	67,55
Gmina Padew Narodowa	46,84	63,61	66,72
Gmina Tuszów Narodowy	49,31	68,38	71,31
Gmina Wadowice Górne	42,71	61,57	65,73
Powiat mielecki	45,61	64,31	67,15

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza pkw.gov.pl

3.7. Bezpieczeństwo publiczne

Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy oraz niski stopień przestępczości są jednym z czynników świadczących o rozwoju i atrakcyjności gminy oraz często są jednym z aspektów atrakcyjności inwestycyjnej. Położenie gminy i jej atrakcyjność turystyczna powodują, że sprawa bezpieczeństwa publicznego jest bardzo ważna tak dla mieszkańców, jak i dla innych znajdujących się tam osób. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Komisariat Policji Rewir Dzielnicowych w Czerminie.

Duży wpływ na komfort życia mieszkańców jest rozbudowana struktura Ochotniczej Straży Pożarnej, która oprócz działalności mającej na celu zapobiegania pożarom oraz interwencji w wyniku ich powstania, bierze czynny udział w akcjach ratowniczych i zagrożeniach ekologicznych związanych z ochroną środowiska.

W gminie Czermin funkcjonuje 9 jednostek ochotniczej straży pożarnej:

- OSP w Czerminie – jednostka należąca do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego,
- OSP w Trzcianie – jednostka należąca do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego,
- OSP Breń Osuchowski,
- OSP Dąbrówka Osuchowska,
- OSP Łysaków,
- OSP Otałęż,
- OSP Szafranów,
- OSP Trzciana,
- OSP Ziempiów.

Wyszczególnienie występujących miejscowych zagrożeń według ich rodzajów oraz rodzajów zdarzeń, które były objęte działalnością jednostek ochrony przeciwpożarowej, przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 14. Miejsce zagrożenia według rodzaju zagrożenia na przestrzeni lat 2018-2020

Rodzaj zagrożenia	Liczba występujących zagrożeń		
	2018	2019	2020
Silne wiatry	3	9	9
Opady deszczu	0	55	0
Komunikacyjne	13	6	5
Medyczne	3	6	2
Ogółem	21	133	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 15. Działania ratownicze podejmowane przez OSP na terenie gminy Czermin na przestrzeni lat 2018-2020

Rodzaj zdarzenia	Liczba zdarzeń		
	2018	2019	2020
Pożary	13	14	12
Miejscowe zagrożenia	22	79	26
Zdarzenia ogółem	35	93	38

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, największa liczba zagrożeń oraz zdarzeń wystąpiła w 2019 roku. Można jednak zauważyć wzrost liczby miejscowych zagrożeń, których liczba wyniosła w 2019 roku 79, która od 2018 roku wzrosła o 57. Było to spowodowane powodzią i miejscowymi podtopieniami na terenie Gminy Czermin.

3.8. Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody

Środowisko naturalne

Gmina funkcjonująca w oparciu o ustawę o samorządzie gminnym, wykonuje również zadania publiczne określone innymi ustawami, w tym zadania z zakresu ochrony przyrody, ochrony środowiska, leśnictwa, gospodarki wodnej, rybactwa śródlądowego, zapobiegania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska. W podejmowanych działaniach na rzecz zrównoważonego rozwoju wyszukiwane są takich kierunków rozwoju, które doprowadzą do ograniczania emisji, zmniejszenia energo-, wodo- i materiałochłonności produkcji, poprawy jakości środowiska przyrodniczego, wzmocnienia struktur ekologicznych, rozwijania aktywności obywatelskiej, poprawy jakości życia mieszkańców.

Obszar całej gminy położony jest w makroregionie Kotliny Sandomierskiej w obrębie trzech mezoregionów: Niziny Nadwiślańskiej (większość obszaru gminy), Doliny Dolnej Wisłoki (fragment południowo – wschodni) oraz Płaskowyżu Tarnowskiego (niewielki fragment południowej części gminy). Gmina położona jest na terenie równinnym, lekko wznoszącym się w kierunku południowo- wschodnim.

Pod względem klimatycznym gmina Czermin leży w obrębie kształtującym się pod wpływem gór i wyżyn. Jest to rejon wpływów fenowych, gdzie już nie sięga wpływ zimnych mas powietrza z sąsiednich wzniesień Pogórza, dzięki czemu jest znacznie cieplejszy.

Gmina Czermin leży w tzw. okręgu Sandomiersko – Lubelskim. Typy gleb występujących w gminie to: bielice, mady, ziemie brunatne kwaśne. Dodatkowo występują tu piaski gliniaste mocne i lekkie, piaski słabo gliniaste, iły, pylice, gliny lekkie i średnie oraz kompleksy gleb: żytni dobry, pszeny dobry, żytni słaby i zbożowo – pastewny mocny.

Bogactwa naturalne to bogate złoża pospółek i piasków wykorzystywanych w budownictwie oraz mady rzeczne o składzie glin piaszczystych używane do produkcji cegły. Na terenie gminy stwierdzono występowanie wód mineralnych.

Rolniczy charakter gminy znajduje odzwierciedlenie w krajobrazie, w którym dominują pola uprawne przeplatane łąkami i pastwiskami. Wśród pól pojawiają się kępy zadrzewień i zakrzewień oraz niewielkie lasy. Walory krajobrazowe podnoszą również śródpolne oczka wodne, kępy szuwarów, stawy hodowlane i inne zbiorniki wodne. W północno – zachodniej części gminy wyróżnia się dolina Wisły z fragmentami lasów łęgowych i wiklin. Najbardziej atrakcyjna krajobrazowo jest południowo – wschodnia część gminy porośnięta stosunkowo dużym kompleksem leśnym, przeplatanym śródleśnymi łąkami, mokradłami, oczkami wodnymi.

Do najbardziej interesujących elementów flory należą rośliny objęte ochroną gatunkową. Z uwagi na znaczny stopień przekształcenia szaty roślinnej są one reprezentowane tu nielicznie. Na uwagę zasługuje: grąźel żółty, podkolan biały, konwalia majowa, kruszyna pospolita i kalina koralowa występujące w rejonie Szafranowa, Trzciany, Otałęży, Brnia Osuchowskiego.

W ogólnej powierzchni gminy 8 032 ha, lasy zajmują powierzchnię ok. 1 060 ha co stanowi 13 % powierzchni gminy. Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w poszczególnych miejscowościach Gminy Czermin kształtuje się następująco:

- Breń Osuchowski – 18,4 ha,
- Czermin – 37,4 ha,
- Dąbrówka Osuchowska – 64,8 ha,
- Łysaków – 154,0 ha,
- Otałęż – 141,2 ha,
- Szafranów – 16,5 ha,
- Trzciana – 476,3 ha,
- Wola Otałęska – 9,7 ha,
- Ziempińów – 141,6 ha.

Największy teren lasów znajduje się na południu gminy w sołectwie Trzciana – 44 % powierzchni wszystkich lasów w gminie.

Uwarunkowania wodne i obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Projekt wstępnej oceny ryzyka powodziowego dla dorzeczy jest opracowywany przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, a następnie zatwierdzony i publikowany przez właściwego ministra. Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego opracowuje się mapy zagrożenia powodziowego (MZP) zgodnie z art. 169 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.), na których przedstawia się w szczególności:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2 % lub na których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia ekstremalnego,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią,
- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia:

- ✓ wału przeciwpowodziowego,
- ✓ wału przeciwsztormowego,
- ✓ budowli piętrzącej.

Mapa 3. Ciekii wodne i obszary zalewowe na obszarze Gminy Czermin

Źródło: <https://wody.isok.gov.pl/>

W Planie Zarządzania Ryzykiem Powodziowym oraz w Programie Planowanych Inwestycji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie na terenie Gminy Czermin ujęte zostały inwestycje o charakterze przeciwpowodziowym pn.:

- „Wzmocnienie wałów w rejonie starorzeczy poprzez zabezpieczenie przeciwfiltracyjne korpusu i podłoża na całej długości wału lewego rzeki Stary Breń w km rzeki 8+456 – 15+863 i wału prawego rzeki Stary Breń w km rzeki 8+132 – 15+863 w miejscowościach Gliny Małe, Sadowa Góra, Borowa, Łysakówek, Łysaków, Czermin”,
- „Budowa obwałowań rzeki Stary Breń w km 15+863 – 19 + 616 w m. Łysaków, Czermin, Breń Osuchowski, Szafranów, gm. Czermin”,
- „Zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów przyległych do potoku Kawęczyńsko-Wampierzowskiego, gm. Czermin, Wadowice Górne poprzez kompleksową realizację

działań w zakresie odcinkowego: kształtowania przekroju podłużnego i poprzecznego koryta cieku, budowy obwałowań, budowy murów oporowych, budowy zbiorników wodnych – koncepcja, dokumentacja techniczna”,

- „Przebudowa wałów rzeki Nowy Breń, lewy w km 8+000 – 10+950, prawy w km 7+181 – 11+778, gm. Czermin, Wadowice Górne, pow. mielecki”, które jest obecnie realizowane przez PGW Wody Polskie RZGW w Krakowie,
- „Ochrona i zabezpieczenie terenów przyległych do potoku Stara Wiśnia, gm. Czermin, Mielec, Wadowice Górne – koncepcja, dokumentacja techniczna”;

Ponadto zgodnie z PZRP w granicach Gminy Czermin wskazano konieczność realizacji zadań pn.:

- „Przebudowa wałów rzeki Nowy Breń, lewy w km 8+000 – 10+950, prawy w km 7+181 – 11+778, gm. Czermin, Wadowice Górne, pow. mielecki”, zamieszczonego na liście działań buforowych pod nr ID 77156,
- „Przebudowa lewego wału rzeki Wisła w km 0+000 – 0+428, gm. Czermin, pow. mielecki”, zamieszczonego na liście działań buforowych pod nr ID 77157,
- „Modernizacja wałów Wisły sandomierskiej wymagających podwyższenia”, zamieszczonego na liście działań buforowych pod nr ID 77165,
- „Analiza konieczności podwyższenia wałów Wisły Sandomierskiej”, zamieszczonego na liście działań strategicznych pod nr ID 77164,
- „Nowy Breń II – rozbudowa i przeciwfiltracyjne zabezpieczenie prawego wału rzeki Nowy Breń w km 2+487 -4+319, na dł. 1,832 km w miejscowości Słupiec, Ziempińów i Otałęż – część I: km 22+764 4+319, na dł. 1,555 km w miejscowości Ziempińów i Otałęż woj. Podkarpackie. Część II: w km 2+487 – 2+764 na długości 0,277 km w miejscowości Słupiec, woj. małopolskie”, zamieszczonego na liście działań strategicznych pod nr ID 1_493_W,
- „Budowa polderów wzdłuż brzegów Wisły od ujścia Dunajca do Sandomierza oraz poprawa parametrów hydraulicznych międzywala – ETAP I dokumentacja i ETAP II budowa”, zamieszczonego na liście działań strategicznych pod nr ID 77136 oraz 77152.

Obszar gminy Czermin położony jest w dorzeczu Wisły, w regionie wodnym Górnej Zachodniej Wisły administrowany przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz w regionie wodnym Górnej – Wschodniej Wisły administrowanym przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, a największymi ciekami znajdującymi się w granicach gminy są: Breń, Łukawiec, Brnik oraz Wiśnia.

Informacje o jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCWP) oraz jednolitych częściach wód podziemnych (JCWPd) w obrębie których położona jest Gmina Czermin:

Mapa 4. Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie Gminy Czermin

Źródło: <https://wody.isok.gov.pl/>

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Tabela 16. Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie Gminy Czermin

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Status	Stan ogólny JCWP	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
RW2000172189899	Stary Breń	Naturalna część wód	dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	regularny wywóz nieczystości płynnych
RW200019217499	Breń - Żabnica od Żymanki do ujęcia	Naturalna część wód	zły	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Szczucin, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych

Źródło: <https://wody.isok.gov.pl/>

Tabela 17. Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd) na terenie Gminy Czermin

Kod JCWPd	Numer JCWPd	Stan ogólny JCWP	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
PLGW2000115	115	słaby	dobry stan ilościowy, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: 1. Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia 2. Opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP) 3. Opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP) 4. Przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych 5. coroczne raportowanie pomiarów ilości

				eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia Działania uzupełniające: 1. Prowadzenie monitoringu lokalnego wokół ujęć wód podziemnych o poborze przekraczającym 1000 m ³ /d 2. Identyfikacja występowania przyczyn pojedynczych stwierdzonych zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego
PLGW2000134	134	dobry	dobry stan ilościowy, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: 1. Wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP) 2. Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia

Źródło: <https://wody.isok.gov.pl/>

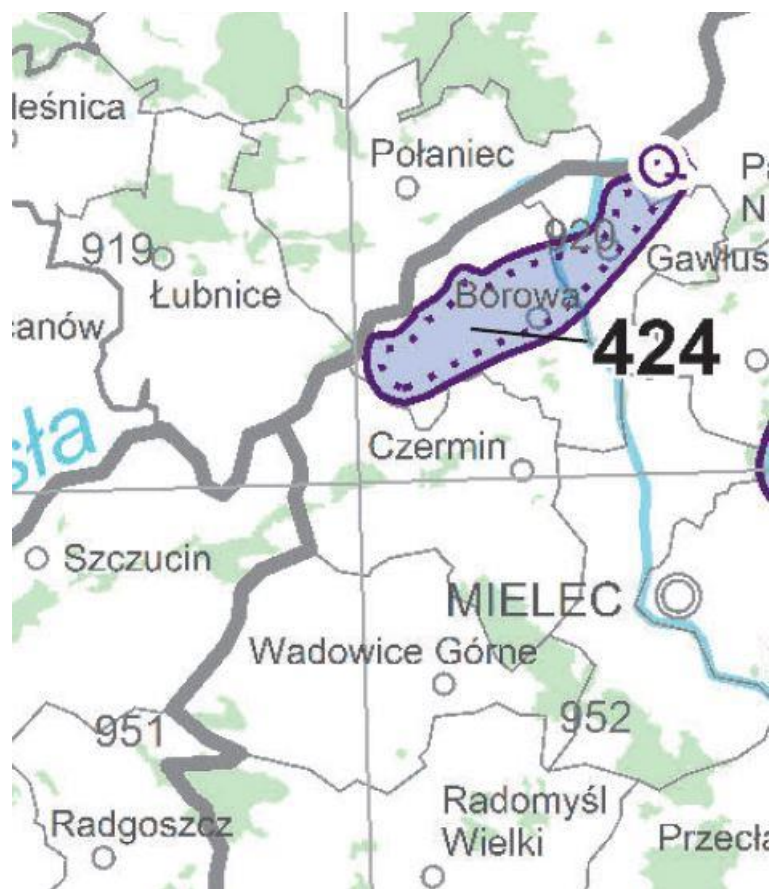
Na terenie Gminy Czermin znajdują się dwie jednolite części wód powierzchniowych tj.: Stary Breń w ogólnym stanie dobrym oraz Breń (Żabnica od Żymanki do ujścia) w ogólnym stanie złym. Większość działań wskazanych do realizacji w aktualizacji Programu wodnośrodowiskowego kraju (aPWŚK) dotyczy przede wszystkim corocznego raportowania pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce

Udokumentowanie i ustanowienie obszarów ochronnych GZWP jest jednym ze sposobów realizacji ustaleń Prawa wodnego i spełnieniem wymogów określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, w których nakłada się na państwa członkowskie Unii Europejskiej, w tym na instytucje odpowiedzialne za gospodarowanie wodami, obowiązek opracowania i wdrożenia programów ochrony wód podziemnych dla osiągnięcia ich dobrego stanu.

Gmina Czermin graniczy ze zbiornikiem „Borowa” co pokazane jest na poniższej mapie.

Mapa 5. Główny Zbiornik Wód Podziemnych sąsiadujący z Gminą Czermin

Źródło: <https://www.pgi.gov.pl/>

Zagrożenia suszą i przeciwdziałanie jej skutkom

Zgodnie z art. 183 i 184 ust. 1 ustawy Prawo wodne, zadaniem administracji rządowej i samorządowej oraz Wód Polskich jest przeciwdziałanie skutkom suszy, które prowadzi się zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy przyjętego na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021r. poz. 1615). Projekt planu przygotowują Wody Polskie w uzgodnieniu z ministrami właściwymi do spraw: rolnictwa, rozwoju wsi, rybołówstwa, żeglugi śródlądowej oraz wojewodami. Plan obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Główny cel planu zawiera się już w samej jego nazwie, jest więc nim przeciwdziałanie skutkom suszy. Cel ten doprecyzowany jest przez 4 cele szczegółowe:

- 1) skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia ich dostępności na obszarach dorzeczy;
- 2) zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód;

- 3) edukacja w zakresie suszy i koordynacja działań powiązanych z suszą;
- 4) stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zasadniczo wyróżnia się cztery rodzaje suszy: atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną. Na zarządzanie ryzykiem suszy wpływ mają wyniki zagrożenia występowania trzech z czterech typów suszy: rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej. Z kolei mapy zagrożenia suszą dostarczają informacji dla planowania działań na rzecz przeciwdziałania jej skutkom, w szczególności poprzez czterostopniowy podział zagrożenia, gdzie I klasa obejmuje obszary zagrożone w stopniu słabym, II klasa – obszary zagrożone w stopniu umiarkowanym, III klasa – obszary zagrożone w stopniu silnym, a IV klasa – obszary zagrożone w stopniu ekstremalnym.

Analizując mapy zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną dla obszaru gminy Czermin, można stwierdzić, że stopień zagrożenia suszą jest duży, w przeważającej części gmina jest silnie zagrożona (klasa III) oraz w mniejszej części – umiarkowanie zagrożona (klasa II). W przypadku zagrożenia suszą rolniczą - występują obszary klasy I, II, III i IV, zagrożenia suszą hydrologiczną – klasa III, natomiast jeśli chodzi o zagrożenie suszą hydrogeologiczną – klasa I.

Kluczowym elementem Planu przeciwdziałania skutkom suszy jest katalog działań, który określa konkretne i mierzalne rozwiązania, których wdrożenie ma przyczynić się do ograniczenia skutków suszy. Katalog ten ma wymiar operacyjny, a poprzez zbiór działań realizowane są cele szczegółowe, co z kolei ma przełożenie na cel główny. Plan nie jest planem inwestycyjnym, a prezentuje jedynie plany budowy, przebudowy i remontów urządzeń wodnych, które są zawarte w pozostałych dokumentach planistycznych z zakresu gospodarki wodnej.

Postępowanie w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy zakłada przede wszystkim działania zapobiegające oraz zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków suszy, które są realizowane w sposób niezależny od faktycznego wystąpienia suszy. W praktyce jest to wdrażanie działań technicznych oraz nietechnicznych, które służą m.in. kształtowaniu zasobów wodnych, gospodarowaniu gruntami i wodami, czy też ochronie ekosystemów wodnych i terenów podmokłych. Kluczowe są działania retencyjne, służące poprawie i przywracaniu naturalnych warunków obiegu wody. Przeciwdziałanie skutkom suszy służy również zmniejszaniu niedoborów wody, wzmocnieniu ochrony przeciwpowodziowej oraz poprawie stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych.

Na obszarze gminy Czermin, w okresie 2021-2027 nie zostały zaplanowane przez Wody Polskie do realizacji zadania inwestycyjne z zakresu budowy i przebudowy urządzeń wodnych służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Formy ochrony przyrody

Kwestie związane z ochroną przyrody regulowane są przez ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 z późn. zm.). Zgodnie z niniejszą ustawą formami ochrony przyrody są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Każda z tych form spełnia inną rolę w systemie ochrony przyrody i służy innym

celom, z tego względu cechuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu.

W Gminie Czermin występują następujące formy ochrony przyrody:

1. Obszar chronionego krajobrazu:

- przeclawski: 0,01 ha.

2. Użytek ekologiczny:

- 0,13 ha,
- 0,07 ha.

3.9. Dziedzictwo kulturowe, turystyka i rekreacja

Pierwsze informacje o Czerminie na podstawie wykopalisk pochodzą z XII wieku. Opracowania historyczne wskazują, że już w 1190 r. istniała osada Wisłoka, która w 1211 r. stanowiąc własność klasztoru Premonstrantek z Buska występuje w dokumentach jako wieś Cirmino (Czermin). W 1238 r. kanonik krakowski Michał z rodu Pacanowskich ufundował tej miejscowości kościół parafialny pod wezw. Św. Klemensa.

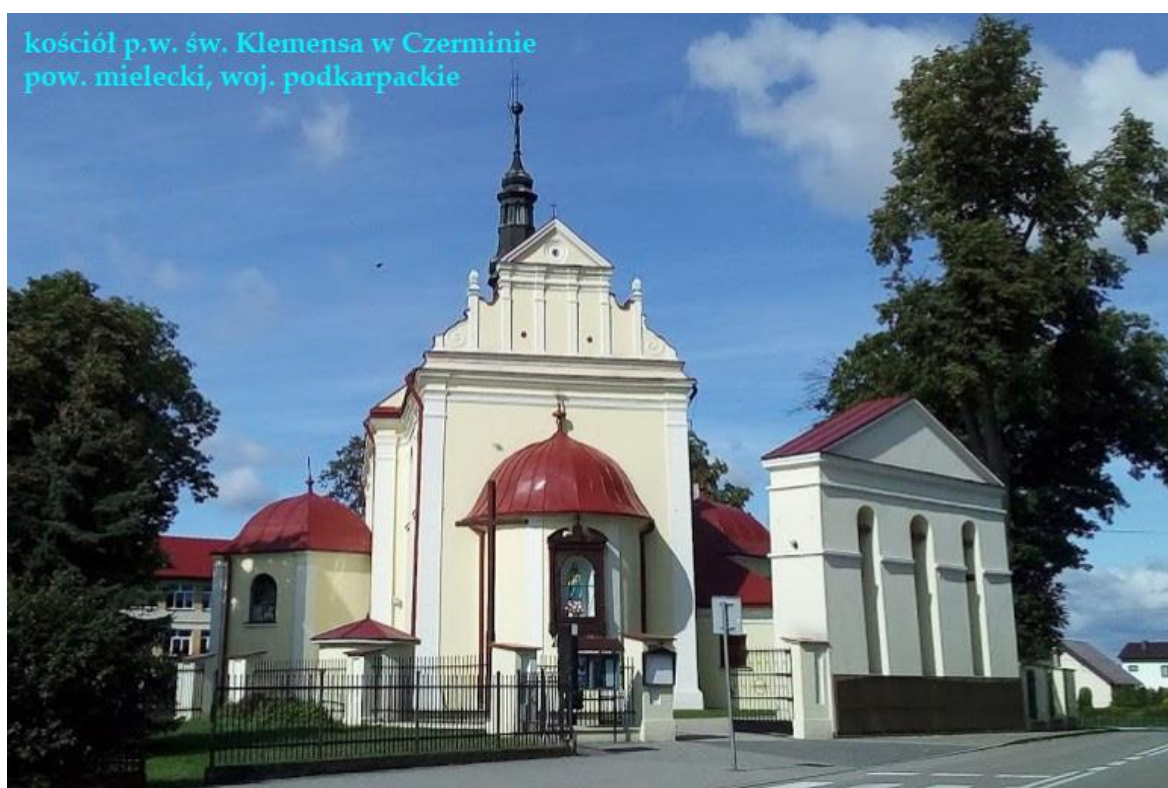
W okolicach Czermina odkryto najstarsze na terenie powiatu mieleckiego ślady pobytu człowieka. Odnalezione tu wykopaliska – rzeń krzemienisty, rylec oraz kilkanaście innych narzędzi – pochodzą z późnego paleolitu i liczą ok. 12 tysięcy lat. Inne odkrycia dowodzą osadnictwa w okresie neolitu (4500-1800 lat p.n.e.), istnienia osady zaliczonej do kultury przeworskiej (II połowa II w.). Największą sensacją było odkrycie śladów osady o cechach celtyckich i zachowanych w tym miejscu fragmentów naczyń, figurki ptaszka, żelaznego klucza i elementów sieci rybackiej. Pierwotna nazwa wsi – Wisłok. Wzmianka z 1190 roku podaje miejscowość jako własność sióstr premonstrantek z Buska-Zdroju. W roku 1257 książę sandomierski Bolesław V Wstydlivy podarował wieś klasztorowi sióstr klarysek a Zawichostu. W XV wieku właścicielami wsi była rodzina Pacanowskich, a na przełomie XV i XVI wieku Czermin znalazł się w rękach rodziny Wampowskich, która potem odsprzedała wieś Kasztelanowi tarnowskiemu i dobra te znalazły się w rękach rodziny Mieleckich jako dobra królewskie. Na przełomie wieków XVI i XVII należała ona do Hieronima Gostomskiego herbu Nałęcz. W połowie XVII wieku, w okresie najazdu Szwedów na Polskę, pod Czerminem doszło do bitwy pomiędzy wojskami polskimi a szwedzkimi. Z tego okresu przetrwały fortyfikacje ziemne w Łysakowie i Łysakówku.

Po utracie niepodległości Polski i dokonaniu I rozbioru w 1772 r. dobra królewskie zostały uznane za własność monarchii Habsburgów. W 1783 roku przybyli osadnicy z Nadrenii i objęli w posiadanie część wsi Czermin, której nazwa brzmiała „Hohenbach”. Kolonia liczyła 56 rodzin osadników niemieckich i obejmowała 654 morgi najurodzajniejszych pól. Koloniści byli wyznania protestanckiego. Wybudowali okazałą ewangelicką świątynię, założyli cmentarz wyznaniowy, mieli piętrową szkołę, w której jeszcze w okresie międzywojennym 1918-1939 nauczanie odbywało się także w języku niemieckim. Te obiekty zostały rozebrane na budulec drogowy lub zburzone przez żołnierzy Armii Czerwonej w 1944 roku. W roku 1939 grupa kolonistów niemieckich zorganizowała dywersyjną V kolumnę hitlerowską, która podczas okupacji niemieckiej odgrywała znaczącą rolę w zwalczaniu polskości.

Mieszkańcy wioski byli dwa razy wysiedlani – w czerwcu 1941 roku przez Niemców do Sarnowa (kolonia Reichsheim) i w 1944 przez wojska sowieckie. Pod koniec listopada – do 8 grudnia 1981 r. w Urzędzie Gminy w Czerminie miał miejsce strajk okupacyjny rolników NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” z gminy Czermin i gmin sąsiednich. Do wsi przyjechała kolumna ZOMO, która przez demonstrację milicyjnej siły próbowała zastraszyć strajkujących i miejscową ludność. Strajk zakończył się 8 grudnia, a w 5 dni później – 13 grudnia 1981 r. rozpoczął się stan wojenny.

Już w 1238 roku przy kościele Św. Klemensa w Czerminie istniała parafia. W dokumentach z lat 1470-1480 wzmiankowano o pierwotnym kościele drewnianym. Od 1595 roku istniała tu szkoła parafialna. W latach 1721-1900 działał szpital i przytułek dla ubogich.

Zdjęcie 1. Kościół p.w. św. Klemensa w Czerminie

Źródło: Urząd Gminy Czermin

Obecnie kościół Św. Klemensa jest murowany i otynkowany. Ten zabytkowy (wczesnobarokowy, orientowany) kościół zbudowano w 1630 roku. Podczas rozbudowy w 1653 roku prezbiterium zamknięto absydą, zasklepiono nawę. We wnęce prezbiterium, przeznaczona na oleje święte, szafka drewniana z okuciami i zameczkiem z ok. 1630 roku. Z tego okresu portal z prezbiterium do zakrystii. Ołtarze boczne przy tęczy powstały po 1630 roku. Krucyfiks, lawetarz i kropielniczka z XVII wieku, monstrancje, kielichy i ornaty z XVIII-XIX wiek. Kaplice boczne z absydami dobudowane w 1721 roku, przedsionki z połowy XIX wieku. Wewnątrz figury Św. Anny i Św. Józefa z XX wieku. Chrzcielnicę z I poł. XIX wieku umieszczono we wnęce z czarnego marmuru, z pokrywą mosiężną w kształcie korony. Na elewacji znajduje się stary zegar słoneczny.

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Trzciana była wioską wiatraków. Do 1939 r. stały tam podobno 42, z których pozostały jeszcze dwa. Wiatrak Samborskich – stoi koło cmentarza, należy do Janiny Samborskiej. Został zbudowany w Woli Mieleckiej. W 1933 r. rozebrany na części, wyremontowany i przeniesiony do Trzciany. Drewniany wiatrak ma zachowaną konstrukcję śmigieł oraz mechanizmy młyna. Podczas okupacji niemieckiej mąkę mielono tu po kryjomu. Obecnie nieczynny. Wiatrak "koźlak" – w pobliżu wiatraka Samborskich. Jego konstrukcja charakteryzuje się tym, że opiera się na potężnej dębowej belce wkopanej pionowo w ziemię, zwanej królem, a na niej z kolei osadzona jest belka pozioma – mącznica. Obie belki dźwigają ciężar całego obiektu. Umocowany doń dyszel pozwalał zmienić jego położenie w zależności od kierunku wiatru.

Zdjęcie 2. Wiatrak koźlak (z Trzciany).

Źródło: www.straznicyzasu.pl

3.10. Planowanie przestrzenne

Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego w roku 2019 objętych było 6 ha powierzchni gminy. 10 ha powierzchni gminy zostało wskazanych w studium do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Rozwój przestrzenny gminy definiowany jest przez następujące dokumenty:

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czermin zatwierdzone Uchwałami Rady Gminy w Czerminie nr: XXIX/154/01 z dnia 31 sierpnia 2001 r., nr: XLIII/227/2010 z dnia 23.09.2010 r. i nr: XXIX/154/2013 z dnia 27 czerwca 2013 r.;
- Uchwała nr XLIII/228/2010 Rady Gminy Czermin z dnia 23 września 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w miejscowości gminnej – Czermin;
- Uchwała XXXVII/199/2010 Rady Gminy Czermin z dnia 19 marca 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości gminnej – Czermin.

W 2020 r. wydano 21 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (o 8 decyzji więcej niż w roku 2019). Inwestycje te dotyczyły budowy:

- odcinków sieci wodociągowych,
- odcinków sieci kanalizacyjnych,
- odcinków sieci gazowych,
- oświetlenia ulicznego.

Wydano również 89 decyzji o warunkach zabudowy (o 20 decyzji mniej niż w roku 2019), w tym 79 decyzji dotyczących zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz 6 decyzji dotyczących zabudowy usługowej.

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Tabela 18. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego na przestrzeni lat 2016-2020

Rodzaj decyzji	2016	2017	2018	2019	2020
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	8	11	15	13	21
Decyzje o warunkach zabudowy, ogółem w tym:	68	78	89	109	89
- decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	0	0	0	0	1
- decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	53	71	84	94	79
- decyzje dotyczące zabudowy usługowej	12	3	3	8	6
- decyzje dotyczące innej zabudowy	3	4	2	7	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

3.11. Infrastruktura komunikacyjna i transport publiczny

Infrastruktura drogowa w gminie obejmowała według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. 58,9 km dróg. Drogi asfaltowe stanowiły ok. 85% wszystkich dróg.

Wykaz dróg powiatowych (numery, przebiegi) i łączna ich długość na terenie Gminy z ewentualnym podziałem na rodzaj nawierzchni.

GMINA CZERMIN:

Lp.	Nr i nazwa drogi	Lokalizacja od km – do km	Ogółem km	Naw. bitumiczna km	Naw. tłuczniowa km	Gruntowa km
1	1 150R Gliny Wielkie – Łysaków	1+978 ÷ 3+402	1,424	1,424	-	-
2	1 151R Górki – Czermin – Rzędzianowice	1+358 ÷ 6+981	5,623	5,623	-	-
3	1 153R Czermin – Ziempińów – Słupiec	0+000 ÷ 9+294	9,294	8,580	0,714	-
4	1 154R Breń Osuchowski – Kawęczyn – Wadowice Górne	0+000 ÷ 2+049	2,049	2,049	-	-
5	1 155R Breń Osuchowski – Dąbrówka Osuchowska	0+000 ÷ 3+505	3,505	3,505	-	-
6	1 156R Trzciana – Kawęczyn	0+000 ÷ 2+569	2,569	2,569	-	-
7	1 152R Borowa – Czermin – Wola Mielecka – Kielków – Przeclaw	2+872 ÷ 12+395	9,523	9,523	-	-
Ogółem			33,987	33,273	0,714	-

Wykaz dróg gminnych i miejskich (numery, przebiegi) i łączna ich długość na terenie Gminy z ewentualnym podziałem na rodzaj nawierzchni.

Lp.	Nazwa drogi	Nr drogi	Długość drogi km	Klasa drogi
1.	Grądy –Gizowa	103267 R	2,090	L
2.	Czermin - Orłów	103272 R	0,570	L
3.	Grądy – Orłów	103314 R	1,160	D
4.	Kolonia - Podkościele	103321 R	0,790	D
5.	Podkościele - Zawada	103322 R	0,380	D
6.	Szafranów- Czermin- Zawada	103325 R	0,560	L
7.	Breń – Czermin (Zawada)	103324 R	1,790	L
8.	Trzciana - Zarącze	103323 R	1,260	D
9.	Trzciana - Rzędzianowice	103326 R	0,310	D
10.	Trzciana - Szadowiec	103327 R	2,190	L
11.	Wymysłów - Trzciana	103328 R	2,350	D
12.	Szkotnia - Trzciana	103329 R	3,510	D
13.	Dąbrówka - Wampierzów	103330 R	1,780	L
14.	Dąbrówka - Podlesie	103331 R	0,940	D
15.	Breń – Kąty - Miłoninek	103320 R	2,100	D
16.	Breń – Podgórze- Podbrowarze	103318 R	3,200	D
17.	Wola Brnik - Ziempiów	103309 R	3,850	L
18.	Łysaków – Szafranów - Ziempiów	103311 R	4,280	L
19.	Brnik – Pietrzyki - Szafranów	103316 R	3,300	D
20.	Brnik – Leśniakówka – Wrzoski - Podmoście	103310 R	3,620	D
21.	Wola Wągroda - Kąty	103300 R	2,200	D
22.	Wola – Dłużycza Wieś – Otałęż	103302 R	1,810	D
23.	Surowa –Wola Otałęska	103301 R	1,220	D
24.	Orle – Wola Otałęska	103303 R	1,340	D
25.	Otałęż – Stara Droga	103304 R	0,500	D
26.	Wisła – Cegielnia - Otałęż	103305 R	1,480	D
27.	Rędzina - Otałęż	103306 R	0,700	D
28.	Otałęż – Wągroda - Ziempiów	103307 R	3,010	L
29.	Ziempiów – Podkościele- Podlesie	103308 R	2,160	D
30.	Zabrze – Ziempiów – Most	103317 R	2,000	L
31.	Szafranów – Breń (Zadworze)	103319 R	1,590	D
32.	Łysaków - Hektary	103313 R	0,860	D
RAZEM:			58,900	

Sposób zaspokajania potrzeb mieszkańców w zakresie komunikacji zbiorowej (przewoźnicy, kierunki, skomunikowanie poszczególnych miejscowości gminy itp.) oraz ilość przystanków na terenie Gminy.

Na terenie gminy uruchomione są linie komunikacyjne w ramach Powiatowego Transportu Zbiorowego:

- Linia komunikacyjna nr 118 A MIELEC – WOLA MIELECKA – ZIEMPNIÓW,
- Linia komunikacyjna nr 118 B ZIEMPNIÓW – WOLA MIELECKA – MIELEC,
- Linia komunikacyjna nr 119 A MIELEC – CZERMIN – OTAŁĘŻ,
- Linia komunikacyjna nr 119 B OTAŁĘŻ – CZERMIN – MIELEC.

Usługi w tym zakresie świadczą przewoźnicy:

- Firma Produkcyjno - Usługowo - Handlowa Janusz Kapinos Słupiec 328, 33-230 Szczucin (linia 119),
- Usługi Transportowe Witold Czaja Czermin 61, 39-304 Czermin (linia 118), która dodatkowo oferuje przewozy mieszkańców gminy na trasie CZERMIN – MIELEC – CZERMIN (linia komunikacyjna nr 9).

Na terenie gminy znajduje się 39 przystanków.

3.12. Gospodarka mieszkaniowa i budownictwo

Gospodarka mieszkaniowa

Jednym z podstawowych zadań własnych gminy jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych. Gmina powinna posiadać własny zasób mieszkaniowy, zarządzany w taki sposób, żeby potrzeby rodzin mających dochody niepozwalające na zakup własnego mieszkania zostały zaspokojone.

Według danych GUS z 2020 roku, na terenie gminy Czermin znajdowało się 1 960 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 188 357 m², a w odniesieniu do roku 2016 ich liczba wzrosła o 78. Dane dotyczące zasobów mieszkaniowych w gminie w roku 2016 i 2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Czermin

Zasoby mieszkaniowe	Jednostka miary	2016	2020
Mieszkania	szt.	1882	1960
Izby	szt.	8053	8502
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	176659	188357
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m ²	93,9	96,1
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m ²	25,1	26,6
Mieszkania na 1000 mieszkańców	-	267,4	277,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wzrost dostępu mieszkańców gminy do urządzeń techniczno – sanitarnych. Od roku 2016 do końca 2020, liczba mieszkań przyłączonych do sieci wodociągowej wzrosła o 83, wyposażonych w kanalizację wzrosła o 85, a dostęp do gazu z sieci uzyskały 88 mieszkania.

Tabela 20. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne i sanitarne

Wyszczególnienie	2016		2020	
	Liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne	% ogółu mieszkań	Liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne	% ogółu mieszkań
Wodociąg	1700	90,33	1783	90,97
Ustęp sputkiwany	1582	84,06	1667	85,05
Gaz sieciowy	371	19,71	459	23,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Budownictwo

W latach 2016-2020 na terenie gminy Czermin oddano łącznie do użytkowania 120 mieszkań. Podstawowe informacje przedstawione w poniższej tabeli dotyczą mieszkań oddanych do użytkowania w latach 2016 - 2020. Przedstawione dane o mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych oraz rozbudowywanych.

Tabela 21. Budownictwo mieszkaniowe w latach 2016 - 2020

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2016	2017	2018	2019	2020
Budynki mieszkalne jednorodzinne nowe						
Oddane mieszkania ogółem	szt.	23	35	17	20	25
Ilość izb ogółem	szt.	124	202	93	104	132
Powierzchnia użytkowa ogółem	m ²	3 167	5 053	2 183	3 064	3 150

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Obok budownictwa mieszkalnego, na terenie gminy powstają lub są także budynki niemieszkalne, których w okresie ostatnich 5 lat powstało 18. Podstawowe informacje o oddanych do użytkowania nowych budynkach niemieszkalnych przedstawia poniższa tabela.

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Tabela 22. Budynki niemieszkalne oddane do użytkowania w latach 2016 - 2020

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Budynki handlowo-usługowe						
<i>Oddane budynki ogółem</i>	szt.	0	1	2	0	0
<i>Powierzchnia użytkowa ogółem</i>	m ²	0	691	809	0	0
<i>Kubatura ogółem</i>	m ³	0	3 846	6 198	0	0
Budynki garaży						
<i>Oddane budynki ogółem</i>	szt.	0	0	2	0	0
<i>Powierzchnia użytkowa ogółem</i>	m ²	0	0	111	0	0
<i>Kubatura ogółem</i>	m ³	0	0	617	0	0
Zbiorniki, silosy i budynki magazynowe						
<i>Oddane budynki ogółem</i>	szt.	0	0	3	0	0
<i>Powierzchnia użytkowa ogółem</i>	m ²	0	0	4 418	0	0
<i>Kubatura ogółem</i>	m ³	0	0	25 414	0	0
Budynki gospodarstw rolnych						
<i>Oddane budynki ogółem</i>	szt.	3	0	2	1	2
<i>Powierzchnia użytkowa ogółem</i>	m ²	184	0	1 712	106	1 976
<i>Kubatura ogółem</i>	m ³	954	0	9 497	758	6 204
Pozostałe budynki niemieszkalne, gdzie indziej niewymienione						
<i>Oddane budynki ogółem</i>	szt.	0	0	1	1	0
<i>Powierzchnia użytkowa ogółem</i>	m ²	0	0	130	72	0
<i>Kubatura ogółem</i>	m ³	0	0	821	342	0
RAZEM						
<i>Oddane budynki ogółem</i>	szt.	3	1	10	2	2
<i>Powierzchnia użytkowa ogółem</i>	m ²	184	691	7 180	178	1 976
<i>Kubatura ogółem</i>	m ³	954	3 846	42 547	1 100	6 204

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

3.14. Infrastruktura techniczna

Sieć wodociągowa

W gminie funkcjonuje Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Czerminie, który realizuje zasady i warunki zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zbiorowego odprowadzania ścieków. Wysokość cen i stawek opłat za usługę dostarczania wody i odprowadzania ścieków określone są w taryfach dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków i zostały zatwierdzone na okres 3 lat decyzją Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wody Polskie z siedzibą w Rzeszowie wydaną w dniu 2 maja 2018 r.

Tabela 23. Wielkość cen i stawek opłat za zaopatrzenie w wodę

Wyszczególnienie		Wielkość cen i stawek opłat za zaopatrzenie w wodę [ceny netto]		
Taryfowa grupa odbiorców usług	Rodzaj cen i stawek opłat	W okresie od 1 do 12 miesięcy obowiązywania taryfy	W okresie od 13 do 24 miesięcy obowiązywania taryfy	W okresie od 25 do 36 miesięcy obowiązywania taryfy
Grupa 1	Cena wody [zł/m ³]	2,55	2,65	2,75
	Stawka opłaty abonamentowej [zł]	2,00	2,00	2,00

Źródło: Dane Urzędu Gminy Czermin

Tabela 24. Wielkość cen i stawek opłat za odprowadzanie ścieków

Wyszczególnienie		Wielkość cen i stawek opłat za zaopatrzenie w wodę [ceny netto]		
Taryfowa grupa odbiorców usług	Rodzaj cen i stawek opłat	W okresie od 1 do 12 miesięcy obowiązywania taryfy	W okresie od 13 do 24 miesięcy obowiązywania taryfy	W okresie od 25 do 36 miesięcy obowiązywania taryfy
Grupa 1	Cena ścieków [zł/m ³]	5,50	5,60	5,70

Źródło: Dane Urzędu Gminy Czermin

Woda dla mieszkańców gminy Czermin dostarczana jest ze Stacji Uzdatniania Wody w Woli Otałęskiej oraz ze Stacji Uzdatniania Wody w Trzcianie. Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Czerminie utrzymuje i konserwuje 122,817 km sieci wodociągowej oraz 56,821 km przyłączy (2156 sztuk). Zużycie wody w roku 2020 wyniosło 285 690 m³ i było o 3 740 m³ większe niż w roku 2019. SUW w Woli Otałęskiej uzdatniła i wysłała w sieć 170 300 m³ wody, a SUW w Trzcianie – 115 390 m³ wody.

W roku 2020 nie było dopłat z budżetu gminy dla mieszkańców korzystających z usług zaopatrzenia w wodę.

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Tabela 25. Sieć wodociągowa gminy Czermin wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

Miejscowość	Długość sieci [km]	Długość przyłączy [km]	Ilość przyłączy	Wartość księgowa inwestycji
Breń Osuchowski	15,655	5,966	184	534646,13
Czermin	28,411	15,068	610	534 818,00
Dąbrówka Osuchowska	6,847	3,925	134	111 670,02
Łysaków	19,761	5,734	248	439 884,40
Otałęż	10,320	6,029	231	501 872,30
Szafranów	3,463	2,084	83	108 183,00
Trzciana	15,178	10,627	386	268 279,72
Wola Otałęska	9,905	3,403	135	268 279,72
Ziempniów	13,277	3,985	145	401 678,47
Suma	122,817	56,821	2156	3 187 285,82
Stacja Uzdatniania Wody w Woli Otałęskiej				750 000,00
Stacja Uzdatniania Wody w Trzcianie				573 820,00

Źródło: Dane Urzędu Gminy Czermin

GZGK przeprowadzał na bieżąco remonty na wodociągu głównym oraz przyłączach. Prowadzone były prace związane z regeneracją, wymianą i malowaniem hydrantów przeciwpożarowych na sieci wodociągowej. W ciągu roku 2020 usunięto 25 awarii i usterek na sieci wodociągowej i przyłączach (wymiana zaworów, wodo-mierzy, drobne elementy instalacji, montaż zasuw przydomowych i wymiana nawierteł). Wydano 71 warunków na przyłączenie do wodociągu, odebrano 41 przyłączy wodociągowych oraz 6 przyłączy kanalizacyjnych. Przyłącze stalowe zostało wymienione na przyłącze z PE u 7 odbiorców.

Tabela 26. Mieszkańcy gminy Czermin korzystający z sieci wodociągowej wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

Miejscowość	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej	Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej [%]
Breń Osuchowski	527	524	99,43
Czermin	2012	2003	99,55
Dąbrówka Osuchowska	430	429	99,78
Łysaków	868	868	100

Otałęż	725	725	100
Szafranów	284	284	100
Trzciana	1306	1294	99,08
Wola Otałęska	431	431	100
Ziempniów	561	561	100

Źródło: Dane Urzędu Gminy Czermin

Sieć kanalizacyjna

Oczyszczalnia Ścieków w Czerminie oczyściła w 2020 roku 87 574 m³ ścieków komunalnych. W elektronicznej bazie odpadów (BDO) zarejestrowano następujące ilości powstałych odpadów:

- osad ściekowy – 68,220 Mg,
- skratki – 3,558 Mg,
- zawartość piaskowników – 8,420 Mg.

Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej prowadzi działalność związaną z eksploatacją i obsługą Oczyszczalni Ścieków w Czerminie, przepompowni podciśnieniowych w Czerminie i Otałęży, przepompowni kanalizacji grawitacyjnej z Osiedla Domków Jednorodzinnych i „Osiedla Powodziańskiego” oraz Zespołu Szkolno – Przedszkolnego wraz z sąsiadującymi budynkami jednorodzinными w Czerminie. W roku 2020 siecią kanalizacyjną objęte były trzy sołectwa: Czermin, Otałęż i Wola Otałęska. Gmina jest skanalizowana w ok. 32 %. W okresie tym nie było dopłat z budżetu gminy dla mieszkańców korzystających z usług odbioru ścieków.

Tabela 27. Sieć kanalizacyjna gminy Czermin wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

Miejscowość	Długość sieci [km]	Długość przyłączy [km]	Ilość przyłączy	Wartość księgową inwestycji [zł]
Czermin	24,346	7,930	413	3 724 716,47
Otałęż i Wola Otałęska	32,026	6,030	182 i 97	9 333 581,93
Oczyszczalnia ścieków w Czerminie				10 058 489,15
Suma	56,372	13,960	692	23 116 787,55

Źródło: Dane Urzędu Gminy Czermin

Sieć gazowa

Gaz ziemny staje się najwygodniejszym nośnikiem energii dla ludzkości. Jego zalety powodują, że od wielu lat trwa na świecie dynamiczny rozwój gazownictwa. Decydują o tym także względy ekonomiczne i ekologiczne (surowiec ten jest bardziej przyjazny dla środowiska naturalnego).

Dystrybutorem gazu ziemnego na terenie gminy Czermin jest Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo.

Według danych GUS z 2020 roku, odbiorcami gazu było 317 gospodarstw domowych, a liczba ludności korzystająca z sieci gazowej wyniosła 1 845 osób, tj. 26,09% ogółu mieszkańców gminy. Wybrane dane dotyczące sieci gazowej na terenie gminy Czermin w roku 2016 i 2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28. Wybrane dane dotyczące sieci gazowej w gminie Czermin

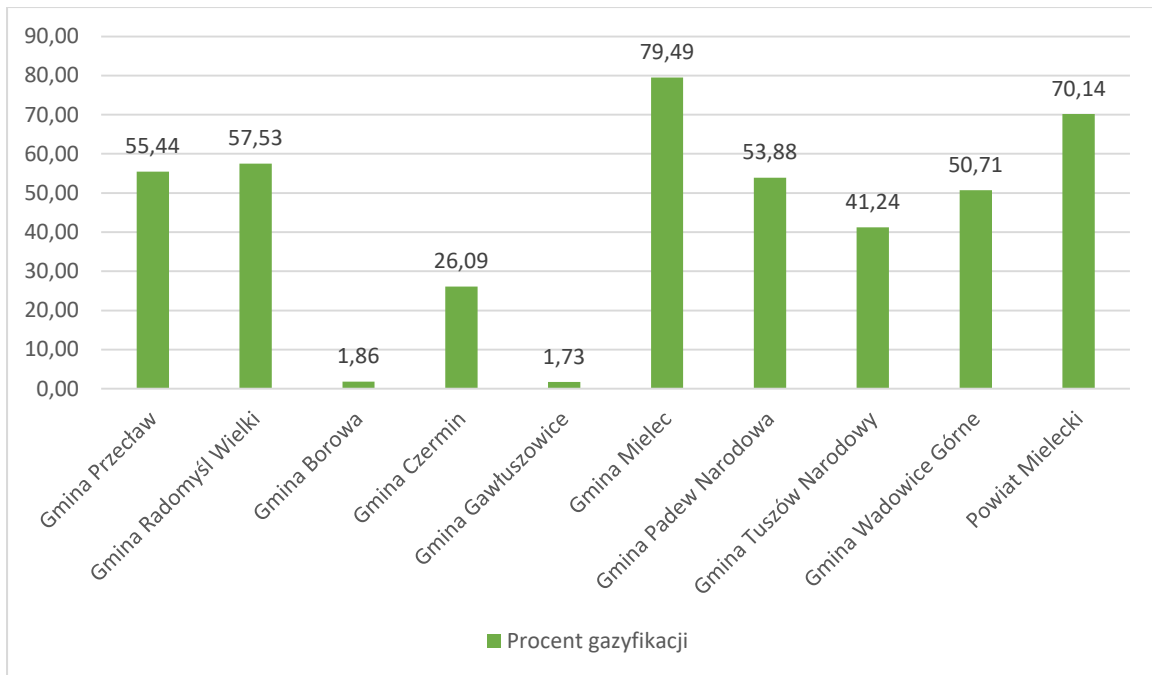
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2016	2020
Długość czynnej sieci gazowej	<i>m</i>	40 849	42 429
Czynne przyłącza do budynków ogółem	<i>szt.</i>	744	805
- w tym do budynków mieszkalnych	<i>szt.</i>	725	774
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	<i>szt.</i>	234	317
Ludność korzystająca z sieci gazowej	<i>osoba</i>	1 586	1 845
Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe	<i>MWh</i>	3 038,6	4 269,4
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	<i>MWh</i>	2 109,4	3 185,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, na przestrzeni lat 2016 - 2020 zwiększyła się liczba odbiorców gazu, w tym również liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem. Może to świadczyć o zwiększeniu świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie wyboru źródeł ciepła niemających negatywnego wpływu na środowisko. Wciąż jest to jednak mały odsetek mieszkańców i konieczne jest podjęcie działań w tej kwestii.

Gmina Czermin zajmowała w 2020 r. wg danych GUS, trzecie od końca miejsce w powiecie pod względem gazyfikacji. Poziom gazyfikacji w powiecie mieleckim jest na poziomie 70,14 %, natomiast całego województwa podkarpackiego – 72,7 %. Korzystających z sieci gazowej w procentach ogółu mieszkańców, w podziale na poszczególne gminy powiatu mieleckiego, na koniec 2020 roku przedstawia poniższa tabela.

Wykres 7. Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w gminach powiatu mieleckiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Gospodarka odpadami

Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1439 z późn. zm.), utrzymanie czystości i porządku w gminie należy do obowiązkowych zadań własnych gminy. Gmina zapewnia czystość i porządek na swoim terenie i tworzy warunki niezbędne do ich utrzymania. Art. 3aa ww. ustawy mówi o tym, że gminy są obowiązane osiągnąć za rok 2020 poziom:

- 1) przygotowania do ponownego użycia i recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% wagowo;
- 2) recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne w wysokości co najmniej 70% wagowo.

W dniu 29 listopada 2019 r. Rada Gminy Czermin podjęła uchwałę nr XIII/98/2019 w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki opłaty od właścicieli nieruchomości zamieszkałych. Stawki opłaty ustalone niniejszą uchwałą obowiązywały przez cały rok 2020 i wynosiły:

- za gospodarowanie odpadami komunalnymi zbieranymi w sposób selektywny – 22 zł za osobę miesięcznie,
- za gospodarowanie odpadami komunalnym, jeżeli właściciel nie wypełnia obowiązku zbierania odpadów komunalnych w sposób selektywny – 66 zł za osobę miesięcznie.

Uchwała powyższa ustala również zwolnienie w części opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi, kompostujących bioodpady stanowiące odpady komunalne w kompostowniku przydomowym, w wysokości 2,00 zł od stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi zbieranymi w sposób selektywny, od każdego mieszkańca zamieszkującego daną nieruchomość. W wyniku przeprowadzonego postępowania przetargowego w dniu 6 grudnia 2019 r. wyłoniono podmiot zobowiązany do odbioru, transportu i zagospodarowania odpadów komunalnych z terenu gminy Czermin. W roku 2020 usługi powyższe świadczyła firma FCC Tarnobrzeg sp. z o.o. ul. Strefowa 8, 39-400 Tarnobrzeg.

Odpady komunalne z terenu Gminy Czermin odbierane były w roku 2020 w postaci zmieszanej oraz selektywnej. Odpady zbierane selektywnie to: szkło, tworzywa sztuczne i metal, papier i tektura oraz odpady ulegające biodegradacji. Dodatkowo raz w roku od mieszkańców gminy odbierane były odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz zużyte opony. Odbiór odpadów zmieszanych oraz zebranych selektywnie następował z częstotliwością określoną uchwałą Rady Gminy Czermin nr XIII/96/2019 z dnia 29 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Czermin i zagospodarowania tych odpadów w zamian za uiszczoną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie w roku 2020:

- papier i tektura (kod 150101) – 39,020 Mg
- szkło (150107) – 112,600 Mg
- opakowania z metali (150104) – 6,000 Mg
- zmieszane odpady opakowaniowe (150106) – 1,300 Mg
- opakowania z tworzyw sztucznych (150102) – 140,140 Mg

Razem: 299,060 Mg

Masa poszczególnych odpadów komunalnych odebranych od właścicieli nieruchomości w roku 2020 przedstawia się następująco:

- niesegregowane zmieszane odpady komunalne – 771,100 Mg
- odpady wielkogabarytowe – 55,720 Mg
- zużyte opony – 16,200 Mg
- urządzenia zawierające freony – 5,960 Mg
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne – 4,660 Mg
- odpady ulegające biodegradacji – 8,120 Mg
- inne odpady nie ulegające biodegradacji – 4,915 Mg
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające składniki niebezpieczne – 2,700 Mg

Razem: 869,375 Mg

W dalszym ciągu potrzebne jest uświadamianie mieszkańcom, jak należy postępować z odpadami, głównie po to, aby ograniczyć ilość wytwarzanych odpadów komunalnych i osiągać określone poziomy odzysku oraz recyklingu, a także ograniczyć masy odpadów ulegających biodegradacji kierowanych do składowania. Chodzi bowiem o to, aby nie tylko utrzymywać funkcjonujący system gospodarki odpadami komunalnymi na obecnym poziomie, ale aby ciągle podnosić jego jakość i efektywność.

Masa poszczególnych odpadów komunalnych odebranych od właścicieli nieruchomości w roku 2021 przedstawia się następująco:

- niesegregowane zmieszane odpady komunalne - 878,040 Mg
- odpady wielkogabarytowe - 1 8,760 Mg
- odpady betonu oraz gruzu betonowego - 12,940 Mg
- zużyte opony - 2,780 Mg
- urządzenia zawierające freony - 1,800 Mg
- Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne - 0,560 Mg
- odpady ulegające biodegradacji - 1,100 Mg
- Inne odpady nieulegające biodegradacji - 2,870 Mg
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające składniki niebezpieczne - 1,740 Mg
- Lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć - 0,060 Mg
- Leki - 0,020 Mg
- Baterie i akumulatory - 0,080 Mg
- opakowania z papieru i tektury - 37,610 Mg
- opakowania z tworzyw sztucznych - 165,130 Mg
- Zmieszane odpady opakowaniowe - 2,320 Mg
- Opakowania ze szkła - 118,020 Mg

3.15. Rynek pracy i bezrobocie

Rynek pracy

Analizując ekonomiczną strukturę wiekową mieszkańców gminy Czermin, można zauważyć spadek na koniec 2020 roku w odniesieniu do 2016 roku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 17 r. ż.) – zmniejszyła się o 1 %. Najliczniejszą grupę w dalszym ciągu stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym (63,8 % populacji), natomiast liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (powyżej 59 r. ż. u kobiet, pow. 64 r. ż. u mężczyzn) wzrosła o 1%, Struktura wiekowa mieszkańców gminy odzwierciedla ogólną sytuację występującą na terenie

powiatu mieleckiego - postępuje spadek ilości osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

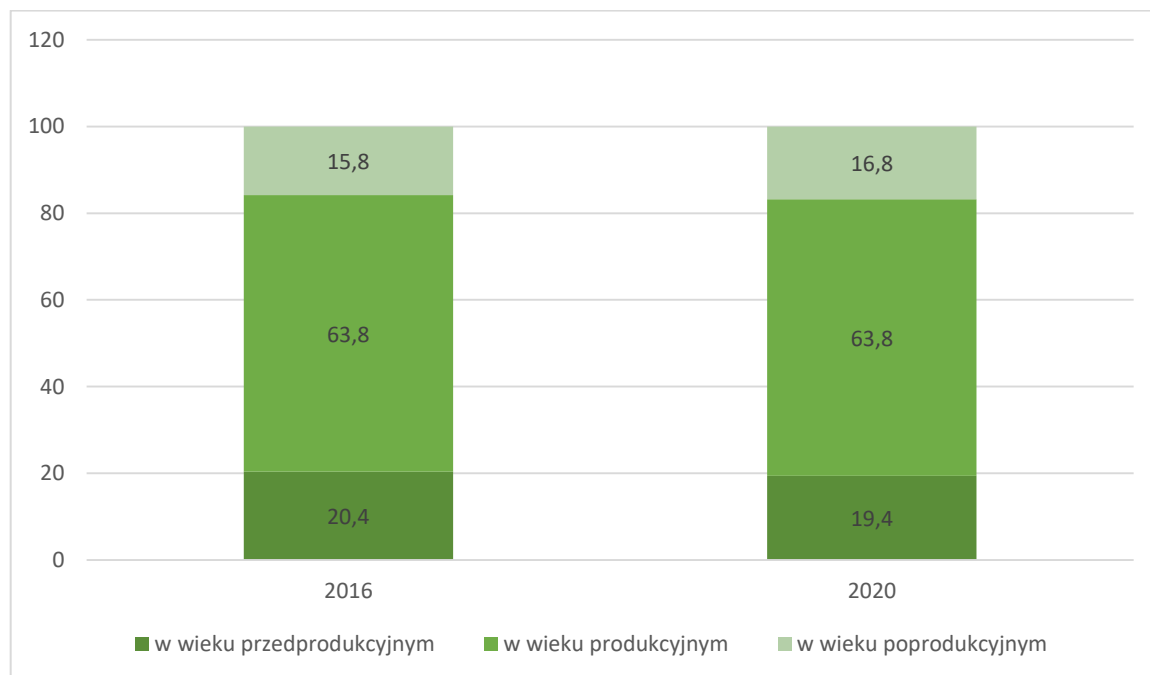
Utrzymanie się obecnej tendencji tak na terenie miasta jak i powiatu niekorzystnie rokuje na przyszłość i w perspektywie kilkunastu lat będzie skutkować postępującym starzeniem się społeczeństwa. Dane dotyczące struktury ludności pod względem ekonomicznych grup wiekowych przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 29. Struktura ludności gminy Czermin wg ekonomicznych grup wiekowych w roku 2016 oraz 2020

Grupa ludności	w wieku przedprodukcyjnym		w wieku produkcyjnym		w wieku poprodukcyjnym	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Rok	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Udział % w ludności ogółem	20,4	19,4	63,8	63,8	15,8	16,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 8. Struktura ludności gminy Czermin według ekonomicznych grup wiekowych w roku 2016 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Według danych z 2020 r. zawartych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CeIDG) prowadzonej przez Ministra właściwego do spraw gospodarki na terenie Gminy Czermin zarejestrowanych jest 344 podmiotów gospodarczych. Na przestrzeni 5 lat lekko zwiększyła się liczba osób pracujących na terenie gminy zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn.

Tabela 30. Pracujący na terenie gminy Czermin w latach 2016 - 2020

Lata	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	533	533	555	593	558
Mężczyźni	292	269	285	304	294
Kobiety	241	264	270	289	264
<i>pracujący na 1000 ludności ogółem</i>	76	76	79	84	79
<i>pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym</i>	118,7	118,4	123,1	131,0	123,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Bezrobocie

Na terenie Gminy Czermin jak i w powiecie mieleckim jest stosunkowo mały poziom bezrobocia. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na koniec 2020 roku według danych GUS wyniósł 5 %, notując wzrost w porównaniu z 2016 rokiem o 1,1 %. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Czermin na tle powiatu mieleckiego przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

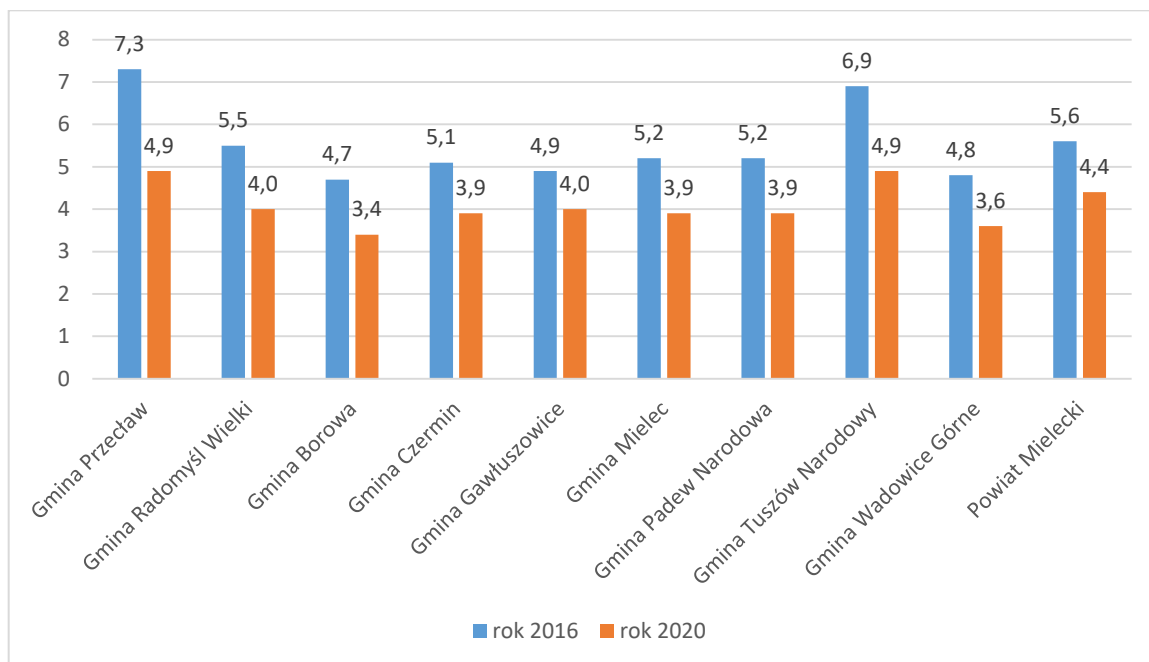
Tabela 31. Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Czermin w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu mieleckiego według płci

Jednostka terytorialna	Ogółem %		Mężczyźni %		Kobiety %	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
Gmina Czermin	5,1	3,9	3,9	2,9	6,5	5,0
Powiat mielecki	5,6	4,4	4,7	4,0	6,7	5,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Wykres 9. Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Czermin w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle gmin i powiatu mieleckiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane pokazują, że na tle powiatu mieleckiego, gmina Czermin posiada niższy odsetek osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym niż w powiecie mieleckim, jednak są to niewielkie różnice. Generalnie w całym powiecie występuje niski współczynnik bezrobocia. Niemniej ważnym zagadnieniem jest zjawisko bezrobocia ukrytego, tj. pozostawanie bez pracy i nierejestrowanie się jako osoba bezrobotna, a także zjawisko „szarej strefy”, tj. nielegalne zatrudnienie, bez opłacania składek oraz podatku dochodowego.

Według danych GUS, na koniec 2021 roku zarejestrowanych było 125 bezrobotnych mieszkańców gminy Czermin, w tym 75 kobiet (60 % ogółu bezrobotnych). Wśród zarejestrowanych bezrobotnych 58 mieszkańców (46,4 %) to osoby długotrwale bezrobotne. Liczbę osób bezrobotnych na przestrzeni lat 2016 - 2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Czermin latach 2016 - 2021

Lata	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bezrobotni ogółem	229	157	145	131	176	125
w tym kobiety	137	100	90	75	105	75
W tym do 30 roku życia	88	70	61	57	71	42
w tym powyżej 50 roku życia	35	20	20	20	24	18
Osoby długotrwale bezrobotne	126	80	56	52	69	58

3.16. Gospodarka i rolnictwo

Gospodarka

W ostatnich latach zarówno w Gminie Czermin, jak i w innych gminach powiatu mieleckiego, obserwuje się pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości, a co za tym idzie wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy na koniec 2021 roku działało 494 podmioty gospodarki narodowej. Od 2016 roku liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy wzrosła o 100, tj. o 24,39 %.

Dane dotyczące liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych gminach powiatu mieleckiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin powiatu mieleckiego

Jednostka terytorialna	Ogółem*			Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	2016	2021	Wzrost w %	2016	2021	2016	2021
Gmina Przecław	572	771	34,79	26	26	545	739
Gmina Radomyśl Wielki	928	1 130	21,77	37	32	888	1 093
Gmina Borowa	333	406	21,92	11	9	322	397
Gmina Czermin	410	510	24,39	16	13	393	494
Gmina Gawłuszowice	148	193	30,41	7	5	141	187
Gmina Mielec	980	1 182	20,61	20	26	958	1 153
Gmina Padew Narodowa	271	347	28,04	10	8	260	337
Gmina Tuszów Narodowy	514	654	27,24	18	19	494	631
Gmina Wadowice Górne	432	535	23,84	17	17	415	517
Powiat Mielecki	10 939	12 556	14,78	365	352	10 541	12 110

* w związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. w związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy dotyczy wyłącznie sektora prywatnego, w którym liczba podmiotów w latach 2016 – 2021 wzrosła o 101 i wyniosła na koniec 2021 roku 494, z czego 426 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (396 w 2016 roku).

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

Jak wynika z przedstawionych danych, zjawisko zwiększającej się liczby podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym dotyczy całego powiatu mieleckiego, a największe wzrosty, jeśli chodzi o tę liczbę odnotowały gmina Przecław (wzrost o 34,79% podmiotów) oraz Gawłuszowice (wzrost o 30,41%).

Tabela 34. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gminy Czermin

Rodzaje podmiotów		2016	2020
Sektor publiczny	<i>Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego</i>	10	10
Sektor prywatny	<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą</i>	396	426
	<i>Spółki handlowe</i>	9	9
	<i>Fundacje</i>	2	2
	<i>Spółdzielnie</i>	2	2
	<i>Stowarzyszenia i organizacje społeczne</i>	23	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analiza struktury działających podmiotów w okresie od 2016 do 2021 roku pokazuje, że największy wzrost ilości działających firm wystąpił w sekcji F - budownictwo (na koniec 2021 roku funkcjonowało 146 podmiotów, podczas gdy w 2016 roku ich liczba wynosiła 105, duża ilość firm utrzymuje się z zakresu sekcji G – handel hurtowy i detaliczny oraz naprawy pojazdów samochodowych (na koniec 2021 roku funkcjonowało 88 podmiotów, podczas gdy w roku 2016 ich liczba wynosiła 82).

Tabela 35. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD oraz sektorów własnościowych zarejestrowane na terenie Gminy Czermin

Sekcja PKD	Wyszczególnienie	Ogółem*		Sektor publiczny*		Sektor prywatny*	
		2016	2021	2016	2021	2016	2021
A	<i>Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo</i>	10	11	0	0	10	11
B	<i>Górnictwo i wydobywanie</i>	3	3	0	0	3	3
C	<i>Przetwórstwo przemysłowe</i>	44	56	0	0	44	56
D	<i>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych</i>	0	1	0	0	0	1
E	<i>Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją</i>	2	2	1	1	1	1

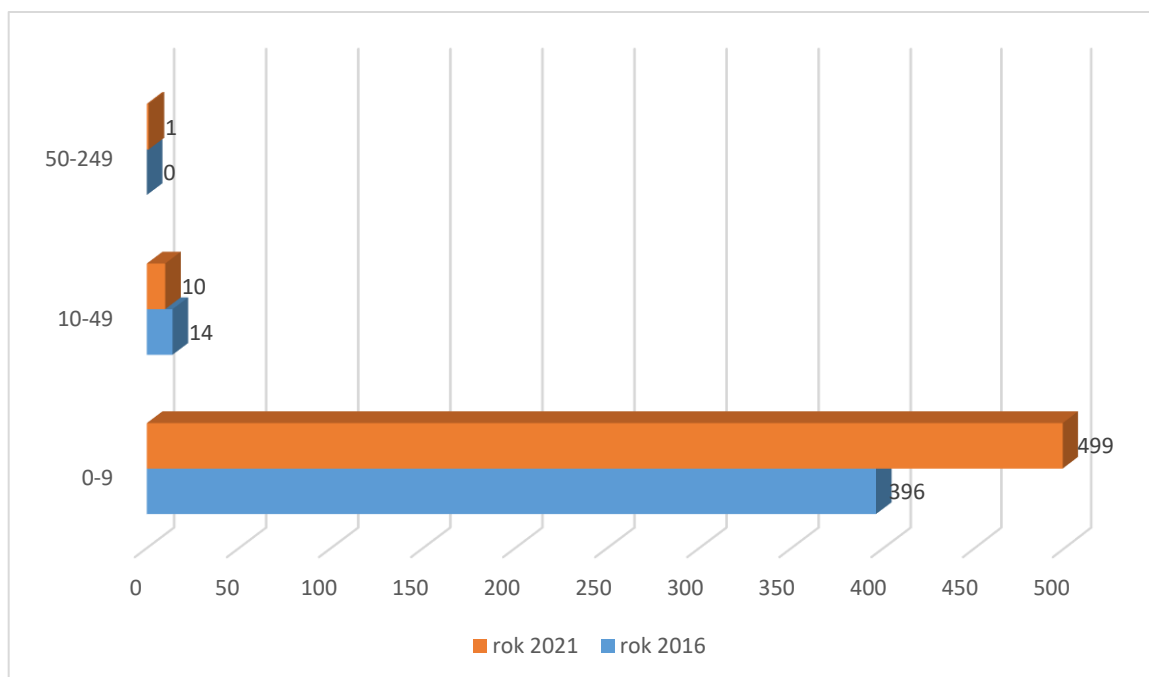
F	<i>Budownictwo</i>	105	146	0	0	105	146
G	<i>Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle</i>	82	88	0	0	82	88
H	<i>Transport i gospodarka magazynowa</i>	42	52	0	0	42	52
I	<i>Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi</i>	6	4	0	0	6	4
J	<i>Informacja i komunikacja</i>	2	4	0	0	2	4
K	<i>Działalność finansowa i ubezpieczeniowa</i>	3	3	0	0	3	3
L	<i>Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości</i>	2	2	0	0	2	2
M	<i>Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna</i>	19	19	2	1	17	18
N	<i>Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca</i>	11	16	0	0	11	16
O	<i>Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne</i>	10	11	2	2	8	8
P	<i>Edukacja</i>	12	12	8	6	4	6
Q	<i>Opieka zdrowotna i pomoc społeczna</i>	11	16	1	1	10	15
R	<i>Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją</i>	13	13	2	2	11	11
S, T	<i>Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby</i>	32	48	0	0	32	48
U	<i>Organizacje i zespoły eksterytorialne</i>	0	1	0	0	0	1
Razem		410	510	16	13	393	494

* w związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. w związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Najwięcej działających podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, których ilość zwiększyła się w porównaniu do danych z 2016 roku o 103. Natomiast wśród małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 osób w analizowanym okresie ubyło 4 firmy. Na terenie gminy działa obecnie 1 przedsiębiorstwo zatrudniające ponad 50 osób.

Wykres 10. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W okresie ostatnich pięciu lat w Gminie Czermin zwiększyła się ilość podmiotów gospodarki narodowej przypadająca na 10 tysięcy mieszkańców. Korzystną wartość posiada również wskaźnik dotyczący ilości podmiotów przypadających na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym – wskaźnik w 2020 r. wyniósł 106,1 i w porównaniu do 2016 jest to wzrost o 14,8.

Tabela 36. Wskaźniki w zakresie podmiotów gospodarki narodowej dla obszaru gminy Czermin za lata 2016 i 2020

Wskaźnik	2016	2020
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	583	677
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	55	59
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	27	32
Podmioty wpisane do rejestru na 1 tys. ludności	58	68
Podmioty na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	91,3	106,1
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. ludności	48	56
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 tys. osób w wieku produkcyjnym w %	7 485	8 773

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Rolnictwo

Obszar Gminy Czermin jest korzystny dla rolnictwa ze względu na stosunkowo dobre gleby do upraw oraz korzystne warunki klimatyczne.

Gmina Czermin pod względem klimatycznym posiada korzystne warunki do rozwoju gospodarki rolnej, znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego i należy do XVII dzielnicy rolniczo - klimatycznej Sandomiersko - Rzeszowskiej, w której okres wegetacji roślin trwa do 220 dni i można uprawiać w nim większość roślin uprawnych. Na terenie gminy występują gleby o zróżnicowanej wartości dla rolnictwa, stosunkowo znaczną powierzchnię zajmują gleby o wysokiej wartości dla rolnictwa zaliczone do klasy II - III i stanowią 17,8 % ogólnej powierzchni użytków rolnych. Największe kompleksy gleb klasy III występują we wsiach: Otafęż, Wola Otafęska, Dąbrówka Osuchowska, Łysaków i Szafranów. Największy udział posiadają gleby klasy IV, bo ponad 58 %, największe kompleksy tych gleb występują we wsiach: Czermin i Trzciana. O możliwościach produkcyjnych rolnictwa gminy decyduje poza jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej ilość ziemi użytkowanej rolniczo. W ogólnej powierzchni gminy 8 032 ha, użytki rolne zajmują 6 182 ha, co stanowi 77% ogólnej powierzchni gminy, niewielką powierzchnię zajmują lasy – 855 ha co stanowi 10,6% powierzchni gminy. Większe kompleksy leśne położone są na południu gminy.

W dniach od 1 września do 30 listopada 2020 roku na terenie RP został przeprowadzony Powszechny Spis Rolny według stanu na dzień 1 czerwca 2020 roku.

Tabela 37. Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów

Wskaźnik	Jedn.	2020
z dochodem z działalności rolniczej	Gosp.	839
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	Gosp.	95
z dochodem z pracy najemnej	Gosp.	473
z dochodem z emerytury i renty	Gosp.	335
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	Gosp.	183

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2020 roku

Z powyższej tabeli wynika, że najczęściej w Gminie Czermin gospodarstwa domowe utrzymują się z działalności rolniczej.

Tabela 38. Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Wskaźnik	Jedn.	2020
do 1 ha włącznie	ha	7,57
1 - 5 ha	ha	1 941,77
5 - 10 ha	ha	1 325,90
10 - 15 ha	ha	560,96
15 ha i więcej	ha	1 196,23
ogółem	ha	5 032,43

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2020 roku

Największą powierzchnię w gminie zajmują gospodarstwa rolne w granicach od 1 do 5 ha.

3.17. Gospodarka finansowa

Polityka finansowa gminy Czermin, realizowana jest w oparciu o uchwałę budżetową, uchwalaną corocznie przez Radę Gminy Czermin. Dochody i wydatki gminy na przestrzeni lat 2016-2020 przedstawione są w poniższej tabeli.

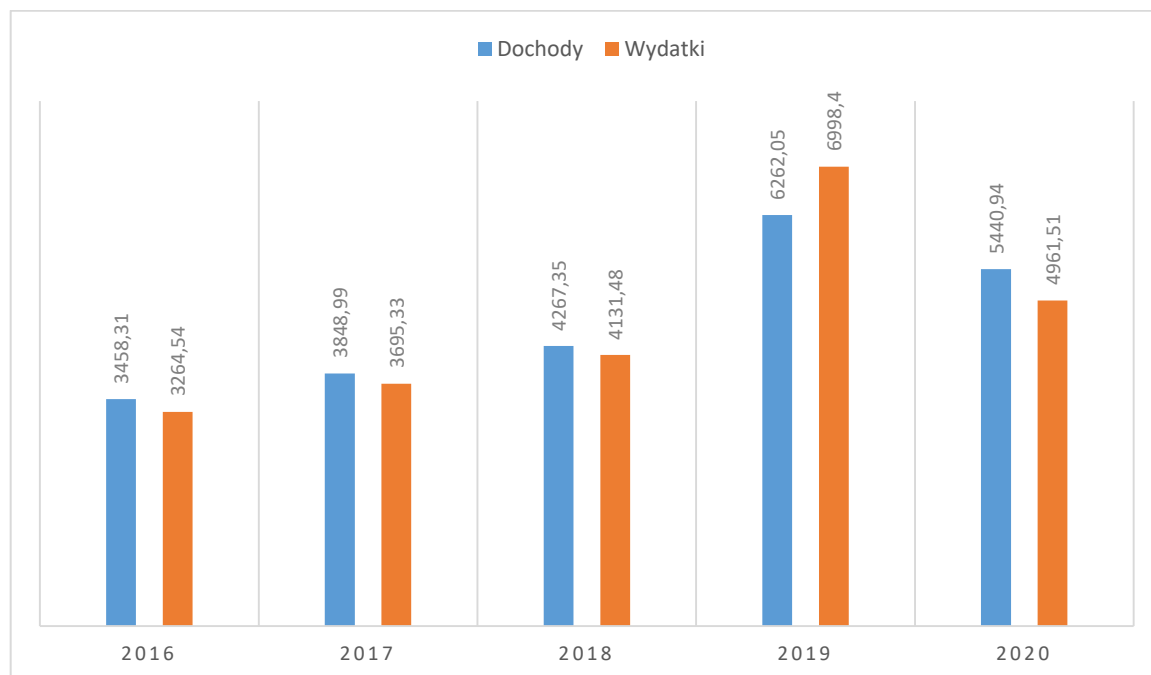
Tabela 39. Realizacja budżetu gminy Czermin na przestrzeni lat 2016-2020 w zł

Rodzaj	2016	2017	2018	2019	2020
Dochody	12 769 499	24 322 281,88	27 154 591,08	30 067 745,44	44 153 730,56
Wydatki	11 964 672	22 959 515,63	26 070 542,30	29 110 385,98	49 345 723,37
Różnica	804 827	1 362 766	1 084 049	957 359	-5 191 993

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dochody na 1 mieszkańca w 2020 roku wynosiły 5 440,94 zł i były o 1 928,63 zł wyższe niż w 2016 roku. Z kolei wydatki w 2020 roku wyniosły na 1 mieszkańca 4 961,51 zł i były wyższe o 1 696,97 zł niż w 2016 r. Dane dotyczące dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca w latach 2016-2020 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11. Dochody oraz wydatki na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2016-2020 w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Znaczną część dochodów gminy stanowią dochody bieżące, jednak ważnym ich elementem są również dochody majątkowe. Pochodzą one w głównej mierze z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje, ale też ze sprzedaży składników majątkowych. W latach 2017-2019 udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem wykazywał tendencję wzrostową, następnie znaczny spadek w roku 2020. Główną przyczynę tego można upatrywać w środkach otrzymanych w 2019 roku w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych.

Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2016-2020 przedstawiają poniższa tabela.

Tabela 40. Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2016-2020

Rodzaj	2016	2017	2018	2019	2020
Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych w zł	0,00	0,00	1 500,00	1 954,00	6 000,00
Dochody majątkowe ogółem w zł	241 863,00	334 523,79	2 049 474,22	12 562 203,71	4 167 074,11
% dochodów ogółem	1,89	1,38	7,55	41,78	9,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Podobnie rzecz przedstawia się w przypadku wydatków. Obok wydatków bieżących ważną rolę w kształtowaniu budżetu pełnią wydatki majątkowe, które obejmują wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne. Realizacja inwestycji przez gminę stanowi główny element jej rozwoju, wyrażany przede wszystkim poprzez wzrost konkurencyjności i zaspokajanie potrzeb społeczeństwa. Wydatki inwestycyjne w tym kontekście mają zasadnicze znaczenie, wpływają one w istotny sposób zarówno na skalę, jak i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, zalicza się je do najbardziej efektywnych narzędzi wpływania na rozwój regionalny. W swej istocie wydatki inwestycyjne umożliwiają oddziaływanie na skuteczność wypełniania zadań publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wnioskować można, że niezbędność realizacji inwestycji przez gminę w kluczowy sposób wpływa na strukturę ponoszonych przez nią wydatków.

Poziom wydatków majątkowych (inwestycyjnych) i ich udział w całkowitych wydatkach budżetowych w latach 2016-2019 wykazywał tendencje wzrostową, natomiast w roku 2020 nastąpił spadek tego poziomu w odniesieniu do roku poprzedniego. Dane dotyczące poziomu wydatków majątkowych (inwestycyjnych) w latach 2016-2020, przedstawiają poniższa tabela.

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

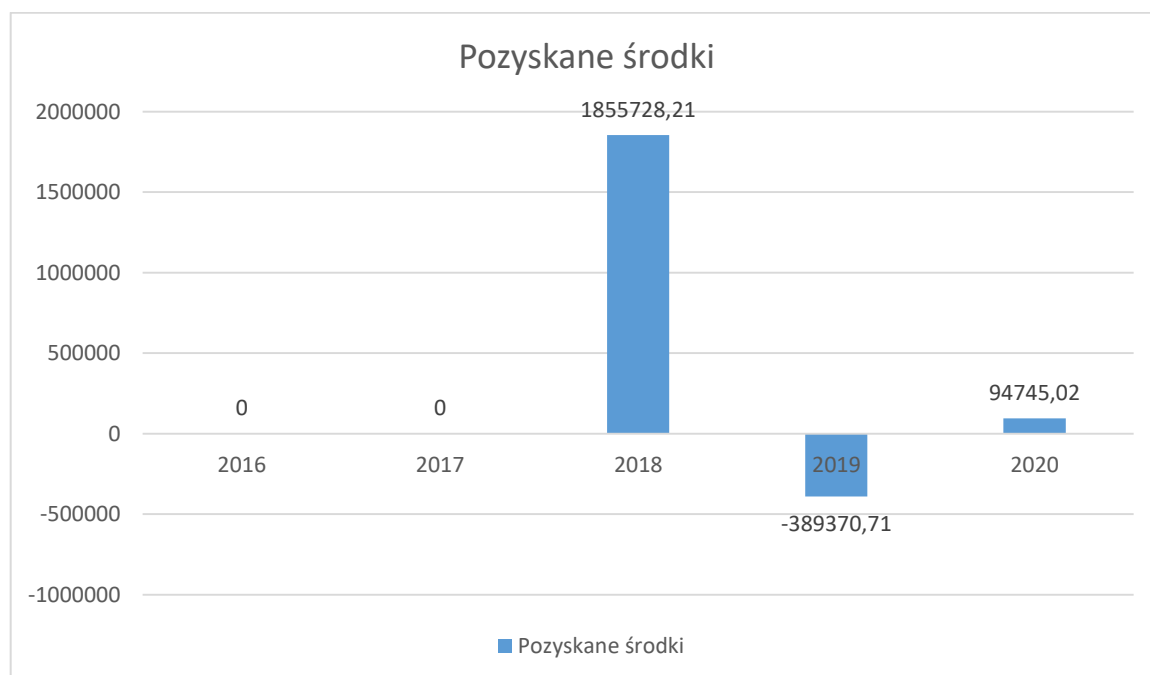
Tabela 41. Udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) w wydatkach budżetowych na przestrzeni lat 2016-2020

Rok	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe (w zł)	Udział inwestycji w wydatkach ogółem (w %)
2016	22 959 515,63	538 540,42	2,3
2017	26 070 542,30	756 150,39	2,9
2018	29 110 385,98	2 697 156,89	9,3
2019	49 345 723,37	19 256 358,76	39,0
2020	35 112 629,89	4 128 694,61	11,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Środki zewnętrzne pozyskiwane z funduszy europejskich są ważnym elementem budżetu gminy. Na przestrzeni lat 2014-2020 na realizację programów oraz projektów unijnych pozyskano łącznie 1561102,52 zł, co zostało przedstawione w poniższym wykresie.

Wykres 12. Wysokość pozyskanych środków w ramach programów i projektów unijnych w latach 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

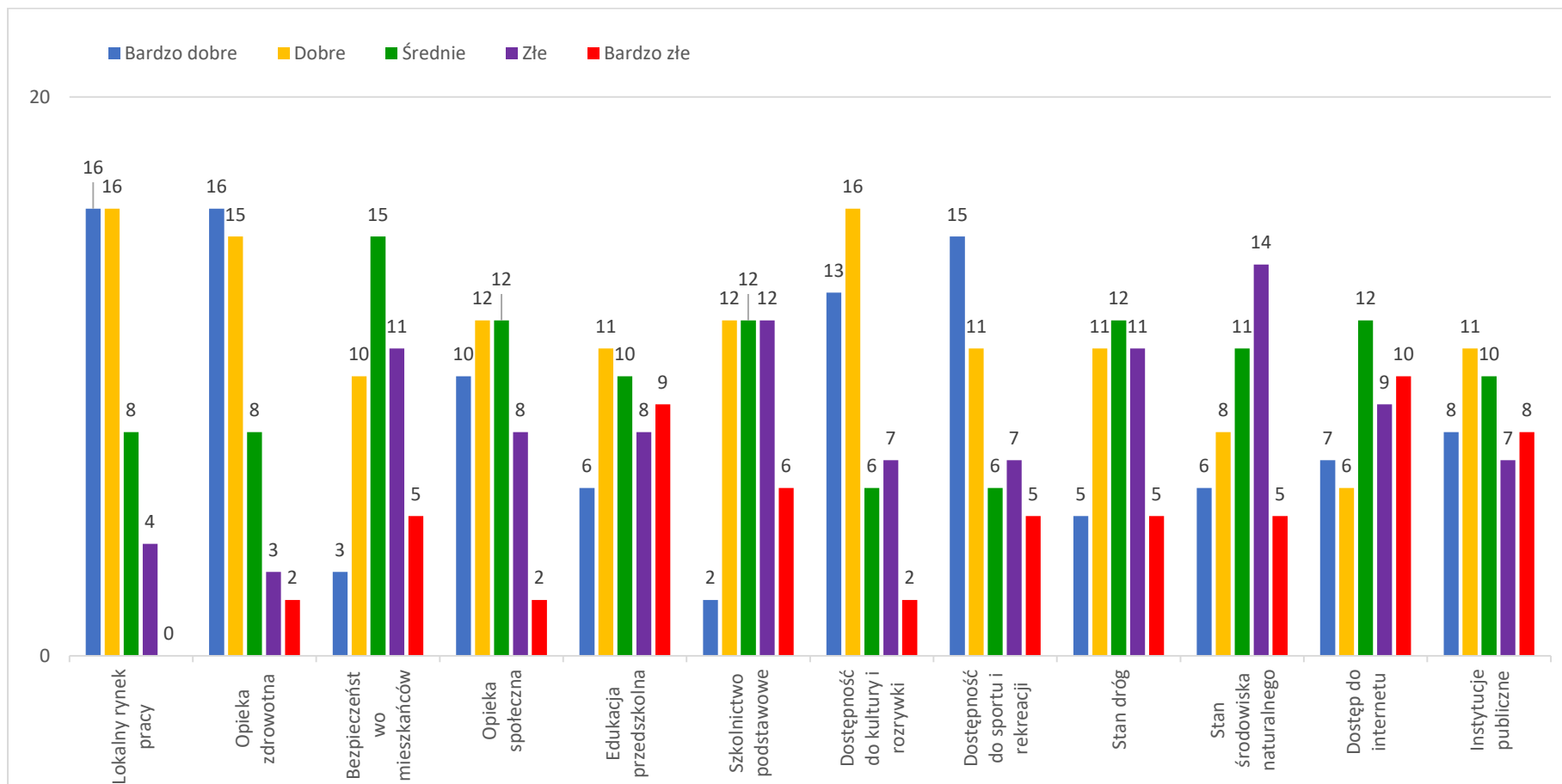
ROZDZIAŁ 4

GMINA W OCZACH MIESZKAŃCÓW

W przeprowadzonej ankiecie udział zadeklarowało 44 mieszkańców gminy. Na podstawie ich opinii zostały zgromadzone następujące dane:

- Na pytanie: „Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery życia na terenie Gminy?”

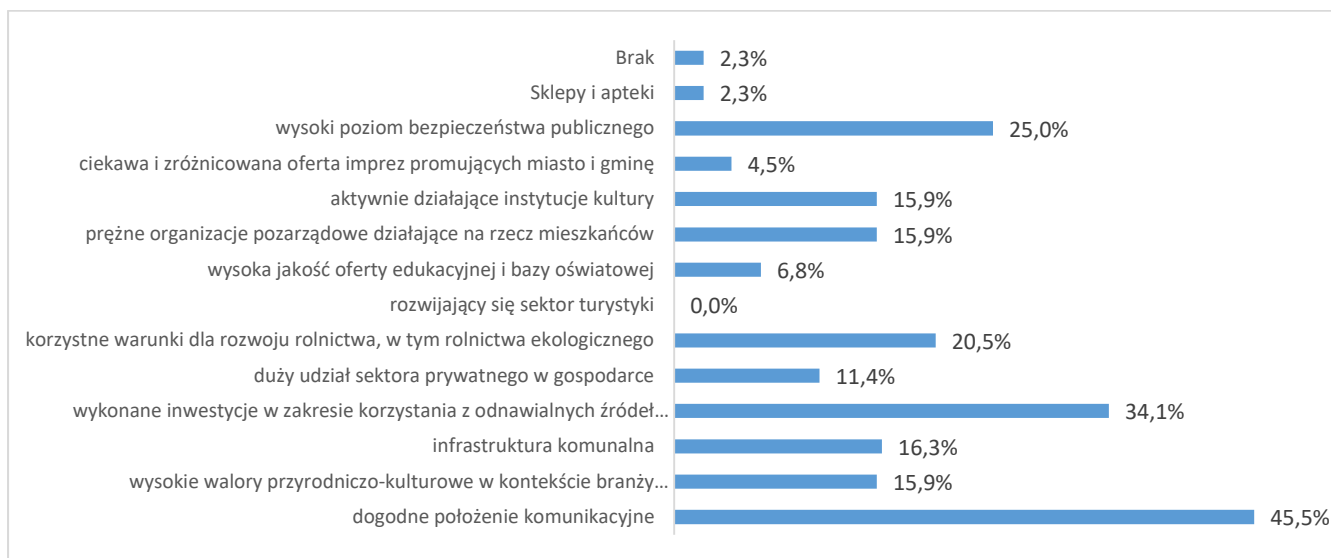
Wykres 13. Ocena poszczególnych sfer życia na terenie gminy Czermin w skali 1-5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

- Na pytanie „Proszę wskazać największe atuty Gminy”:

Wykres 14. Największe atuty Gminy Czermin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Do najwyżej ocenianych walorów gminy Czermin ankietowani wskazali:

- dogodne położenie komunikacyjne ,
- wykonane inwestycje w zakresie korzystania z OZE,
- wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego.

Do najniżej ocenianych należą:

- sklepy i apteki,
- ciekawa i zróżnicowana oferta imprez promujących miasto i gminę,
- rozwijający się sektor turystyki.

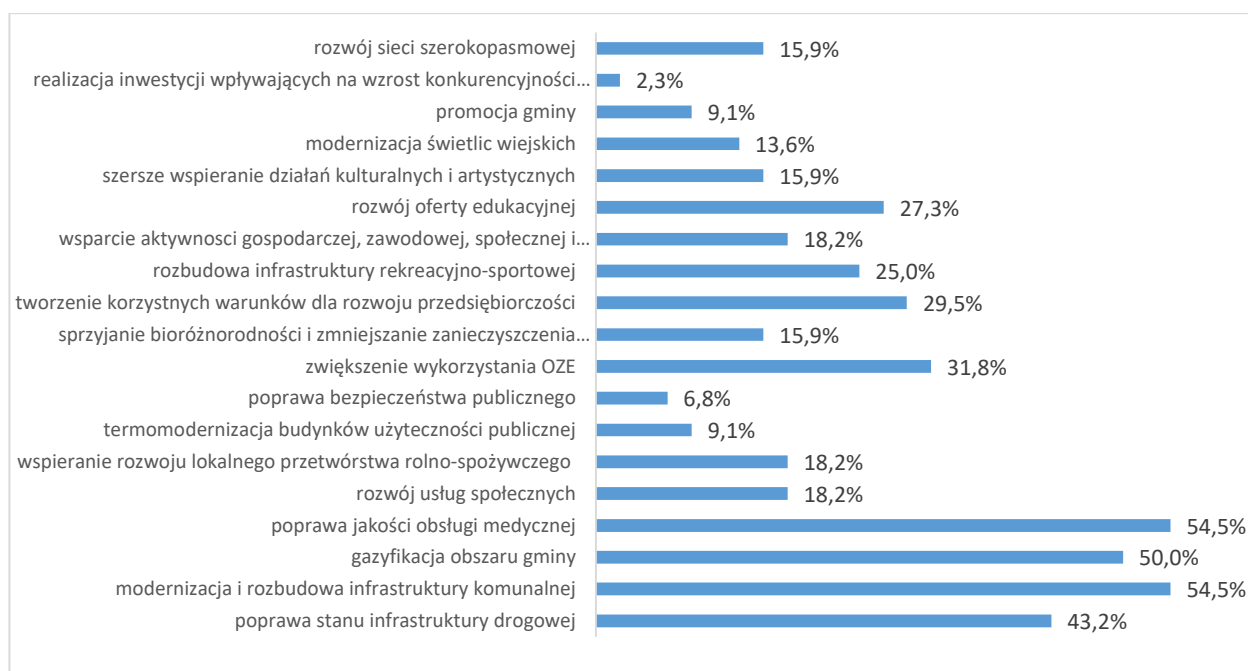
- Na pytanie otwarte: „Co jest aktualnie najsłabszą stroną Gminy?” Mieszkańcy odpowiedzieli:

- komunikacja autobusowa,
- brak dużych zakładów pracy,
- szkoła w Czerminie,
- gazyfikacja,
- brak chodników w niektórych miejscach,
- brak kanalizacji w większości miejscowości gminy,
- słaba organizacja zajęć dla dorosłych, wydarzeń kulturalnych,
- kiepskie drogi polne gminne,
- za dużo dzieci w grupach przedszkolnych,
- bardzo zaniedbana melioracja,
- brak ścieżek rowerowych,
- bardzo niski poziom szkół,

- mało firm,
 - dostępność żłobków i przedszkoli,
 - plac zabaw przy ZSP,
 - brak dostępu do sieci gazowej dla dużej liczby mieszkańców gminy,
 - brak podłączenia ok. 60% domów do instalacji odprowadzającej ścieki do oczyszczalni,
 - brak oświetlenia po godzinie 22⁰⁰,
 - bardzo zaniedbane, zarośnięte chodniki przy drogach w Czerminie,
 - opieka zdrowotna,
 - brak przejść dla pieszych, brak ścieżek rowerowych,
 - brak restauracji,
 - opieka medyczna/ośrodek zdrowia,
 - zanieczyszczone powietrze (mieszkańcy palą śmieci w piecach),
 - brak odpowiedniej instytucji pomagającej potrzebującym,
 - gmina jako przedsiębiorstwo powinna więcej promować usługi i produkty lokalnych mieszkańców, np. spis lokalnych firm - gdzie można np. naprawić rowery czy scootery,
 - promować obszary dla rowerzystów czy trasy dla biegaczy itp.
 - brak infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej,
 - brak miejsc do spotkań dla seniorów i młodzieży,
 - brak lokali gastronomicznych,
 - utrudnienia w dojazdach,
 - brak opieki żłobkowej,
 - bardzo mało imprez takiego typu jak dożynki, zabawy taneczne w każdej wiosce naszej gminy, a nie tylko w Czerminie na amfiteatrze,
 - brak miejsc dla integracji młodzieży,
 - dbanie o środowisko - przydrożne rowy czy okoliczne lasy powinny być regularnie sprzątane,
 - brak infrastruktury rekreacyjnej (np. ścieżki rowerowe), brak ginekologa, kardiologa, położnej, brak siłowni wewnątrz budynku, znikome wykorzystanie amfiteatru,
 - dostępność do sieci gazowej i Internetu.
- Na pytanie otwarte: „Co Pani/Pana zdaniem należałoby zmienić w celu poprawy rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy?” Mieszkańcy odpowiedzieli:
 - pozyskiwanie zewnętrznych funduszy,
 - promocja gminy, wzmacnianie konkurencyjności i atrakcyjności gminy, tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorstw,
 - udostępnienie oraz uzbrojenie terenów pod budownictwo i inwestycje, remonty i nowe miejsca zabaw dla dzieci,
 - farmy fotowoltaiczne,
 - rozbudować się gazową oraz kanalizacyjną, szczególnie na obszarach gęściej zabudowanych,
 - pozyskiwać inwestorów, którzy tworzyli by nowe miejsca pracy na terenie gminy,
 - wystąpienie o przedłużenie linii MKS nr 41 do Czermina,
 - poprawa opieki zdrowotnej,

- więcej zajęć pozaszkolnych w GOK,
 - rozszerzyć działalność przedszkola i otworzyć żłobek, tak by dla wszystkich chętnych mieszkańców znalazły się miejsca w tych placówkach,
 - opieka medyczna i więcej wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców,
 - uatrakcyjnić mniejsze miejscowości na terenie gminy. nie skupiać wszystkich inwestycji w największych miejscowościach,
 - zmodernizować i aktywować pozostałe regiony gminy,
 - budowa chodników, oświetlenie, boiska sportowe,
 - otwarcie żłobka działającego od godziny 6⁰⁰ do godziny 17⁰⁰, aktualnie wszystkie dzieci korzystają z takich miejsc w Mielcu,
 - budowa dużego zakładu w celu zwiększenia miejsc pracy,
 - pozyskanie nowych inwestorów,
 - przede wszystkim skupić się na rozwoju mniejszych miejscowości.
- Na pytanie: „Proszę o wybranie i zaznaczenie 3 - 5 działań z listy, które zdaniem Pani/Pana są priorytetowe do wykonania na terenie Gminy w najbliższych latach”:

Wykres 15. Priorytetowe do wykonania zadania na terenie Gminy

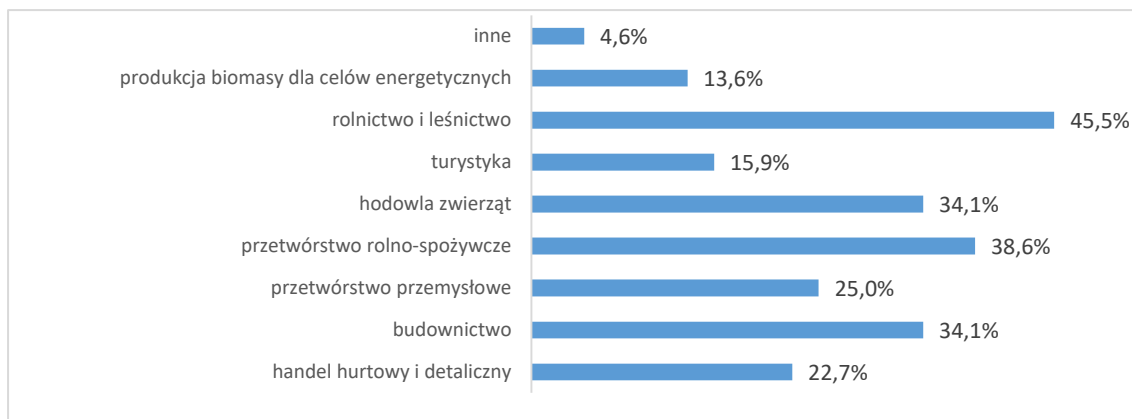
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Najbardziej priorytetowe zadania według mieszkańców to :

- Poprawa jakości obsługi medycznej
- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej
- Gazyfikacja obszaru gminy

- Na pytanie: „Która branża gospodarcza na terenie Gminy posiada największy potencjał rozwojowy?” anketowani zdecydowaną większością wskazali rolnictwo i leśnictwo.

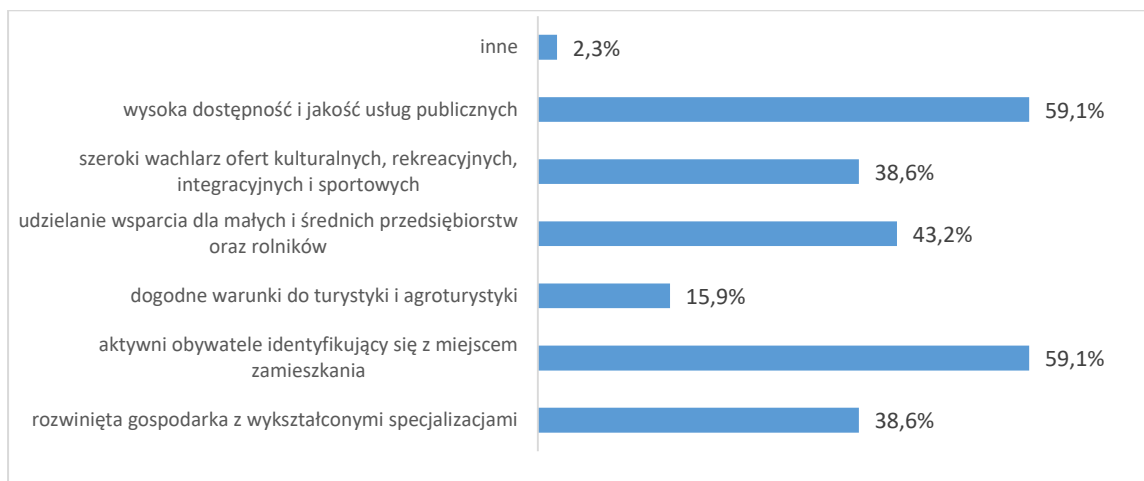
Wykres 16. Branże gospodarcze na terenie Gminy posiadające największy potencjał rozwojowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

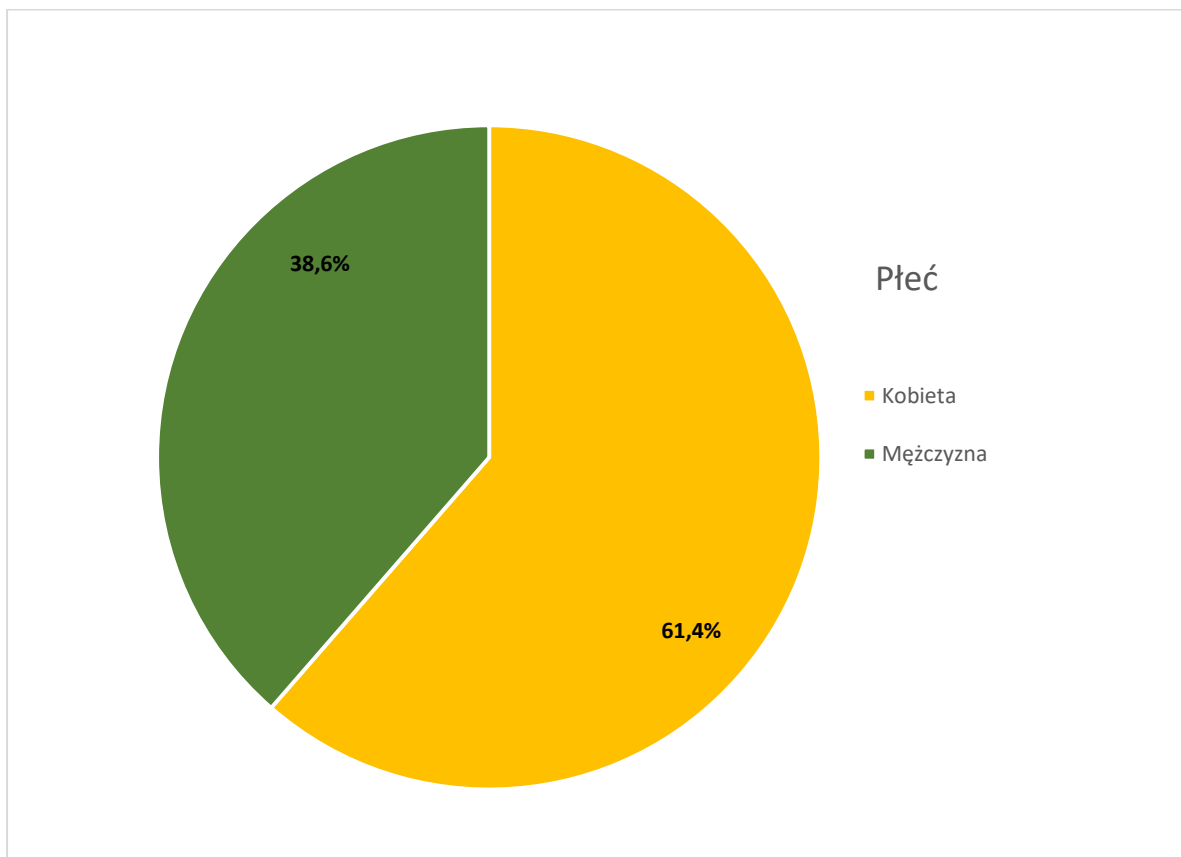
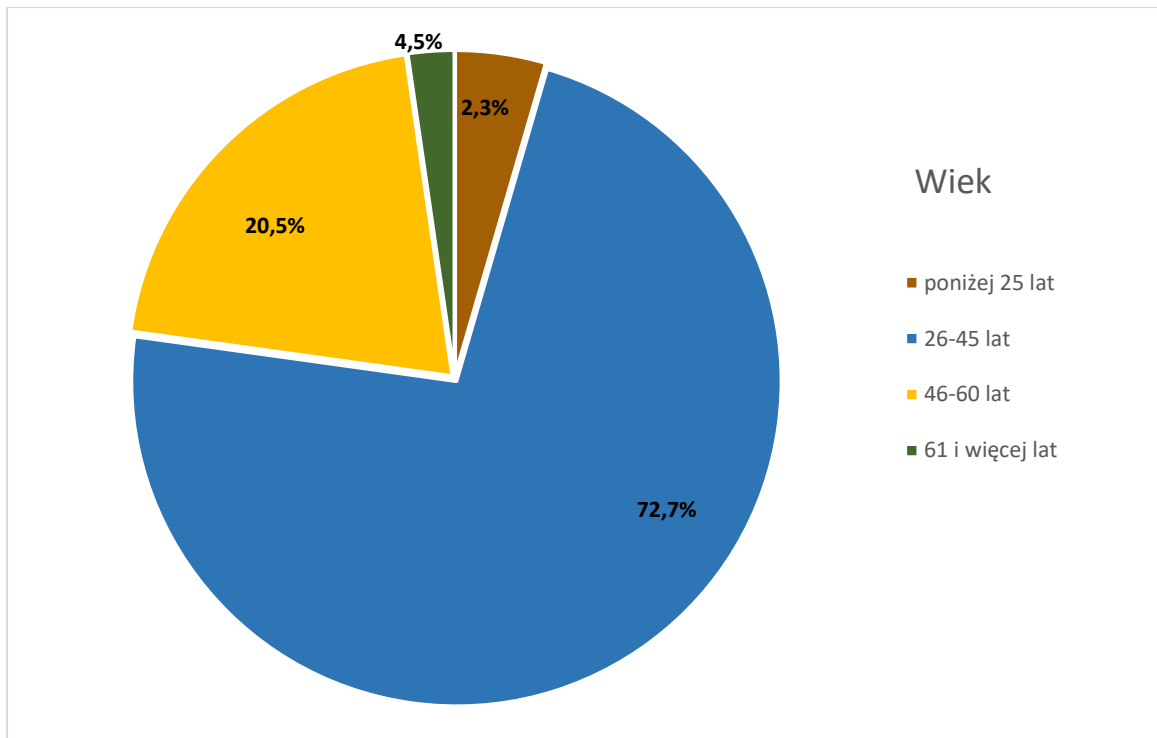
- Na pytanie: „Co Pani/Pana zdaniem powinno być wizytówką Gminy w 2030 r.?” anketowani wskazali wysoka dostępność i jakość usług publicznych oraz aktywni obywatele identyfikujący się z miejscem zamieszkania.

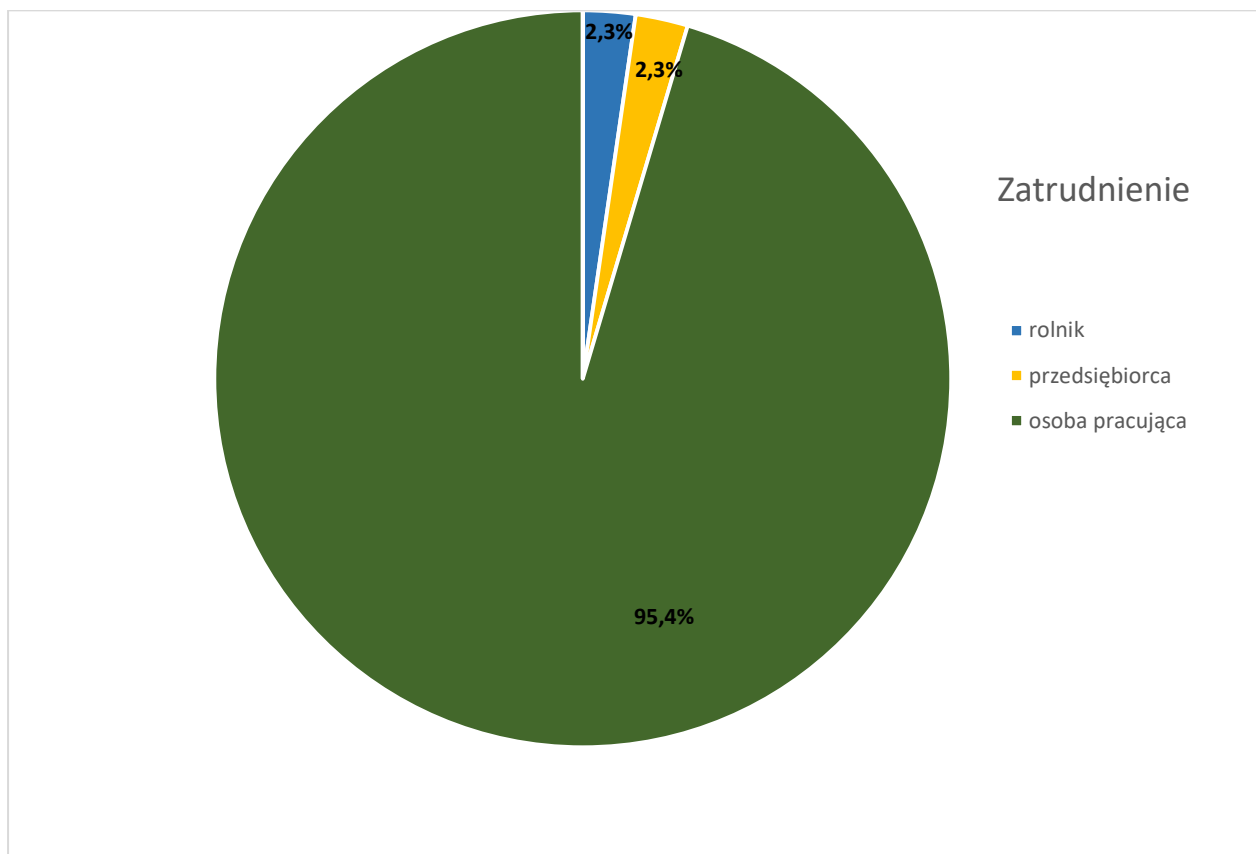
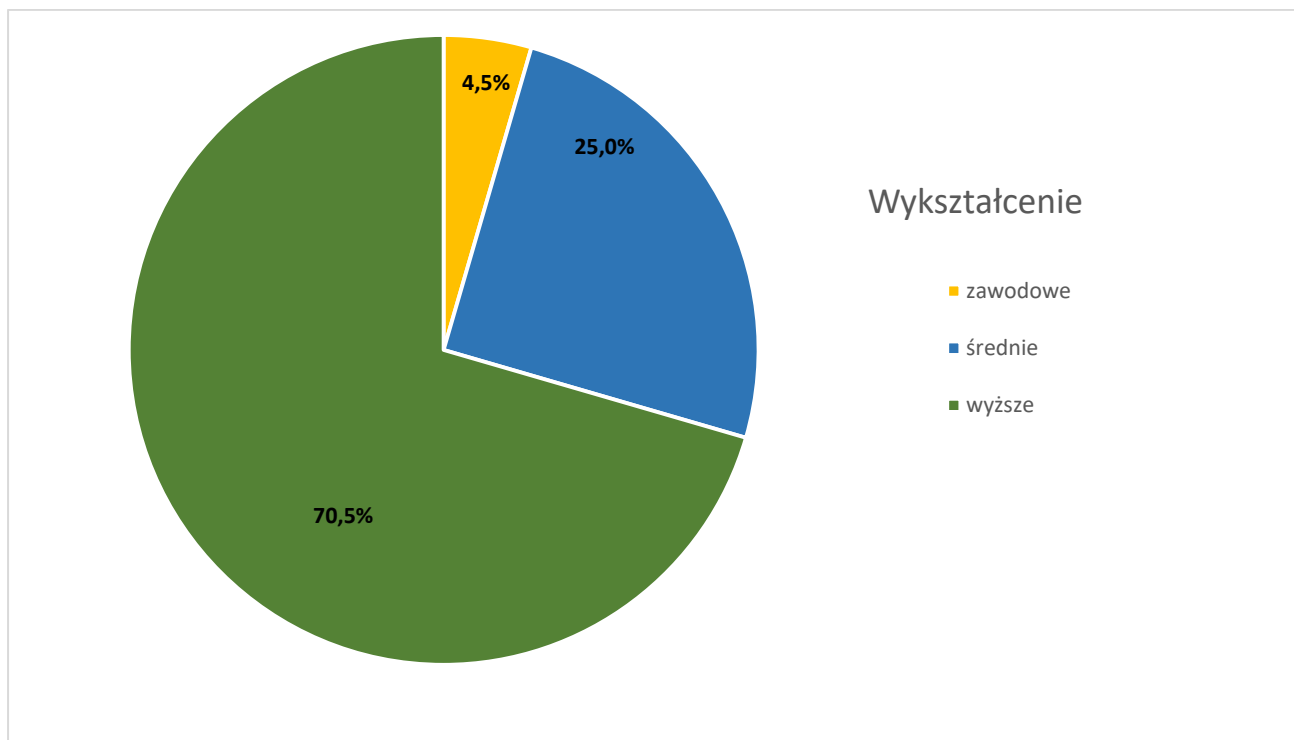
Wykres 17. Co Pani/Pana zdaniem powinno być wizytówką Gminy w 2030 r.?

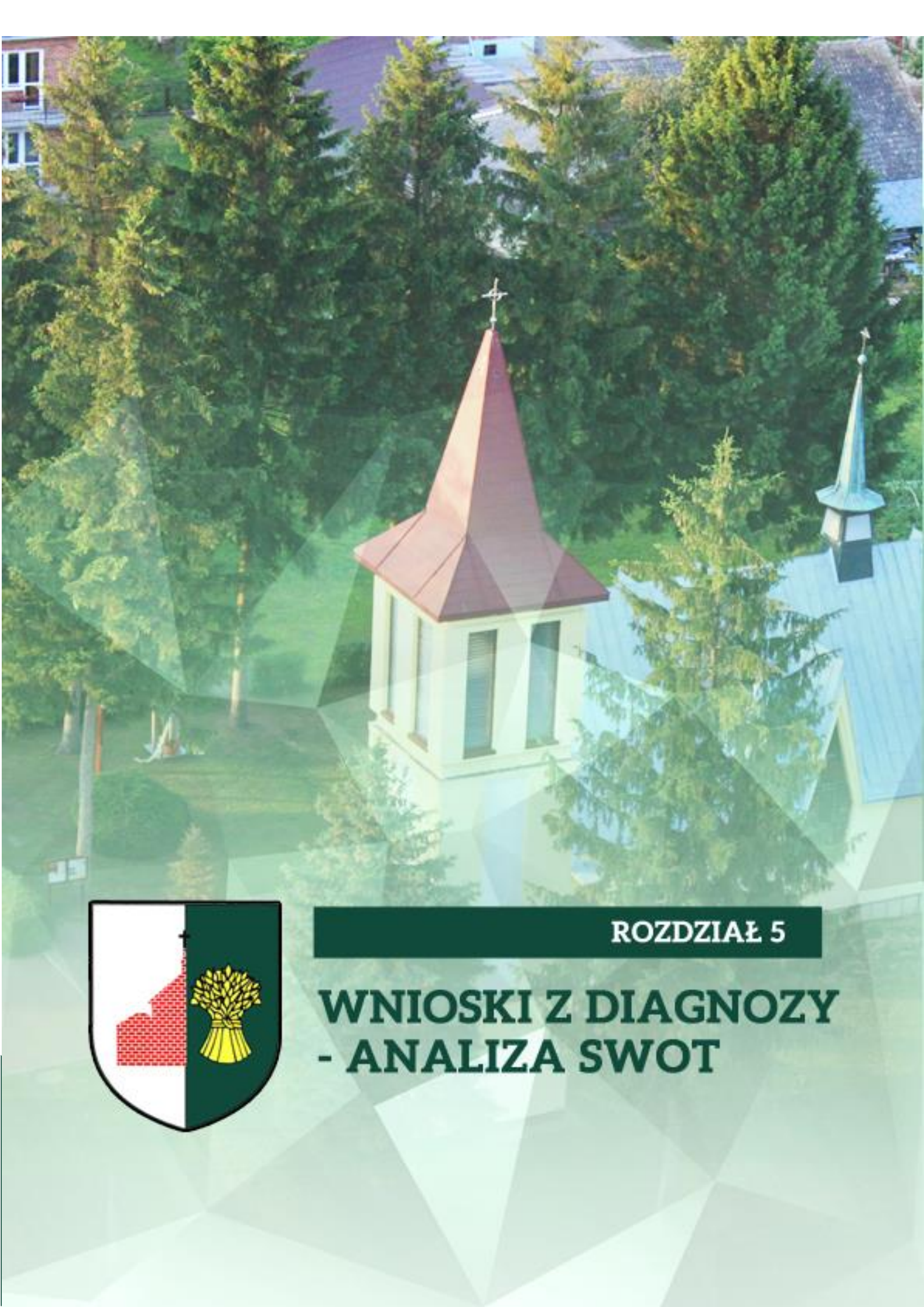

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Wykres 18. Informacje dotyczące ankietowanych mieszkańców gminy Czermin

ROZDZIAŁ 5

WNIOSKI Z DIAGNOZY - ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana w jednostkach administracji publicznej, jako narzędzie diagnozy strategicznej. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie. Analizy dokonano w oparciu o:

- 1) wnioski z opisu charakterystyki gminy;
- 2) dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z gminy oraz ze źródeł zewnętrznych;
- 3) wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w dniach od 4 do 26 sierpnia 2022 r.;
- 4) spotkań strategicznych.

Tabela 42. Analiza SWOT

Wymiar społeczny	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> poprawiająca się sytuacja społeczna i życiowa mieszkańców, sprawnie działające organizacje pozarządowe w obszarze sportu oraz kultury, dostępność szkół podstawowych, oraz placówek wychowania przedszkolnego, zmniejszająca się liczba osób korzystająca ze środowiskowej opieki społecznej, 	<ul style="list-style-type: none"> słaby dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy, migracje ludzi młodych i wykształconych, ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, rosnąca z roku na rok liczba osób starszych (wzrastający współczynnik obciążenia demograficznego), niski poziom dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych, niewystarczająca oferta opieki nad dziećmi do lat 3 – brak żłobka na terenie gminy, niewystarczający system aktywizacji osób starszych, niska frekwencja wyborcza w wyborach powszechnych, brak infrastruktury umożliwiającej rozwój kapitału ludzkiego, mała ilość organizowanych imprez masowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> korzystna struktura wiekowa mieszkańców gminy – najliczniej reprezentowaną grupą wiekową są osoby w wieku produkcyjnym, zmniejszająca się liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, rozwój polityki senioralnej, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, poprawa warunków życia mieszkańców, 	<ul style="list-style-type: none"> rosnące koszty modernizacji, remontów i utrzymania placówek oświatowych, migracje mieszkańców do większych miast, bierna postawa mieszkańców, ograniczone potrzeby integracji społecznej, zagrożenie izolacją i wykluczeniem społecznym osób starszych,

<ul style="list-style-type: none"> dostosowanie infrastruktury budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, wzrost aktywności i integracji mieszkańców, dzieci i osób starszych, dostępność do pomocy osób doświadczających przemocy w rodzinie, problemów uzależnień, spadek zjawiska wykluczenia społecznego, wzrost integracji międzypokoleniowej. 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost problemów opiekuńczo wychowawczych, mało pozyskiwanych środków zewnętrznych na wspieranie działań rozwoju kapitału ludzkiego,
Wymiar gospodarczy	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> efektywna realizacja aktywnych programów rynku pracy, systematycznie wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy, niski poziom bezrobocia, duży wzrost dochodów w 2020 r. 	<ul style="list-style-type: none"> dominacja mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób, mało przedsiębiorstw na lokalnym rynku, zatrudniających powyżej 50 pracowników, migracje zarobkowe mieszkańców, brak terenów inwestycyjnych w gminie. bardzo niska wysokość dochodów pozyskanych z programów i projektów unijnych. zbyt mała promocja gminy, a zwłaszcza jej walorów turystyczno-rekreacyjnych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> wzrost liczby osób pracujących na terenie gminy – powstanie nowych zakładów pracy zapewniających zatrudnienie, dalszy spadek poziomu bezrobocia na terenie gminy, efektywniejsze wykorzystanie walorów przyrodniczych do rozwoju przedsiębiorczości i turystyki, efektywniejsza promocja produktów regionalnych, rozwój rolnictwa ekologicznego, rozwój społeczeństwa informacyjnego, wzrastający poziom udziału dochodów majątkowych gminy w dochodach budżetowych ogółem, skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych. 	<ul style="list-style-type: none"> niewystarczający poziom wiedzy i informacji mieszkańców na temat możliwości pozyskania środków zewnętrznych na własny rozwój, ograniczenie możliwości pozyskania środków zewnętrznych na rozwój gminy, nasilenie barier ograniczających aktywność zawodową osób ze szczególnymi potrzebami, występowanie barier i ograniczeń w rozwoju związanych z ochroną przyrody i środowiska, brak środków na rozwój gospodarczy i turystyczny, brak większych inwestorów.
Wymiar przestrzenno-środowiskowy	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> korzystna lokalizacja gminy pod kątem walorów przyrodniczych i kulturowych, duża lesistość terenu, bogate walory krajobrazowe, 	<ul style="list-style-type: none"> niewystarczająca infrastruktura turystyczna (hotele, pensjonaty) i gastronomiczna (restauracje, bary),

<ul style="list-style-type: none"> • dobry stan czystości środowiska naturalnego, • dobra infrastruktura sportowa • dobra jakość powietrza, • poprawiający się stan nawierzchni dróg gminnych, • odpowiednia realizacja programów na rzecz ochrony środowiska, 	<ul style="list-style-type: none"> • niewielka powierzchnia obszaru gminy pokryta planami zagospodarowania przestrzennego, • brak podziału przestrzeni drogowej dla uczestników jej ruchu – brak ścieżek rowerowych i niewystarczająca długość ciągów pieszych na terenie gminy, • niewłaściwy system ogrzewania gospodarstw domowych, • niewystarczający odsetek inwestowania w odnawialne źródła energii w gosp. prywatnych, • niski poziom wyposażenia gospodarstw domowych w infrastrukturę gazową, • niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna na terenie gminy, • wzrost liczby odpadów komunalnych, w tym niski poziom odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny, w stosunku do ogółu zebranych odpadów.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • pełne wykorzystanie potencjału turystycznego i infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, • rewitalizacja obiektów zabytkowych, • wzrost zainteresowania turystyką rowerową, • wykorzystanie możliwości dalszego rozwoju infrastruktury drogowej, • rozwój infrastruktury mieszkaniowej, • rozbudowa infrastruktury technicznej, • rozwój elektromobilności na terenie gminy oraz odnawialnych źródeł energii, • wzrost zaangażowania mieszkańców w rozwój turystyczny gminy, • wzrost usług turystycznych i gastronomicznych • aktywna postawa gminy w procesie gospodarki niskoemisyjnej, • wzrastająca świadomość mieszkańców na temat ochrony środowiska, 	<ul style="list-style-type: none"> • niewykorzystanie potencjału rozwojowego gminy, wskutek ograniczeń finansowych lub organizacyjnych, • brak działań gminy w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i gastronomicznej, a także infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, • brak środków finansowych na realizację polityki rozwoju, • niewystarczający poziom wiedzy i informacji mieszkańców na temat możliwości pozyskania środków OZE, wymianę pieców itp.

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ 6

GŁÓWNE PROBLEMY W OBSZARACH STRATEGII

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jak również analiza SWOT pozwoliły na zebranie najważniejszych problemów / barier rozwojowych Gminy Czermin. Celem ich uporządkowania i usystematyzowania zebrano je w formie tabelarycznej oraz podzielono na obszary: społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny oraz środowiskowy.

<i>Obszar</i>	<i>Problemy</i>
<i>Społeczny</i>	<ul style="list-style-type: none">• niewystarczający zakres specjalistycznych usług medycznych,• mało miejsc w przedszkolach• słaba oferta kulturalna• słaba komunikacja• niski poziom ochrony zdrowia
<i>Gospodarczy</i>	<ul style="list-style-type: none">• brak rozwiniętego przemysłu rolno-spożywczego i przetwórstwa,• zły lub niewystarczający stan infrastruktury drogowej,• bardzo mała wysokość środków pozyskiwanych w ramach programów i projektów unijnych,• mało pozyskiwanych środków z UE.
<i>Przestrzenno – funkcjonalny</i>	<ul style="list-style-type: none">• braki w infrastrukturze technicznej,• uboga infrastruktura turystyczna,• uboga infrastruktura rekreacyjna,• brak ścieżek rowerowych oraz niewystarczająca długość ciągów pieszych na terenie gminy,• niewielki stopień pokrycia obszaru gminy planami zagospodarowania przestrzennego.
<i>Środowiskowy</i>	<ul style="list-style-type: none">• mała liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci kanalizacyjnej i gazowej.• niski poziom ilości odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w stosunku do ogółu odpadów,• niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy.

ROZDZIAŁ 7

PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU GMINY CZERMIN NA LATA 2022 - 2030 ORAZ KIERUNKI INTER- WENCJI ROZWOJU GMINY

7.1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030 jest dokumentem, w którym zdiagnozowano bieżącą sytuację społeczno-gospodarczą gminy. Zwrócono uwagę zarazem na mocne strony, jak i strefy problemowe. W procesie kreowania i realizowaniu strategii istotne jest również wyznaczenie misji i wizji. Są to dwa elementy strategii wskazujące najważniejsze kierunki rozwoju.

Wizja JST rozumiana jako finalny obraz danej jednostki w przyszłości. Jest to marzenie o lepszej przyszłości, stan pożądany i oczekiwany, do realizacji którego będą dążyć wdrażający strategię. Wyzwaniem dla zarządzających rozwojem będzie koncentracja wokół wizji różnych grup interesariuszy.

Gmina Czermin jest strefą rozwoju kreującą nowe miejsca pracy i oferującą dobre warunki rozwoju przedsiębiorców. Jest atrakcyjnym miejscem pobytu dla osób korzystających z czystego środowiska, pięknego krajobrazu z rozpoznawalną marką turystyczną w regionie. Gmina Czermin jest gminą bezpieczną i wsłuchaną w głos lokalnej społeczności.

Z kolei misja Gminy Czermin to:

Gmina Czermin to miejsce przyjazne i bezpieczne dla mieszkańców i turystów, z doskonałymi warunkami do życia i prowadzenia działalności gospodarczej, stawiająca na kapitał ludzki i przyrodę.

Główną wartością dla rozwoju Gminy Czermin są mieszkańcy i uzależniony z nimi rozwój. Cel ten będzie osiągnięty poprzez zapewnienie im godnych warunków bytowych, rozwój społeczeństwa oraz poczucie bezpieczeństwa w przyszłości. Gmina będzie miejscem przyjaznym i pewnym dla wszystkich grup społecznych. Ważnym elementem rozwoju Gminy Czermin jest również środowisko naturalne. Z tego względu Gmina będzie dążyć do poprawy stanu środowiska przyrodniczego oraz wdrażać działania wspierające rozwój gospodarczy oparty na wewnętrznym potencjale.

7.2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Wnioski ze sporządzonej *Diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Czermin* oraz z odbytych spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami Gminy stały się fundamentem dla opracowania części programowej *Strategii*, która zawiera najważniejsze założenia polityki rozwoju lokalnego.

Plan operacyjny *Strategii* składa się z czterech priorytetów:

- przestrzeń,
- środowisko,
- społeczeństwo,

- gospodarka.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

Sformułowano po jednym celu strategicznym w danym obszarze, które określają, co Gmina chce osiągnąć. Wyznaczone cele strategiczne Gminy Czermin są od siebie zależne i wzajemnie się przenikają i będą realizowane poprzez cele operacyjne określające, w jaki sposób Gmina je osiągnie. Zaplanowane działania w sferze gospodarczej i społecznej będą realizowane z zachowaniem ładu przestrzennego. Ponadto działania te wpłyną na polepszanie jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności osadniczej Gminy. Natomiast efektem realizacji celów związanych z rozbudową infrastruktury technicznej będzie rozwój społeczny, gospodarczy oraz poprawa jakości środowiska przyrodniczego. Realizacja celów i kierunków działań będzie przybliżała do osiągnięcia pożądanego statusu rozwoju Gminy, określonego w jej wizji.

ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY GMINY PODNOSZĄCY JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, CZERPIĄCYCH Z BOGACTWA HISTORYCZNO-KULTURALNEGO, POTENCJAŁU LUDZKIEGO I JAKOŚCI ŚRODOWISKA			
Cel strategiczny I Estetyczna i dostępna przestrzeń publiczna	Cel strategiczny II Ochrona środowiska naturalnego	Cel strategiczny III Wysoka jakość życia mieszkańców	Cel strategiczny IV Rozwój gospodarczy
Cele Operacyjne			
1.1. Poprawa estetyki, dalsza rewitalizacja przestrzeni publicznej i optymalizacja polityki przestrzennej w gminie	2.1. Rozbudowa infrastruktury technicznej	3.1. Wzmocnienie kapitału ludzkiego	4.1. Rozwój turystyki, ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego
1.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej	2.2. Zielona gospodarka	3.2. Zwiększenie dostępności do usług, w tym ich cyfryzacja	4.2. Budowa marki i promocja gospodarcza Gminy
1.3. Rozbudowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	2.3. Ochrona klimatu, jakości powietrza i środowiska oraz poprawa jego komponentów	3.3. Zdrowie i poprawa bezpieczeństwa	4.3. Rozwój nowoczesnego rolnictwa
1.4. Poprawa dostępności komunikacyjnej		3.4. Współpraca ze społeczeństwem i samorządami	4.4. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka
			4.5. Sprawny samorząd
OSI I	OSI II	OSI III	OSI IV

CEL STRATEGICZNY I. ESTETYCZNA I DOSTĘPNA PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

Polityka przestrzenna gminy realizowana jest zgodnie z aktualnymi dokumentami planistycznymi. Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (art. 2 pkt 6) obszar przestrzeni publicznej jest obszarem szczególnie ważnym dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, podnoszenia jakości życia i promowania interakcji społecznych, ze względu na swoje położenie, funkcję i charakterystykę przestrzenną. W tym kierunku zostaną określone uwarunkowania zagospodarowania przestrzeni gminnej.

Według organizacji przestrzeni publicznej dobrze zagospodarowana przestrzeń wpływa na jakość życia mieszkańców, poprawia ich stan zdrowia, przyciąga inwestycje, rozwija przedsiębiorczość, staje się miejscem działalności kulturalnej, rozwija atrakcyjność turystyczną gminy, zwiększa poczucie bezpieczeństwa i warunkuje poziom samoorganizacji społeczeństwa. Przestrzeń publiczna pełni kilka funkcji:

- Wymiar społeczny, np. przestrzeń publiczna to miejsce spotkań, budowania relacji między jej użytkownikami i tworzenia współpracujących sieci społecznościowych,
- Wymiar ekonomiczny, np. jest miejscem tworzenia i wymiany towarów i usług,
- Wymiar środowiskowy, np. jest częścią zieleni i pełni funkcje ekologiczne w społeczności,
- Aspekty instytucjonalne, takie jak miejsca współpracy mieszkańców z instytucjami publicznymi i miejsca realizacji współinwestycji.

Działania w ramach Przestrzenie Priorytetowe obejmą zagospodarowanie przestrzeni niewykorzystanych, poprawę dostępności komunikacyjnej i infrastruktury technicznej gminy oraz kontynuację polityki rewitalizacji. Poniżej opisano strukturę założonych celów biznesowych oraz kierunek działań i oczekiwane rezultaty realizowanych zadań.

CEL STRATEGICZNY I. Estetyczna i dostępna przestrzeń publiczna

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ (źródło: BDL GUS)	Wartość bazowa	Oczekiwany rezultat do roku 2030
1.1. Poprawa estetyki, dalsza rewitalizacja przestrzeni publicznej i optymalizacja polityki przestrzennej w gminie	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości, funkcjonalności i dostępności istniejących przestrzeni publicznych • Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania • Kształtowanie systemu terenów zieleni publicznej w formie parków, skwerów • Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji • Rewitalizacja obiektów i przestrzeni publicznych • Ochrona zabytków • Dbłość o miejsca kultu religijnego, miejsca o znaczącej wartości historycznej i kulturowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Przywrócenie do życia zdegradowanych obszarów i uzupełnienie ich o nowe funkcje • Poprawa stanu zabytków • Poprawa estetyki i funkcjonalności reprezentatywnych obiektów gminnych poprzez ich rewitalizację • Poprawa jakości przestrzeni i ochrona ładu przestrzennego gminy • Rozwój i poprawa funkcjonalności przestrzeni publicznych 	Stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego powierzchni Gminy [%]	0,2	0,2 <
			Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju [szt.]	2	2 <
			Liczba opracowanych programów rewitalizacji [szt.]	0	0 <
			Udział zrewitalizowanej powierzchni objętej planami rewitalizacji w powierzchni całkowitej Gminy ogółem [%]	0,1	0,1 <
			Liczba zrewitalizowanych obiektów	1	1 <

	<ul style="list-style-type: none"> Zagospodarowanie przestrzeni publicznej – zachowanie terenów zieleni, leśnych, rolnych 		Liczba obiektów i miejsc o znaczeniu kulturowym poddanych renowacji [szt.]	2	2 <
1.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej	<ul style="list-style-type: none"> Budowa, przebudowa i remonty dróg gminnych oraz pozostałej infrastruktury przydrożnej Budowa i modernizacja chodników Modernizacja i budowa oświetlenia ulicznego Budowa parkingów i miejsc postojowych Budowa progów zwalniających Objęcie monitoringiem miejsc szczególnie niebezpiecznych Usuwanie barier architektonicznych na drogach, w szczególności poprzez tworzenie podjazdów, sygnalizacji dźwiękowej Budowa ścieżek rowerowych Współpraca z Powiatowym 	<ul style="list-style-type: none"> Rozbudowa i poprawa stanu siatki drogowej na obszarze gminy Zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego na obszarze gminy Poprawa jakości dróg wraz z rozwiniętą infrastrukturą towarzyszącą Poprawa stanu jakości dróg na terenie Gminy Poprawa bezpieczeństwa pieszych poprzez rozbudowę oświetlenia i chodników przy kluczowych odcinkach dróg Rozbudowa sieci tras rowerowych Zachęcenie mieszkańców do korzystania z transportu rowerowego 	Długość rozbudowanych dróg gminnych [km]	58,9	58,9 <
			Długość wybudowanych ścieżek rowerowych [km]	0	0
			Długość wybudowanych chodników [km]	6,430	6,430 <
			Liczba wybudowanych punktów oświetleniowych [szt.]	36	36 <
			Liczba powstałych punktów monitoringu [szt.]	1	1 <
			Liczba usuniętych barier architektonicznych [szt.]	2	2 <

	Zarządem Dróg w Mielcu oraz Zarządem Dróg Wojewódzkich w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji dróg powiatowych i wojewódzkich				
1.3. Rozbudowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> Budowa systemu ścieżek rowerowych Rozwój i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, np. siłownie, boiska, place zabaw, obszary rekreacji dla wszystkich grup wiekowych Tworzenie nowych szlaków turystycznych Tworzenie przyrodniczych ścieżek edukacyjnych Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze sportu Organizowanie i wspieranie imprez sportowo-rekreacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa oferty turystycznej i rekreacyjnej gminy Zwiększenie aktywności fizycznej mieszkańców gminy Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego mieszkańców Gminy o charakterze sportowo-rekreacyjnym 	Długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) [km]	0	0 <
			Liczba obiektów kulturalnych/zabytków (zmodernizowanych/nowych) [szt.]	0	0 <
			Liczba obiektów sportowych (zmodernizowanych/nowych) [szt.]	1	1 <
			Liczba imprez sportowych na terenie gminy [szt.]	8	8 <
			Liczba zorganizowanych imprez sportowych w ciągu roku [szt.]	4	4 <
			Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze sportu wspieranych przez gminę [szt.]	20	20 <

1.4. Poprawa dostępności komunikacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie lokalnego systemu publicznej komunikacji autobusowej do potrzeb mieszkańców Gminy • Współpraca ze związkami międzygminnymi i stowarzyszeniami w ramach poprawy dostępności przestrzennej Gminy • Współpraca z sąsiednimi gminami mająca na celu utrzymanie wspólnej sieci transportu zbiorowego • Wdrażanie niskoemisyjnych rozwiązań w transporcie publicznym • Utworzenie spójnej sieci ścieżek rowerowych z sąsiednimi gminami 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie wykorzystania komunikacji publicznej • Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i CO₂ do atmosfery związanej z tzw. emisją liniową 	Liczba istniejących linii komunikacji zbiorowej [szt.]	4	4 <
			Liczba przystanków autobusowych na terenie gminy [szt.]	39	39 <
		<ul style="list-style-type: none"> • usystematyzowanie polityki przestrzennej, • podniesienie estetyki miejsc cennych ze względu na walory kulturowe Gminy. 	liczba zaktualizowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (szt.),	0	0 <
			liczba obiektów i miejsc o znaczeniu kulturowym poddanych renowacji (szt.).	1	1 <

CEL STRATEGICZNY II. OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Podstawowymi zasobami warunkującymi rozwój gospodarczy i społeczny są: potencjał energetyczny, zasoby wody, powietrze atmosferyczne, warunki klimatyczne, zasoby przestrzeni i krajobrazów oraz związana z nimi różnorodność biologiczna, gleba i zasoby geologiczne oraz użytki pozaekonomiczne środowiska. Stan tych zasobów i ich dostępność oraz ograniczone zdolności ekosystemów do zachowania równowagi i świadczenia usług na rzecz gospodarki wpływają na możliwości inwestycyjne oraz zaspokojenie elementarnych potrzeb bytowych.

Niezbędne będzie podjęcie działań w zakresie ochrony środowiska. Działania te wspomagane będą przez inwestycje w racjonalną gospodarkę zasobami naturalnymi, zieloną gospodarkę czy rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego.

Poniżej przedstawiono strukturę założonych celów operacyjnych wraz z kierunkami działań oraz oczekiwanymi efektami realizowanych zadań.

CEL STRATEGICZNY II. OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO					
CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ (źródło: BDL GUS)	Wartość bazowa	Wartość 2030
2.1. Rozbudowa infrastruktury technicznej	<ul style="list-style-type: none"> Rozbudowa, budowa sieci wodno-kanalizacyjnej Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Modernizacja przepompowni ścieków Modernizacja i rozbudowa systemu kanalizacji deszczowej Współpraca z operatorami w zakresie rozbudowy sieci gazociągowej i energetycznej na obszarze Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> Polepszenie jakości istniejącej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych Polepszenie jakości powietrza dzięki rozwojowi sieci gazowej Zwiększenie atrakcyjności osadniczej gminy Zwiększenie atrakcyjności osadniczej Gminy Poprawa jakości życia mieszkańców Polepszenie jakości środowiska Ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych 	Długość rozbudowanej sieci wodociągowej [km]	28,411	28,411 <
			Długość rozbudowanej sieci kanalizacyjnej[km]	24,346	24,345 <
			Procent mieszkańców mających dostęp do sieci wodociągowej [%]	99,55	99,55
			Procent mieszkańców mających dostęp do sieci kanalizacyjnej [%]	32	32 <

		<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa stanu gospodarowania wodami • Zwiększenie liczby osób korzystających z nowo wybudowanej infrastruktury technicznej 			
2.2. Zielona gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i prywatnych • Likwidacja dzikich wysypisk śmieci na terenie gminy, • Edukacja środowiskowa i proekologiczna skierowana dla wszystkich grup społecznych, przy wykorzystaniu różnego rodzaju kanałów informacji, w tym mediów społecznościowych, • Wsparcie mieszkańców w zakresie usuwania i unieszkodliwiania azbestu i wyrobów zawierających azbest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Polepszenie jakości środowiska • Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych • Zmniejszenie ilości odpadów 	Liczba budynków publicznych poddana termomodernizacji	5	5<

2.3. Ochrona klimatu, jakości powietrza i środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej, w tym wdrażanie projektów związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii • Wymiana źródeł ciepła w budynkach z programu dofinansowań do wymiany źródeł ciepła na proekologiczne w budynkach mieszkalnych • Tworzenie warunków do rozbudowy instalacji OZE • Budowa stacji do ładowania pojazdów elektrycznych • Monitoring stanu powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie Gminy przed negatywnymi skutkami zmian klimatycznych • Ograniczenie emisji szkodliwych substancji do atmosfery z tradycyjnych źródeł ciepła • Poprawa efektywności energetycznej budynków • Zwiększenie liczby gospodarstw domowych ogrzewanych niskoemisyjnymi źródłami ciepła • Ograniczenie wpływu działalności człowieka na środowisko przyrodnicze Gminy • Stała kontrola jakości powietrza atmosferycznego 	Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła [szt.]	56	56 <
			Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE [szt.]	12	12 <
			Liczba obiektów poddanych termomodernizacji [szt.]	5	5 <
			Liczba stacji do ładowania pojazdów elektrycznych	0	0 <

CEL STRATEGICZNY III. WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Ważnym aspektem rozwoju gminy są jego mieszkańcy i dążenie do zaspokajania ich potrzeb. Zaplanowane działania w priorytecie Społeczeństwo są odpowiedzią na zidentyfikowane problemy w *Diagnozie społeczno-gospodarczej Gminy Czermin*. Przeanalizowano obecną infrastrukturę społeczną dla każdej grupy wiekowej i jej stopień wykorzystywania, w celu określenia niezbędnych inwestycji, jakie powinny zostać zrealizowane w najbliższych latach. W związku z pogłębiającym się procesem starzenia społeczeństwa, Gmina powinna podjąć działania w kierunku zapewnienia usług osobom starszym, przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu.

Oprócz inwestycji infrastrukturalnych, należy dążyć do zaangażowania mieszkańców w rozwój lokalny ich miejscowości poprzez inicjowanie i kreowanie dialogu społecznego, rozwój cyfryzacji usług oraz zwiększenie dostępności do usług zdrowotnych i profilaktycznych. Niezbędne są także działania mające na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

Poniżej przedstawiono strukturę założonych celów operacyjnych wraz z kierunkami działań oraz oczekiwanymi efektami realizowanych zadań.

CEL STRATEGICZNY III. WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW					
CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ (źródło: BDL GUS)	Wartość bazowa	Wartość 2030
3.1. Wzmocnienie kapitału ludzkiego	<ul style="list-style-type: none"> Stworzenie żłobka Poprawa bazy przedszkolnej i szkolnej Doposażenie placówek oświatowo-wychowawczych w niezbędny sprzęt, pomoce naukowe i najnowocześniejsze narzędzia sprzyjające realizacji procesu kształcenia i rozwoju intelektualnego Udział placówek oświatowo-wychowawczych w programach i projektach dotyczących edukacji oraz wychowania Wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost potencjału kapitału ludzkiego Wzrost liczby miejsc w placówkach opiekuńczych dzieci do 3 roku życia Poprawa jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji Poprawa wyników kształcenia uczniów Poprawa atrakcyjności oferty edukacyjnej i zajęć pozalekcyjnych Poprawa na rynku pracy, w tym spadek bezrobocia Wzrost kwalifikacji zawodowych mieszkańców Gminy Wykwalifikowana kadra 	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 [szt.]	0	0 <
			Liczba doposażonych placówek edukacyjnych [szt.]	5	5 <
			Liczba dzieci uczestniczących w programach i projektach dotyczących edukacji oraz wychowania [osoba]	245	245 <
			Liczba osób bezrobotnych uczestniczących w programach/projektach aktywizujących [osoba]	124	124 <
			Udział bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym [%]	3,9	3,9 >

<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja zajęć pozalekcyjnych • Edukacja uczniów i młodzieży w zakresie rozwoju kreatywności, przedsiębiorczości i odpowiedzialności społecznej • Dopasowanie oferty edukacyjnej szkół do lokalnego rynku pracy • Doskonalenie lokalnego rynku pracy oraz poprawa efektywności kształcenia • Wspieranie najbardziej uzdolnionych poprzez specjalne systemy stypendialne i nagrody • Aktywizacja osób bezrobotnych • Wsparcie doskonalenia kwalifikacji przez kadrę nauczycielską • Wspieranie włączenia społecznego i aktywna integracja osób zagrożonych 	<ul style="list-style-type: none"> • Dopasowanie oferty usług do zmieniającej się struktury demograficznej • Wzrost integracji społecznej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym • Zapewnienie daytime i całonocnej opieki nad osobami starszymi i chorymi 	Liczba wspartych jednostek infrastruktury senioralnej [szt.]	1	1 <
		Liczba osób korzystających z usług dla seniorów [liczba osób]	95	95 <
		Liczba podmiotów świadczących usługi dla osób z niepełnosprawnościami [szt.]	5	5 <
		Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług społecznych [liczba osób]	36	36 <

	<p>ubóstwem lub wykluczeniem społecznym</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozwijanie aktywnych form spędzania, czasu przez osoby starsze Dostosowanie oferty wypoczynkowo-rekreacyjnej do osób ze szczególnymi potrzebami 				
3.2. Zwiększenie dostępności do usług, w tym ich cyfryzacja	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie warunków do rozbudowy szerokopasmowej sieci internetowej Poprawa jakości Internetu Tworzenie publicznych punktów dostępu do Internetu Obsługa obywateli online przez instytucje publiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenie problemu wykluczenia cyfrowego Rozwój informatyzacji na terenie Gminy Większa ilość spraw dostępnych do załatwienia drogą elektroniczną w instytucjach publicznych 	Wyposażenie w urządzenie z dostępem do Internetu w % ogółu gospodarstw domowych [%]	67	67 <
3.3. Zdrowie i poprawa bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie wysokiej jakości systemu ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej Doposażenie instytucji 	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców gminy Poprawa zdrowotności mieszkańców 	Zwiększenie wykrywalności ogólnej przestępstw [%]	8	8 <
			Liczba powstałych punktów monitoringu [szt.]	1	1 <

	<p>bezpieczeństwa publicznego w niezbędny sprzęt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja monitoringu Gminy • Zwiększenie dostępu do opieki specjalistycznej • Wdrażanie programów prozdrowotnych • Promocja zachowań prozdrowotnych wśród mieszkańców Gminy • Promocja zdrowego trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> • Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu • Podniesienie standardu świadczonych usług leczniczych • Poprawa dostępności do usług medycznych o charakterze ogólnym i specjalistycznym 	Liczba wspartych przez gminę programów zdrowotnych [szt.]	2	2 <
			Liczba wspartych ośrodków zdrowia [szt.]	1	1 <
			Liczba porad w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej [szt.]	17 364	17 364
3.4. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie lokalnych organizacji społecznych • Pomoc i wsparcie dla istniejących organizacji pozarządowych w zakresie prowadzenia aktywności społecznych i obywatelskich • Podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia poczucia tożsamości 	<ul style="list-style-type: none"> • Poczucie wspólnoty społecznej wśród mieszkańców • Rozwijanie współpracy z innymi JST i podmiotami • Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań zleconych • Budowanie relacji międzyludzkich 	Liczba przeprowadzonych działań wspierających organizacje społeczne [szt.]	4	4 <

	regionalnej mieszkańców				
	<ul style="list-style-type: none">Realizacja wspólnych celów rozwojowych z sąsiednimi samorządami				

CEL STRATEGICZNY IV. ROZWÓJ GOSPODARCZY

Rozwój gospodarczy gminy Czermin powinien opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju. Oznacza to dążenie do równowagi pomiędzy potrzebami gospodarczymi i wymaganiami ochrony środowiska, a rosnącymi potrzebami i oczekiwaniami społeczeństwa.

Na tworzenie klimatu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości w gminie wpływa całokształt działań i decyzji gminy.

Działania Gminy w zakresie rozwoju przedsiębiorczości powinny obejmować:

- aktywizację lokalnych zasobów kapitału i pracy oraz efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych, walorów lokalizacji przestrzennej,
- kreowanie nowych zasobów lokalnych poprzez stwarzanie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, sportu, turystyki i rekreacji,
- zarządzanie infrastrukturą w celu ułatwienia nawiązywania stosunków gospodarczych,
- zarządzanie zasobami pracy, które są szczególnym czynnikiem rozwoju lokalnego,
- kreowanie powiązań integracyjnych pomiędzy uczestnikami procesów gospodarczych,
- wzmacnianie przejawów życia gospodarczego w wymiarze lokalnym.

Obszar działań w priorytecie **Gospodarka** nakierunkowane jest przede wszystkim na wzmocnieniu konkurencyjności Gminy poprzez podnoszenie poziomu innowacyjności gminy (w tym cyfryzacja i automatyzacja procesów), rozwój turystyki całorocznej oraz tworzenie warunków do dalszego rozwoju przedsiębiorczości.

CEL STRATEGICZNY IV. ROZWÓJ GOSPODARCZY					
CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ (źródło: BDL GUS)	Wartość bazowa	Wartość 2030
4.1. Rozwój turystyki, ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> Budowa/modernizacja obiektów turystycznych Budowa/modernizacja obiektów rekreacyjno-sportowych Współpraca z innymi samorządami w zakresie stworzenia promocji turystycznej z woj. podkarpackiego Promocja turystycznej oferty gminy Czermin Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi i biurami turystycznymi w celu poprawy i rozszerzenia bazy turystycznej Organizacja i współorganizacja imprez sportowych i kulturalnych o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym Współpraca z instytucjami kultury 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjno-sportowej Poprawa oferty turystycznej gminy Czermin Wzrost liczby mieszkańców i turystów korzystających z ogólnodostępnej infrastruktury Rozwój współpracy samorządowej oraz z innymi podmiotami w zakresie turystyki Rozwój bazy noclegowej Poszerzenie oferty kulturalnej 	Miejsca noclegowe na 1000 ludności [msc.]	45	45 <
			Liczba obiektów kulturalnych/zabytków (zmodernizowanych/nowych) [szt.]	2	2 <
			Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych [liczba osób]	4568	4568 <
			Liczba imprez kulturalnych [szt.]	10	10 <
			Liczba imprez sportowych na terenie gminy [szt.]	8	8 <

	oraz organizacjami pozarządowymi mająca na celu rozszerzenie oferty kulturalnej				
4.2. Budowa marki i promocja gospodarcza Gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z organizacjami zewnętrznymi i stowarzyszeniami, których Gmina jest członkiem • Udział w targach, konferencjach • Rozwój informacji wizualnej • Zdefiniowanie punktów informacji turystycznej • Udział Gminy we wspólnych akcjach promocyjnych z podmiotami zewnętrznymi 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost atrakcyjności turystycznej, inwestycyjnej Gminy • Spadek bezrobocia wśród mieszkańców 	Liczba podjętych działań promocyjnych w ramach współpracy z organizacjami zewnętrznymi i stowarzyszeniami [szt.]	3	3 <
4.3. Rozwój nowoczesnego rolnictwa	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie innowacyjnych technologii • Propagowanie ekologicznych upraw rolnych i lokalnych targowisk 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększanie udziału rolnictwa ekologicznego i lokalnej produkcji rolnej jako perspektywicznych gałęzi rolnictwa • Zwiększenie świadomości postaw mieszkańców i konsumentów związanych 	Liczba podmiotów gospodarczych zajmujących się produkcją rolnictwa ekologicznego [szt.]	17	17 <

		z produktami wysokiej jakości			
4.4. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzanie innowacji procesowych w podmiotach gospodarczych • Zwiększanie dostępności korzystania przez przedsiębiorców z usług cyfrowych • Wsparcie doradcze MŚP • Zwiększone zachęty lokalne • Współpraca z instytucjami okołobiznesowymi 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw działających na terenie gminy • Rozwój gospodarczy gminy • Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy • Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców • Poprawa atrakcyjności rynku pracy, w tym zmniejszenie bezrobocia • Wzrost konkurencyjności gminy Czermin 	Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności [szt.]	68	68 <
			Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności Pracujący na 1000 ludności [osoba]	59	59 <
4.5. Sprawny samorząd	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie rozpoznawalnej marki gminy Czermin o zasięgu ponadlokalnym 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja założonych celów i kierunków działań • Rozpoznawalność gminy Czermin 	Liczba miast i gmin partnerskich [szt.]	0	0 <

	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie Gminy na wydarzeniach lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych • Kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy Czermin w oparciu o niestandardowe działania PR • Współpraca partnerska z innymi JST w celu wzajemnej promocji • Kształtowanie prawidłowych postaw mieszkańców w zakresie wspólnego rozwoju Gminy • Realizacji celów Strategii i bieżąca weryfikacja założeń kierunków 	<ul style="list-style-type: none"> • Poczucie wspólnoty społecznej wśród mieszkańców • Wzrost jakości poziomu życia mieszkańców • Wzrost dochodów własnych Gminy • Rozwijanie współpracy z innymi JST i podmiotami • Zwiększenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez podniesienie jakości życia mieszkańców 	<p>Liczba umów z organizacjami pozarządowymi [szt.]</p>	<p>20</p>	<p>20 <</p>
			<p>liczba zaktualizowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (szt.),</p>	<p>1</p>	<p>1 <</p>

Kierunki interwencji rozwoju gminy:

W zakresie infrastruktury technicznej:

- Poprawa infrastruktury drogowej (dróg, chodników, ścieżek rowerowych, oświetlenia, parkingów) przyczyni się do zwiększenia mobilności i bezpieczeństwa mieszkańców, jak również zwiększy atrakcyjność turystyczną gminy.
- Wraz z rozwojem gospodarczym, gmina musi zapewnić mieszkańcom najważniejsze potrzeby, w tym m.in. związane z mieszkalnictwem i z dostępem do podstawowych potrzeb. Gmina zaplanowała realizację inwestycji związanych z gospodarką wodno-ściekową.

W zakresie środowiska:

- W gminie Czermin będą realizowane działania w celu w celu ochrony środowiska i niskoemisyjności (m.in. termomodernizacja, wymiana pieców, ochrona bioróżnorodności).
W ramach zadań środowiskowych można jeszcze wyróżnić: budowę instalacji fotowoltaicznej, wymianę na energooszczędne oświetlenie uliczne.

W zakresie infrastruktury społecznej:

- Ważnymi inwestycjami w obszarze społecznym będzie tworzenie warunków do rozwoju dostępu do specjalistycznych usług medycznych.

W zakresie turystyki i sportu:

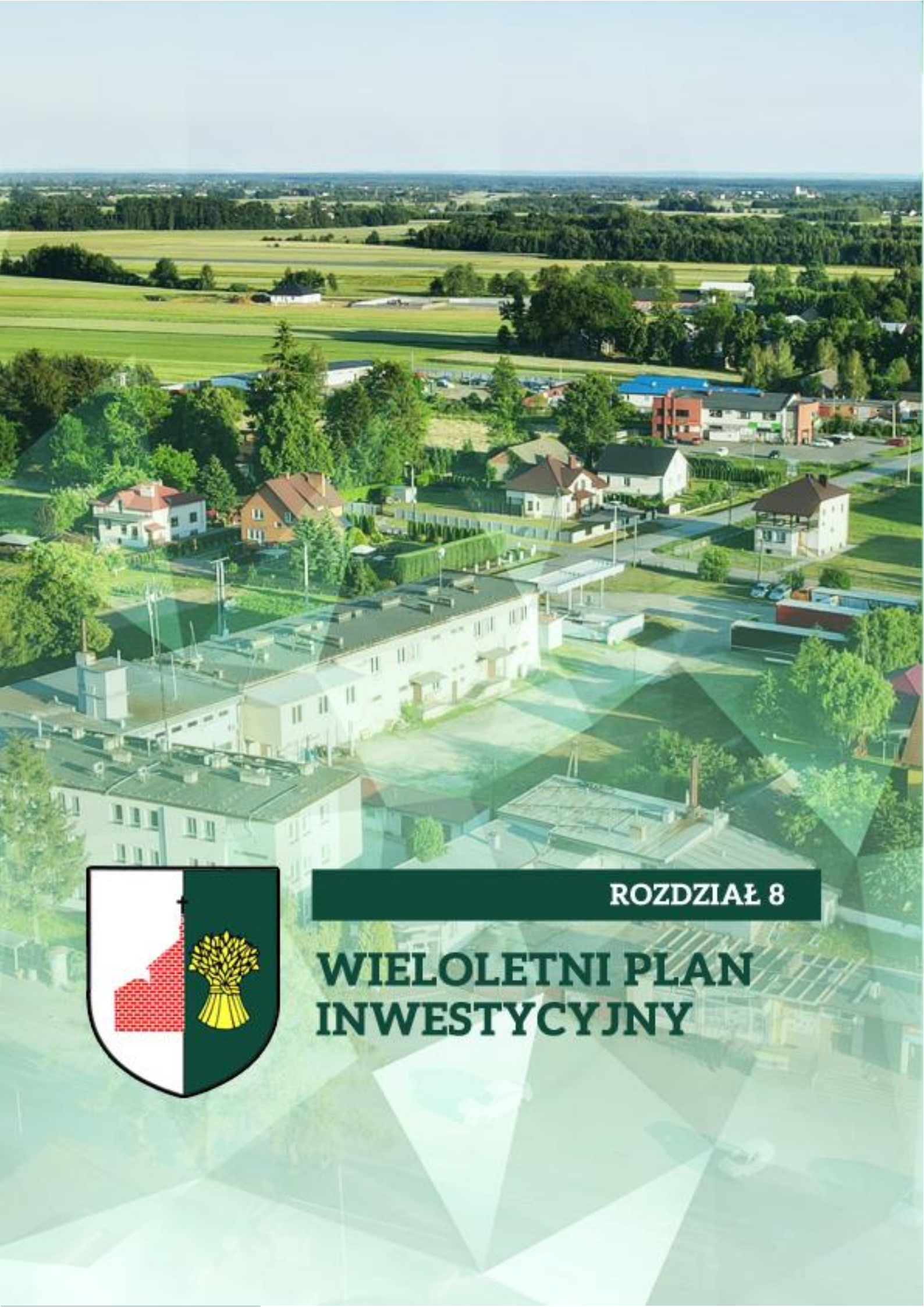
- Nadanie obszarom i obiektom nowych funkcji społecznych, integracyjnych i edukacyjnych oraz zwiększenie dostępności infrastrukturalnej dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. Poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej gminy Czermin poszerzy ofertę turystyczną, rekreacyjną i sportową dla mieszkańców i turystów.
- Na terenie gminy powstaną nowe miejsca wypoczynku i rekreacji, które zwiększą atrakcyjność turystyczną gminy i stworzą możliwość utworzenia gminy turystyczną całorocznie. Jednym z głównych planów związanych z rozwojem turystyki i sportu w mieście jest dalszy rozwój obiektów sportowych, budowa nowych obiektów sportowych, tworzenie szlaków i tras rowerowych, miejsc wypoczynku.

W zakresie działalności gospodarczej:

- Ważnym kierunkiem rozwoju Gminy jest stworzenie dobrych warunków prowadzenia działalności gospodarczej, m.in. poprzez prowadzenie działań rozwojowych dla inicjatyw gospodarczych oraz dialog społeczny z przedsiębiorcami.

Kierunki działań będą realizowane przez Gminę Czermin za pośrednictwem:

- Urzędu Gminy w Czerminie,
- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerminie,
- Gminnego Ośrodka Kultury w Czerminie,
- Gminnej Biblioteki Publicznej w Czerminie,
- Służb dbających o bezpieczeństwo mieszkańców (policja, ochotnicza straż pożarna),
- Szkół, przedszkoli,
- Organizacji pozarządowych,
- Przedsiębiorców.

ROZDZIAŁ 8

**WIELOLETNI PLAN
INWESTYCYJNY**

Nieodzownym elementem każdej Strategii Rozwoju jest Wieloletni Plan Inwestycyjny, zawierający kluczowe i strategiczne inwestycje planowane do wykonania w celu realizacji założeń i priorytetów, wskazanych w dokumencie strategicznym. Poniżej zamieszczono tabelę z kartami zadań, zawierającymi wybrane inwestycje kluczowe dla mieszkańców i władz gminy, których realizacja w szczególny sposób wpłynie na zmianę standardu życia mieszkańców.

Wybrane inwestycje, przedstawione poniżej nie wyczerpują katalogu przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach niniejszej strategii, lecz będą bezpośrednio wpisywać się w realizację wskazanych w rozdziale **7. Plan operacyjny**.

Tabela 43. Kluczowe przedsięwzięcia planowane do realizacji w latach 2022-2030

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia i zakres	Okres realizacji	Szacunkowa wartość inwestycji w zł	Źródła finansowania	Cel operacyjny (oznaczenie)
Karta zadania nr 1	Inwestycje w Infrastrukturę wod-kan: - budowa, modernizacja sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej. - rozbudowa sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej. - modernizacja oczyszczalni ścieków i przepompowni ścieków a także stacji uzdatniania wody oraz hydroforni na terenie Gminy Czermin	2022-2030	16 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	2.1.
Karta zadania nr 2	Budowa sieci dróg rowerowych (ścieżek rowerowych, zaplecza technicznego typu miejsca postojowe, elektryczne stacje ładowania rowerów itp.) na obszarze Gminy Czermin	2022-2030	4 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	1.3.
Karta zadania nr 3	Budowa, przebudowa modernizacja, sieci dróg, mostów, przepustów oraz parkingów na obszarze Gminy Czermin	2022-2030	11 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	1.2.

Karta zadania nr 4	Modernizacja i rozbudowa systemu oświetlenia ulicznego (wymiana i montaż nowych lamp LED) na obszarze Gminy Czermin	2022-2030	4 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	1.2.
Karta zadania nr 5	Modernizacja i budowa dróg lokalnych i chodników na obszarze Gminy Czermin	2022-2030	4 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	1.2.
Karta zadania nr 6	Utworzenie stacji ładowania samochodów elektrycznych	2022-2030	600 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	2.3.
Karta zadania nr 7	Modernizacja obiektów sportowo – rekreacyjnych na obszarze Gminy Czermin	2022-2030	6 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	4.1.
Karta zadania nr 8	Rewitalizacja centrum miejscowości Czermin oraz innych miejscowości Gminy.	2022-2030	5 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	1.1.
Karta zadania nr 9	Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Czermin	2022-2030	5 500 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	2.3.
Karta zadania nr 10	Remont i modernizacja zabytkowych budynków, parków na obszarze Gminy Czermin	2022-2030	8 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	1.1.
Karta zadania nr 11	Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez wyeliminowanie z obszaru Gminy Czermin pokryć dachowych	2022-2030	800 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład,	2.2.

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

	i innych odpadów zawierających azbest			Programy WFOŚiGW w Rzeszowie	
Karta zadania nr 12	Budowa zaplecza sportowo-rekreacyjnej na terenie Gminy Czermin (m.in. place zabaw, siłownie napowietrzne, boiska wielofunkcyjne, ławki, punkty widokowe, ścieżki ekologiczne, smart ławek, wyznaczenie miejsc na terenie Gminy na latanie dronami, budowę multi-dyscyplinarnych, modułowych, całorocznych obiektów sportowych przewidzianych w sezonie zimowym np. w formie lodowisk oraz w sezonie letnim przekształconych np. w formę: torów rolkowych/wrotkarskich, rolkowisk, pumptracków bądź skateparków itp.)	2022-2030	11 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	4.1.
Karta zadania nr 13	Budowa nowych alejek w parkach, miejscach zalesionych, centrach miejscowości z obszaru Gminy Czermin	2022-2030	3 200 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	1.1.
Karta zadania nr 14	Niwelacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych, w szczególności budynkach użyteczności publicznych	2022-2030	3 500 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	3.1.
Karta zadania nr 15	Termomodernizacja oraz modernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Czermin	2022-2030	5 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	2.3.
Karta zadania nr 16	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury oświatowo – edukacyjnej na terenie Gminy Czermin	2022-2030	8 000 000,00	Fundusze europejskie i regionalne, Krajowy Plan Odbudowy, Polski Ład	3.1

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ 9

CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

9.1. Rozwój strategiczny Gminy Czermin w latach 2022-2030

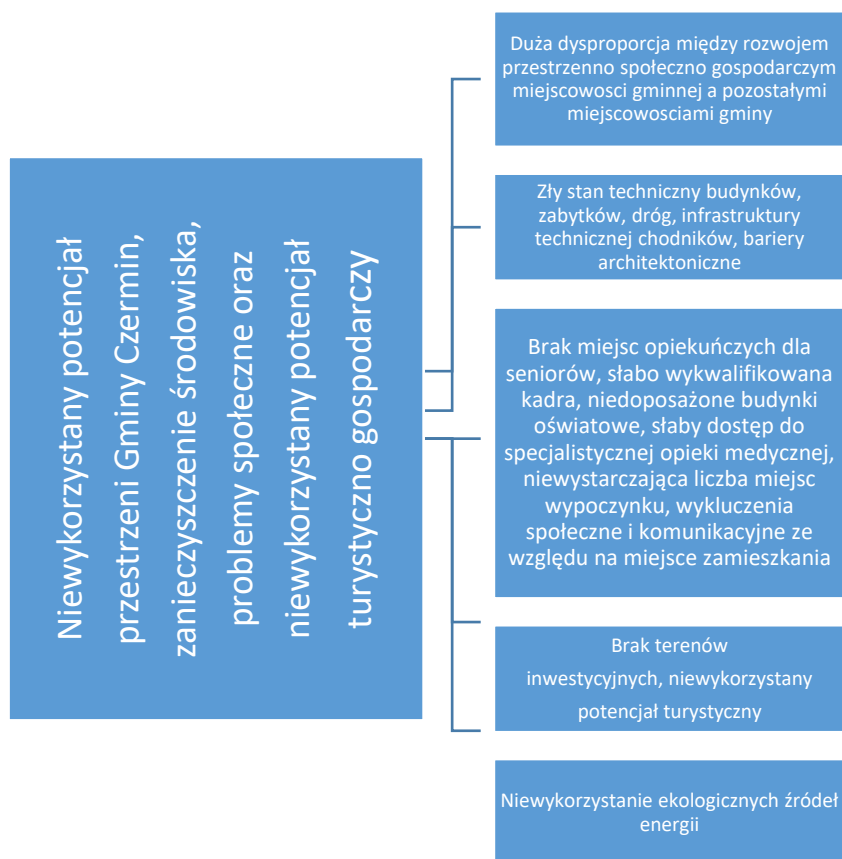
Programowanie rozwoju to kluczowy element i podstawa zarządzania rozwojem lokalnym, pod którym to pojęciem rozumiemy zespół zharmonizowanych działań podejmowanych przez gminy, zmierzających do realizacji wcześniej ustalonych (sformułowanych) celów. W procesie zarządzania rozwojem lokalnym główną rolę odgrywa samorząd, pełniąc funkcje koordynacyjne i organizacyjne, w tym zakresie współpracy interesariuszy (aktorów rozwoju lokalnego).

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji sformułowano wizję, cele strategiczne oraz operacyjne wraz z kierunkami działania.

Na władzach lokalnych spoczywa, zatem ogromna odpowiedzialność optymalnego angażowania i wykorzystywania wszystkich sił tkwiących w lokalnych systemach, tj. kapitale społecznym, a także potencjale środowiskowym i gospodarczym.

9.2. Drzewo problemów

Drzewo problemów powstało na podstawie *Diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Czermin*, wniosków z *Diagnozy* zamieszczonej w niniejszym dokumencie. *Wnioski z analizy społeczno-gospodarczej* oraz analizy SWOT.

9.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Polityka przestrzenna gminy skupia się na kilku istotnych aspektach związanych z: rozwojem turystyki, eliminacją potencjalnych konfliktów przestrzennych, kontrolą rozwoju zabudowy oraz zapewnieniem ładu przestrzennego. Rekomendacje dla polityki przestrzennej opracowano z zachowaniem spójności z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2030 i brzmią następująco:

Miejscowość Czermin jest główną jednostką osadniczą, a zarazem centrum administracyjno-usługowym. Zakłada się aktywizację inwestycyjną przemysłu tego obszaru, związaną z rozwojem zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej. W centrum miejscowości, w przestrzeni publicznej, kontynuowane i wzmacniane będą istniejące funkcje usługowe o znaczeniu gminnym. Istotną rolę w systemie osadniczym gminy w kolejnych latach będą pełnić ośrodki podstawowe, które wyróżniają się potencjałem demograficznym, wyposażeniem w obiekty usługowe z zakresu obsługi ludności, dające perspektywę rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej. Pozostałe jednostki osadnicze nadal będą miały funkcje mieszkaniowe, usługowe i gospodarcze - proporcjonalnie do swojej skali i zasięgu oddziaływania.

Zgodnie z bilansem terenów przeznaczonych pod zabudowę rozwój przestrzenny Gminy będzie się odbywał poprzez lokalizację zabudowy w granicach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach poszczególnych jednostek osadniczych oraz na obszarach przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę. Dopiero w dalszej kolejności rozwój ten będzie możliwy na pozostałych obszarach zgodnie z określonym zapotrzebowaniem na nową zabudowę. Nowe tereny przeznaczone pod zabudowę wyznaczone są w Studium, głównie w istniejących ciągach po jednej lub po obu stronach istniejących dróg obsługujących Gminę, czyli w miejscach, gdzie istnieje lub planowana jest budowa podstawowej sieci infrastruktury technicznej: sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i elektroenergetycznej. Osadnictwo będzie się rozwijało na bazie istniejącego zainwestowania poprzez: wymianę istniejącej zużytej zabudowy, uzupełnienia na wolnych działkach lub w nowych obszarach zlokalizowanych w sąsiedztwie istniejącego zainwestowania. W pierwszej kolejności nowa zabudowa lokalizowana będzie na glebach niskiej klasy bonitacji.

Polityka przestrzenna gminy skupia się na kilku zasadniczych aspektach związanych z rozwojem turystyki, eliminacją potencjalnych konfliktów przestrzennych, kontrolą rozwoju zabudowy oraz zapewnieniem ładu przestrzennego. Rekomendacje dla polityki przestrzennej opracowano z zachowaniem spójności z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2030 i brzmią następująco:

- **Priorytetyzacja działań w zakresie opracowania kompleksowych dokumentów planistycznych** w postaci studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym w zakresie zapewnienia spójności z dokumentami na szczeblu regionalnym.

- **Kontrolowany proces rozwoju zabudowy** – opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego począwszy od obszarów cechujących się najintensywniejszymi zmianami użytkowania.
- **Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią** – w szczególności w zakresie przeznaczania terenów pod zabudowę mieszkaniową poprzez zapobieganie antropopresji na terenach cennych przyrodniczo.
- **Wielowymiarowy rozwój społeczno-gospodarczy** – oparty na procesach rozwojowych funkcji obszarów o wysokim potencjale.
- **Sprawne planowanie w przestrzeni związane z rozwojem funkcji turystyczno-rekreacyjnych** – logiczne i oparte na konsultacjach społecznych i potrzebach mieszkańców lokalizowanie różnego rodzaju kompleksów usługowych, uwzględnianie potencjalnych konfliktów przestrzennych w procesach planowania.
- **Kierowanie się zasadami ładu przestrzennego w planowaniu przestrzeni** w aspekcie estetycznym, społecznym, gospodarczym, środowiskowym i funkcjonalnym – w szczególności na obszarach o wysokim potencjale rozwoju turystyki, w tym na obszarach o wysokich walorach krajobrazowych.
- **Zapewnienie spójności w planowaniu przestrzennym w układzie wertykalnym:** na poziomie lokalnym ze szczeblem krajowym i regionalnym – uwzględnienie w planowaniu rozwoju przestrzennego inwestycji krajowych i wojewódzkich.
- **Zapewnienie spójności w planowaniu przestrzennym w układzie horyzontalnym:** uwzględnienie i konsultowanie dokumentów planistycznych sąsiednich gmin w celu zapewnienia ciągłości struktur przestrzennych.
- **Budowanie poparcia społecznego w gospodarowaniu przestrzenią** – prowadzenie jawnych i dostępnych dla mieszkańców konsultacji społecznych w zakresie planowania inwestycji, opracowywania dokumentów planistycznych.
- **Uspójnienie zasad dotyczących walorów estetycznych nowych inwestycji**, w tym mieszkaniowych i związana z tym konieczność opracowania planów miejscowych dla obszarów przeznaczanych pod zabudowę.
- **Ukierunkowanie celów polityki przestrzennej na rozwój obszarów atrakcyjnych turystycznie.**
- **Ochrona obszarów o stosunkowo mało zmienionych walorach przyrodniczych i krajobrazowych**, oraz uwzględnianie pozostałych działań ochronnych w zakresie ochrony krajobrazu, sformułowanych w obowiązujących planach ochrony parków krajobrazowych.
- **Na obszarach otulin parków krajobrazowych działalność związana z usługami turystycznymi i sportowymi powinna zostać dostosowana skalą i intensywnością do charakteru obszaru chronionego** i jego otoczenia poprzez obligatoryjne wskazanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy szczegółowych parametrów zabudowy dla projektowanej działalności.
- **Obejmowanie ochroną w formie parku kulturowego obszarów o wysokich walorach historycznych, artystycznych i krajobrazowych.**

- **Integracja szlaków wodnych ze szlakami pieszymi, rowerowymi** w ich otoczeniu (wzdłuż rzeki o sezonowej zmienności poziomu wód).
- **Uwzględnienie w planowaniu przestrzennym informacji o obszarach perspektywicznych**, na których stwierdzono przesłanki występowania złóż oraz obszarów prognostycznych – rozpoznanych wstępnie i wskazanych (PZPW Województwa Podkarpackiego – perspektywa 2030).
- **Wspieranie rozwoju sieci teleinformatycznych na obszarach problemowych**, w których nie występuje infrastruktura telekomunikacyjna umożliwiająca świadczenie usług dostępu do Internetu o wymaganej przepustowości.
- **Uwzględnienie rezerw terenowych z uwagi na możliwość ujednoczenia parametrów użytkowych dróg.**
- **Wykorzystanie korzyści dostępności transportowej** – racjonalne gospodarowanie przestrzenią w celu zapewnienia odpowiedniej przepustowości dróg i wyznaczenia przestrzeni dla działalności gospodarczej.
- **Zachowanie różnorodności biologicznej i rozwój systemu obszarów chronionych** oraz jego integracja z systemami pozaregionalnymi.

9.4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań.

Gmina Czermin położona jest w obrębie wydzielonych obszarów specjalnych, które zostały wyznaczone w strategicznych i planistycznych dokumentach krajowych i wojewódzkich. W celu ich identyfikacji zostały przeanalizowane następujące dokumenty:

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030).**
- **Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.**
- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030.**

Przez obszary specjalne rozumie się:

- **OF (obszary funkcjonalne)** – obszary, na których występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego). Szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny;
- **OSI (obszary strategicznej interwencji)** – określone w strategii rozwoju obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna, łącząca inwestycje – w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub dotyczące zasobów ludzkich, finansowane z różnych źródeł lub przez rozwiązania regulacyjne

1. OSI Krajowe - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030):

- **Wschodnia Polska,**

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa - lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie- znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej. **W zasięgu OSI Wschodnia Polska znajduje się Gmina Czermin.**

Mapa 6. Wschodnia Polska

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

2. OSI Regionalne - Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Gmina Czermin wpisuje się w priorytet:

- **7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku,**

w szczególności w następujące kierunki działań:

7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku:

7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej

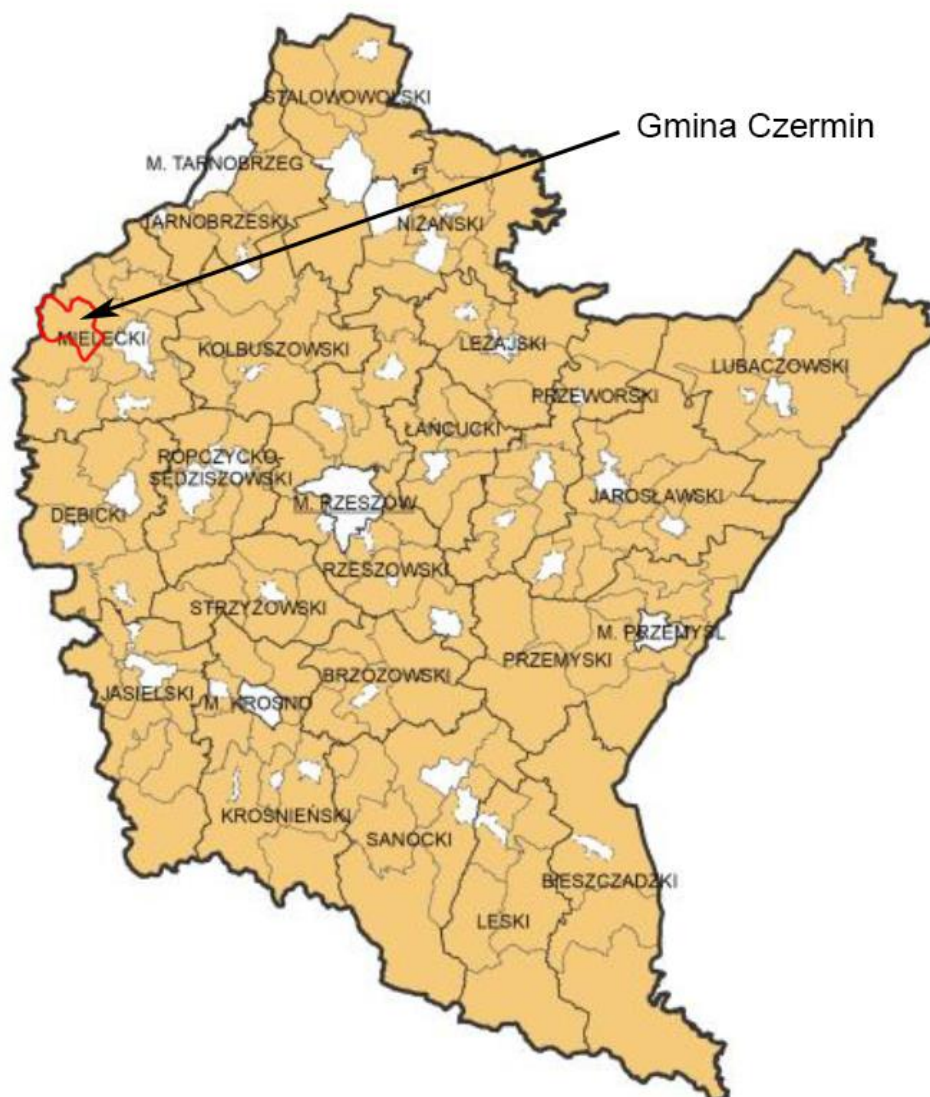
Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia.

Kluczową kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak ukierunkować, aby umożliwiała rozwój gospodarki i przedsiębiorczości w tym powstawanie miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych, jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Mapa 7. Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości, jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych,
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym

Kluczowym czynnikiem determinującym inicjowanie procesów rozwoju obszarów wiejskich jest wielokierunkowa aktywizacja społeczności lokalnej. Podniesienie poziomu życia zależy od właściwej identyfikacji potrzeb i możliwości danego obszaru, w który to proces należy włączyć lokalną społeczność. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej; wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej

Jakość przestrzeni obszarów wiejskich warunkuje możliwość i efektywność działań prorozwojowych. Dlatego też, gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy

również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzanymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030:

- **Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych**

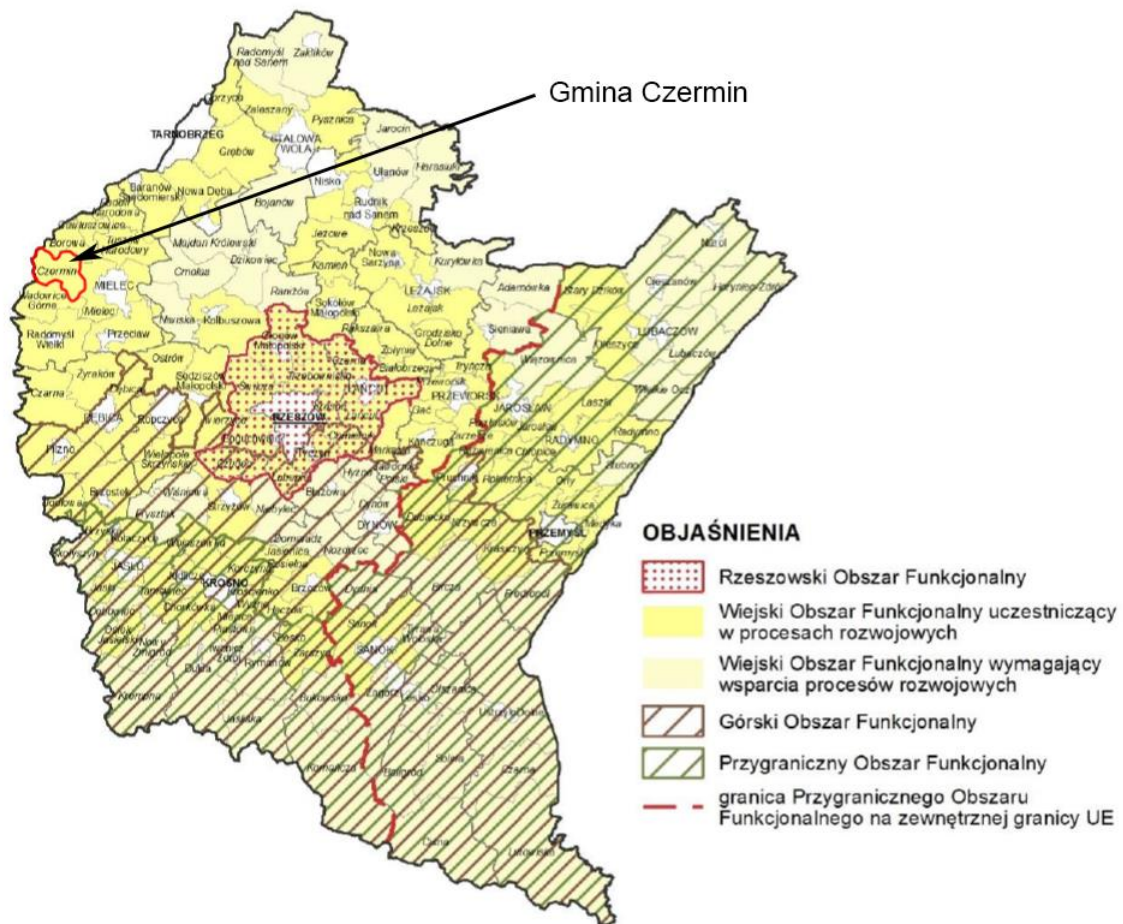
Wiodące kierunki zagospodarowania:

- rozwój rolnictwa ekologicznego opartego na gospodarstwach rodzinnych;
- rozwój działalności gospodarczej związanej z gospodarką rolną i turystyką;
- rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi;
- poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- rozwój turystyki, w tym agroturystyki, funkcji sportowo-rekreacyjnych i uzdrowiskowych,
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- rozwój bazy usług publicznych;
- zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa;
- ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz lecznictwa uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Mapa 8. Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030

- **Obszar funkcjonalny Niziny Nadwiślańskiej**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- rozwój produkcji rolnej dostosowany do jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, z zachowaniem wykształconych kierunków i tradycji upraw oraz hodowli;
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego;
- rozwój turystyki oraz agroturystyki w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe;
- ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- ochrona obszaru przed powodzią;
- poprawa stanu czystości wód;
- wykorzystanie potencjału szerokotorowej linii kolejowej.

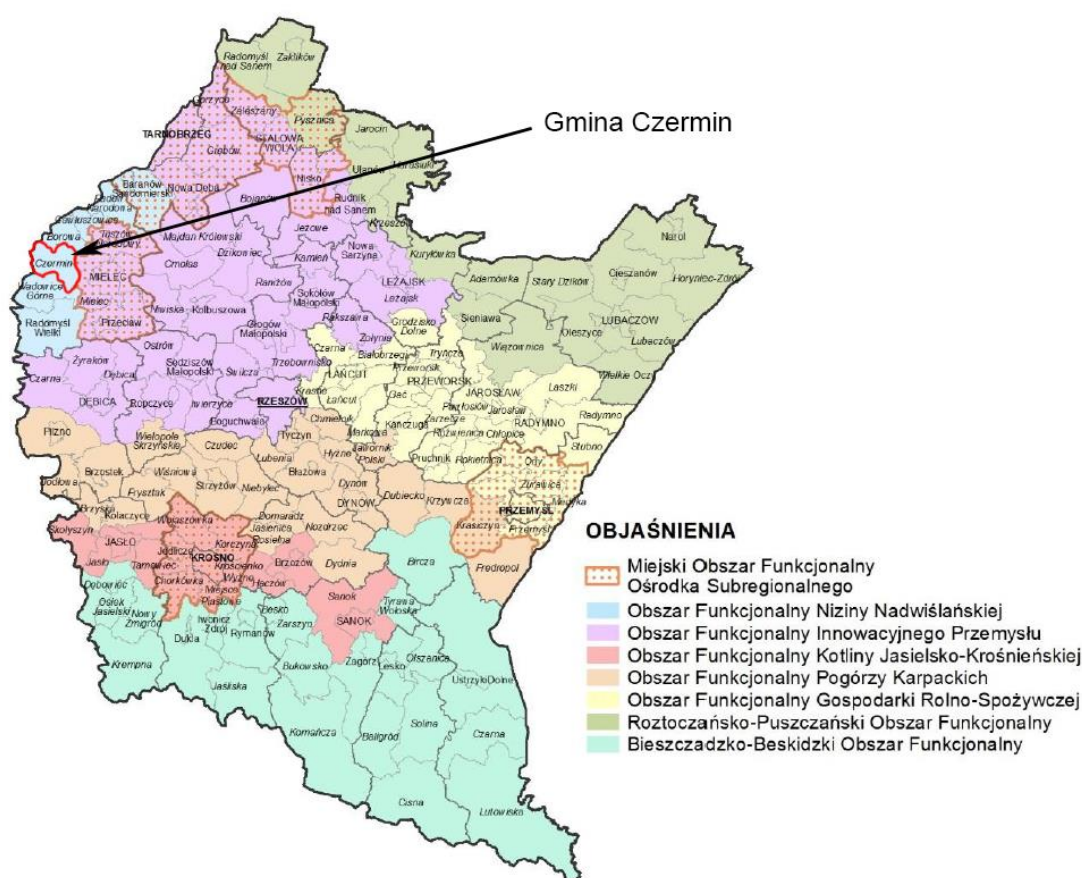
Zasady i warunki zagospodarowania:

- poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym m.in. przekształcenia struktury agrarnej gospodarstw;

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

- ochrona gleb o najwyższej przydatności dla produkcji rolniczej przed zmianą użytkowania;
- zalesianie gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa;
- poprawa atrakcyjności turystycznej przez rozwój infrastruktury turystycznej i oferty usług turystycznych, w tym agroturystyki;
- zagospodarowanie turystyczne dostosowane do chłonności środowiska;
- kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego poprzez poprawę ładu przestrzennego i estetyki przestrzeni przy zachowaniu walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, prawidłowe kształtowanie struktur przestrzennych;
- przeciwdziałanie rozproszonemu zabudowy, intensyfikacja użytkowania terenów poprzez uzupełnianie i rozbudowę istniejącego zainwestowania;
- rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej;
- uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi;
- ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska;
- modernizacja szerokotorowej linii kolejowej.

Mapa 9. Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa

4. OSI – Lokalne - Strategia Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030

W ramach Strategii Rozwoju wyodrębniono trzy cele strategiczne, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

Cel strategiczny I Estetyczna i dostępna przestrzeń publiczna

Cel strategiczny II Ochrona środowiska naturalnego

Cel strategiczny III Wysoka jakość życia mieszkańców

Cel strategiczny IV Rozwój gospodarczy

Cele te powiązane są ze zidentyfikowanymi lokalnymi obszarami strategicznej interwencji, co zostało przedstawione w załączniku graficznym, stanowiącym *mapę nr 9 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin – Obszary strategicznej interwencji* w rozdziale 9.5 Model struktury funkcjonalno – przestrzennej Gminy. Z kolei działania planowane do realizacji w ramach wyznaczonych obszarów strategicznym, w ujęciu graficznym przedstawia *mapa nr 10 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin – Zakres planowanych działań w obszarach strategicznej interwencji*.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030	Strategia Rozwoju Gmina Czermin na lata 2022 – 2030
<p>1.Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym</p> <p>2.Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych</p>	<p>OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA</p>	<p>Cel strategiczny IV Rozwój gospodarczy</p>
<p>2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 1.3. Zapewnienie dobrych warunków i systemu wsparcia podmiotów gospodarczych i rolnictwa w dostosowaniu do wymagań i potrzeb współczesnej otwartej gospodarki</p>	<p>Cel operacyjny 4.3. Rozwój nowoczesnego rolnictwa Cel operacyjny 4.4. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</p>
<p>1.Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym</p> <p>2.Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych</p>	<p>OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY</p>	<p>Cel strategiczny I Estetyczna i dostępna przestrzeń publiczna Cel strategiczny III Wysoka jakość życia mieszkańców Cel strategiczny IV Rozwój gospodarczy</p>
<p>2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 2.1. Podniesienie jakości edukacji i jej dostosowanie do wyzwań społeczeństwa przyszłości</p>	<p>Cel operacyjny 3.1. Wzmocnienie kapitału ludzkiego</p>
<p>2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 2.2 Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia</p>	<p>Cel operacyjny 3.3. Zdrowie i poprawa bezpieczeństwa</p>

<p>1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją</p> <p>2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 2.3 Rozwój form i instytucji kultury z uwzględnieniem dziedzictwa oraz wymagań nowoczesności</p>	<p>Cel operacyjny 1.1. Poprawa estetyki, dalsza rewitalizacja przestrzeni publicznej i optymalizacja polityki przestrzennej w gminie</p> <p>Cel operacyjny 4.1. Rozwój turystyki, ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego</p>
<p>1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 2.4 Wsparcie rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej oraz tworzenia dobrej jakości miejsc pracy</p>	<p>Cel operacyjny 3.1. Wzmocnienie kapitału ludzkiego</p>
<p>2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 2.5 Wzmocnienie podmiotowości obywateli, rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie ich wpływu na życie publiczne</p>	<p>Cel operacyjny 3.4. Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i samorządami</p> <p>Cel operacyjny 4.5. Sprawny samorząd</p>
<p>2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 2.6 Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie</p>	<p>Cel operacyjny 3.1. Wzmocnienie kapitału ludzkiego</p>
<p>2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 2.7 Kształtowanie postaw prozdrowotnych, promocja aktywności fizycznej i wsparcie sportu kwalifikowanego</p>	<p>Cel operacyjny 1.3. Rozbudowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p>

<p>1. Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym</p> <p>2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych</p>	<p>OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA</p>	<p>Cel strategiczny I Estetyczna i dostępna przestrzeń publiczna</p> <p>Cel strategiczny II Ochrona środowiska naturalnego</p> <p>Cel strategiczny III Wysoka jakość życia mieszkańców</p> <p>Cel strategiczny IV Rozwój gospodarczy</p>
<p>1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją</p> <p>1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 3.1 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu oraz optymalizacji wykorzystania energii i zwiększenie udziału OZE w bilansie energetycznym województwa</p>	<p>Cel operacyjny 2.2. Zielona gospodarka</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Ochrona klimatu, jakości powietrza i środowiska</p>
<p>1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 3.3 Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej zapewniającej spójność przestrzenną regionu oraz integrację obszarów funkcjonalnych</p>	<p>Cel operacyjny 1.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej</p> <p>Cel operacyjny 1.4. Poprawa dostępności komunikacyjnej</p>

<p>1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją</p> <p>1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 3.4 Rozbudowa wysokiej jakości sieci informacyjno-komunikacyjnej dla zapewnienia możliwości rozwojowych województwa oraz dostępności do usług</p>	<p>Cel operacyjny 3.2. Zwiększenie dostępności do usług, w tym ich cyfryzacja</p>
<p>2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p> <p>2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnymi i lokalnym</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 3.5 Tworzenie miejsc umożliwiających prowadzenie działalności gospodarczej i rozwój usług turystycznych</p>	<p>Cel operacyjny 4.2. Budowa marki i promocja gospodarcza Gminy</p> <p>Cel operacyjny 4.4. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</p>
<p>1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 3.6 Zwiększenie odporności wszystkich struktur regionalnych na zagrożenia wynikające ze zmian klimatycznych</p>	<p>Cel operacyjny 2.1. Rozbudowa infrastruktury technicznej</p>
<p>1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 3.7 Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania rozwoju cywilizacyjnego na stan środowiska</p>	<p>Cel operacyjny 2.1. Rozbudowa infrastruktury technicznej</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Zielona gospodarka</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Ochrona klimatu, jakości powietrza i środowiska</p>
<p>1. Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym</p>	<p>OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG</p>	<p>Cel strategiczny I</p> <p>Estetyczna i dostępna przestrzeń publiczna</p> <p>Cel strategiczny III</p> <p>Wysoka jakość życia mieszkańców</p> <p>Cel strategiczny IV</p> <p>Rozwój gospodarczy</p>

<p>1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 4.1 Poprawa dostępności mieszkańców do usług publicznych oraz zwiększenie ich kompleksowości i podniesienie standardu dzięki wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych</p>	<p>Cel operacyjny 3.2. Zwiększenie dostępności do usług, w tym ich cyfryzacja</p>
<p>1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych</p> <p>1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 4.2 Poprawa zarządzania przestrzenią oraz przeciwdziałanie występowaniu wykluczenia osób i obszarów ze względu na ograniczenia ekonomiczne czy infrastrukturalne</p>	<p>Cel operacyjny 1.1. Poprawa estetyki, dalsza rewitalizacja przestrzeni publicznej i optymalizacja polityki przestrzennej w gminie</p> <p>Cel operacyjny 4.5. Sprawny samorząd</p>
<p>2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego</p>	<p>Cel szczegółowy priorytetu 4.3 Rozwijanie infrastruktury i integrowanie systemów zapewniających wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego</p>	<p>Cel operacyjny 3.3. Zdrowie i poprawa bezpieczeństwa</p>

9.5. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obrazuje strategiczne pomysły na rozwój gminy zorientowane terytorialnie i jest efektem zintegrowanego procesu planistycznego. W swym założeniu ma stanowić porządkujący składnik strategii, źródło i rodzaj najważniejszych ustaleń rozwojowych osadzonych przestrzennie. Bazą modelu jest przestrzeń, która jest dobrem i zasobem o strategicznym znaczeniu dla społeczności lokalnych. Przestrzeń ma określoną powierzchnię, posiada konkretną wartość, a jednocześnie zmienia się pod wpływem trendów globalnych (np. zmiany klimatyczne) oraz lokalnych (np. podlega silnej presji rozwojowej i zawłaszczaniu przez indywidualnych właścicieli).

Model rozumiany jest jako przedstawienie długookresowej strategicznej wizji rozwoju gminy wynikającej z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych i posiadanego potencjału, z uwzględnieniem jego specyfiki i zróżnicowania wewnętrznego. Model wskazuje obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami.

Główne zadania modelu to:

- obrazować kierunki rozwoju przestrzennego,
- opisywać spodziewane efekty przekształceń przestrzeni wynikające z realizacji celów strategii oraz wyjaśniać spójność interwencji dedykowanych danym obszarom,
- określać i hierarchizować obszary o różnych charakterystykach oraz powiązaniach między nimi, formułować ogólne zalecenia (rekomendacje) i zasady dotyczące gospodarowania przestrzenią (ze szczególnym uwzględnieniem obszarów istotnych z punktu widzenia rozwoju gminy),
- ustalać ramy współpracy z interesariuszami na obszarach realizacji wyznaczonych celów rozwoju (np. właścicielami nieruchomości, instytucjami rządowymi i JST, inwestorami, przedsiębiorcami),
- tłumaczyć wartości ważne w długiej perspektywie czasowej, wyrażane w wizji rozwoju decydujące o prowadzonej polityce rozwoju,
- definiować interes publiczny poprzez ustalenie ram działania dla strategii, polityk i użytkowania przestrzeni, a w konsekwencji pełnić funkcje prewencyjne przed ewentualnymi konfliktami – społecznymi, przestrzennymi, środowiskowymi (np. dotyczącymi lokalizowania kontrowersyjnych inwestycji).

W ramach najważniejszych zadań inwestycyjnych można wymienić:

Infrastruktura komunikacyjna:

- Budowa sieci dróg rowerowych (ścieżek rowerowych, zaplecza technicznego typu miejsca postojowe, elektryczne stacje ładowania rowerów itp.) na obszarze Gminy Czermin
- Modernizacja i rozbudowa systemu oświetlenia ulicznego (wymiana i montaż nowych lamp) na obszarze gminy Czermin,
- Budowa, przebudowa modernizacja, sieci dróg, mostów, przepustów oraz parkingów na obszarze Gminy Czermin,
- Modernizacja i budowa dróg lokalnych i chodników na obszarze gminy Czermin.

Infrastruktura rekreacyjno-sportowa:

- Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na terenie gminy Czermin,
- Modernizacja obiektów sportowo – rekreacyjnych na obszarze gminy Czermin,
- Budowa zaplecza sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy Czermin, (m.in. place zabaw, siłownie napowietrzne, boiska wielofunkcyjne, ławki, punkty widokowe, wyznaczenie miejsc na terenie gminy na latanie dronami, budowę multi-dyscyplinarnych, modułowych, całorocznych obiektów sportowych przewidzianych w sezonie zimowym np. w formie lodowisk oraz w sezonie letnim przekształconych np. w formę: torów rolkowych/wrotkarskich, rolkowisk, pumtracków bądź skateparków itp.).

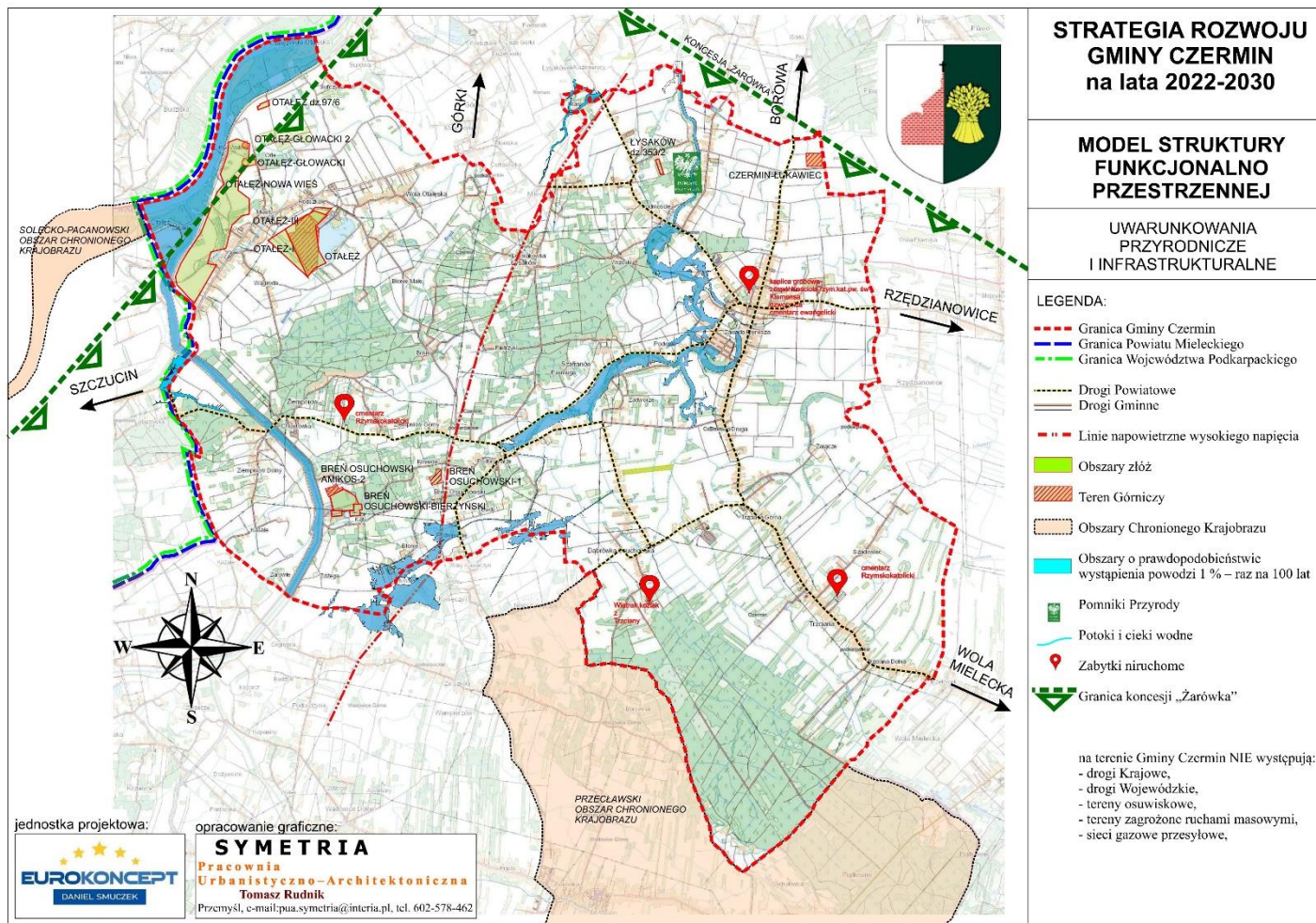
Infrastruktura techniczna:

- Inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną:
 - Budowa oraz rozbudowa sieci kanalizacji i sieci wodociągowej oraz modernizacja sieci istniejących,
 - modernizacja oczyszczalni ścieków, przepompowni ścieków oraz stacji uzdatniania wody wraz z hydroforniami położonych na terenie gminy Czermin,
- Rewitalizacja centrum miejscowości Czermin oraz innych miejscowości gminy,
- Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Czermin,
- Termodernizacja oraz modernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Czermin.

Infrastruktura społeczna:

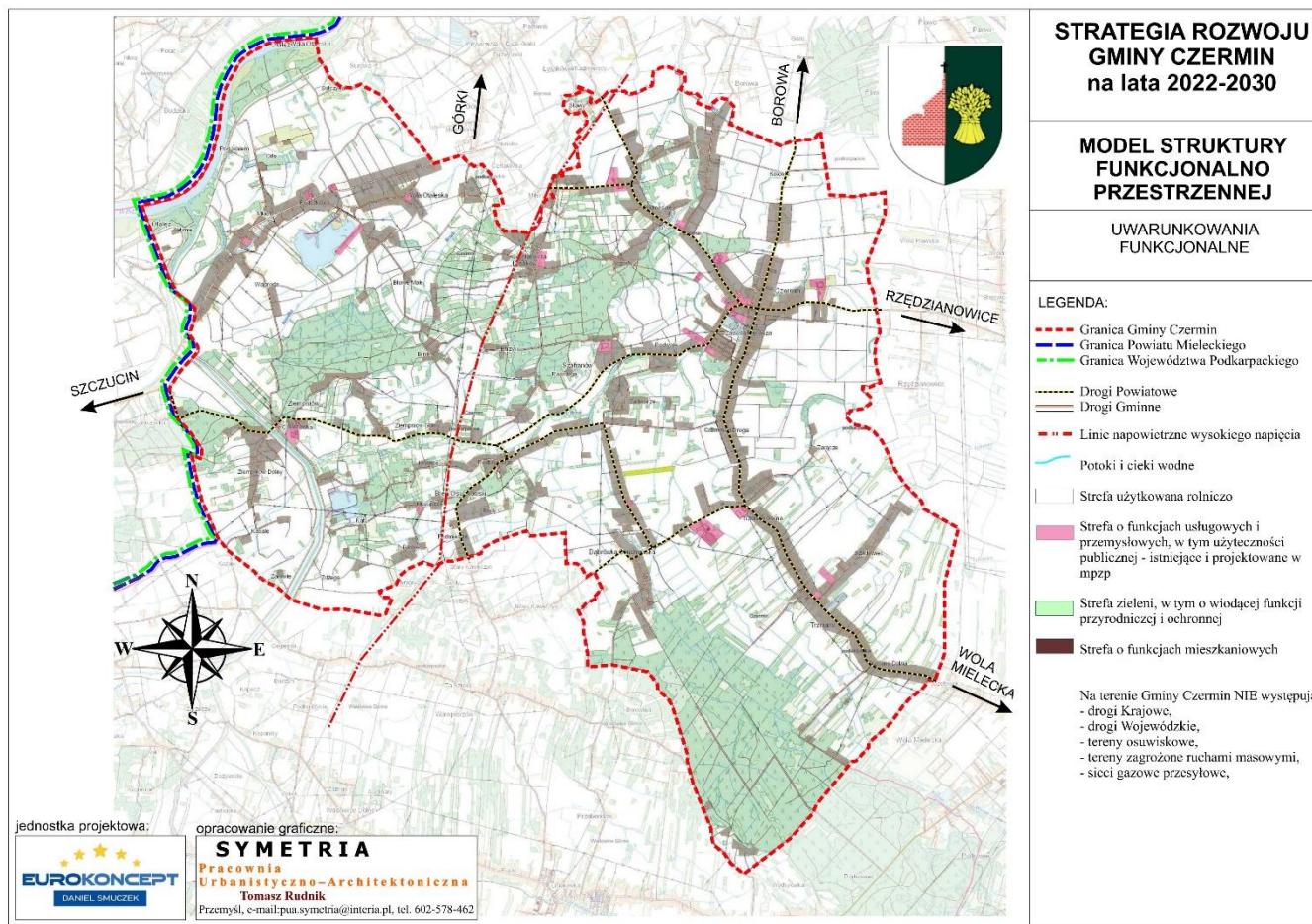
- Niwelacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych, w szczególności w budynkach użyteczności publicznej,
- Utworzenie stacji ładowania samochodów elektrycznych,
- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury oświatowo – edukacyjnej na terenie Gminy Czermin.

Mapa 10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin – Uwarunkowania przyrodnicze i infrastrukturalne

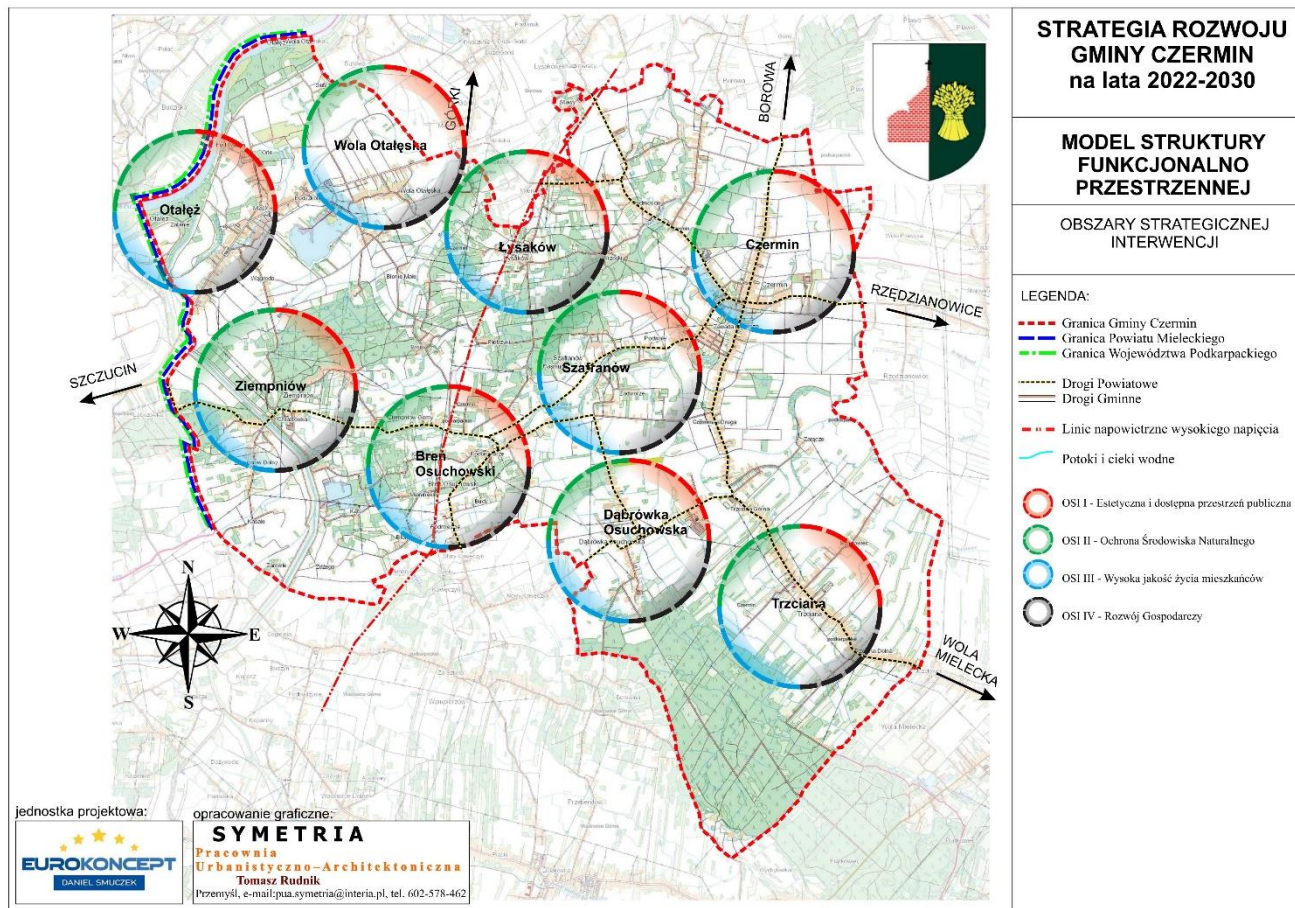
Źródło: Opracowanie własne

Mapa 11. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin – Uwarunkowania funkcjonalne

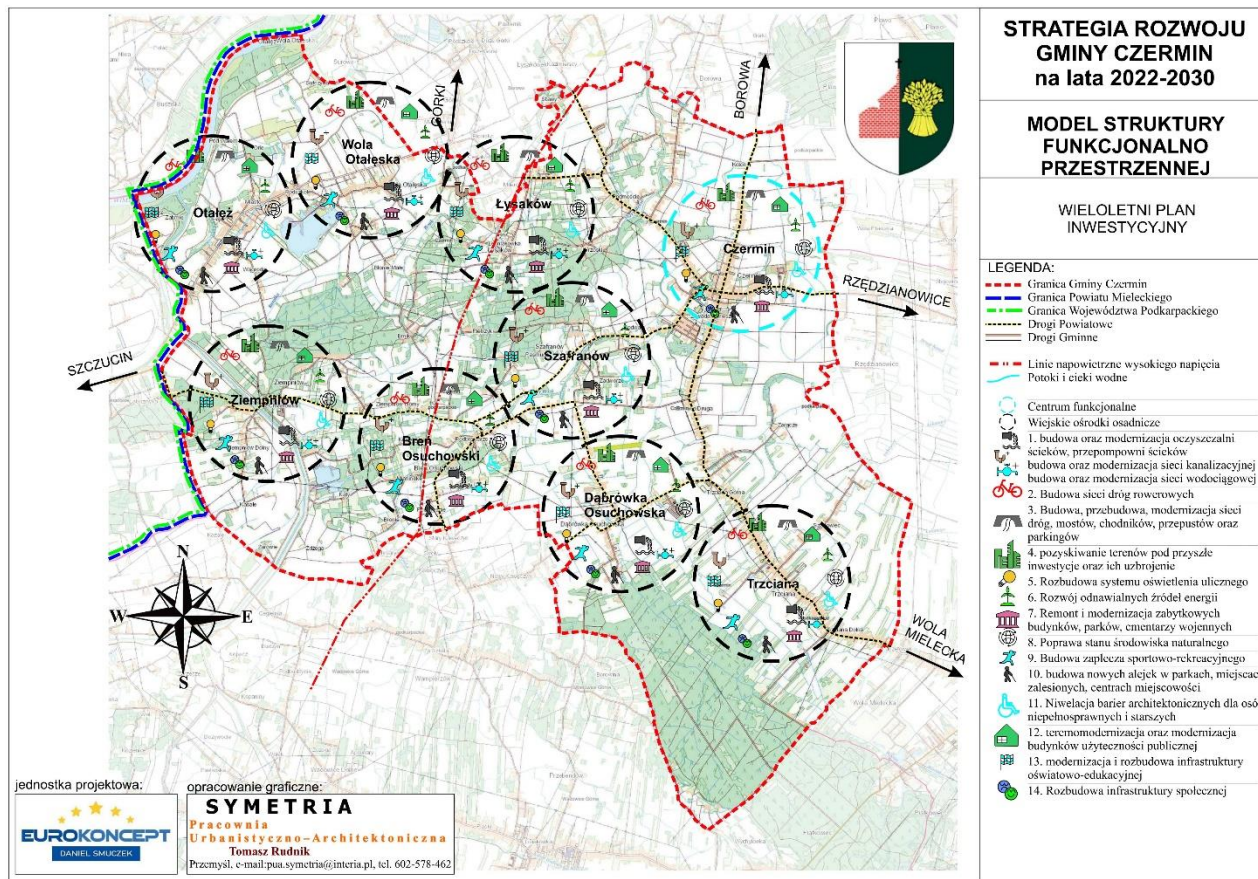
Źródło: Opracowanie własne

Mapa 12. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin – Obszary strategicznej interwencji

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 13. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin - Zakres planowanych działań w obszarach strategicznej interwencji

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ 10

SYSTEM REALIZACJI, STRATEGII W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

10.1. Wdrażanie zapisów Strategii

Pierwszym etapem **wdrażania Strategii** jest wskazanie osób i podmiotów odpowiedzialnych za realizację zapisów *Strategii Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030*. Dokument jest uchwalany przez Radę Gminą, natomiast Wójt jest odpowiedzialny za całościowy nadzór, zatwierdza wybór projektów oraz decyduje o zaangażowaniu finansowym, kadrowym i organizacyjnym Gminy w ramach każdego celu strategicznego. *Strategia* musi zaspokoić oczekiwania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów funkcjonujących na terenie Gminy. W związku z tym powinno się planować działania we współpracy ze wszystkimi interesariuszami, którzy przyczynią się do realizacji założonych celów. Zgłaszanie nowych pomysłów ma odbywać się poprzez wypełnienie Karty projektu (Załącznik nr 2), a następnie sprawdzenie kart przez **Zespół ds. zarządzania Strategią** pod kątem spójności z obowiązującą *Strategią*, a następnie zaopiniowanie do dalszego procedowania.

Za realizację poszczególnych zadań zapisanych w *Strategii* odpowiada specjalnie powołany *Zespół ds. Zarządzania Strategią* (składający się z pracowników referatów Urzędu Gminy w Czerminie, przedstawicieli jednostek organizacyjnych i przedstawicieli Rady Gminy), do zadań którego należy:

- wnoszenie projektów planowanych w ramach *Strategii* do ujęcia w wieloletnich programach inwestycyjnych Gminy Czermin,
- ustalenie szczegółowych zasad i kryteriów realizacji *Strategii*,
- zapewnienia zgodności realizacji *Strategii* z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu,
- monitorowanie realizacji *Strategii*,
- dokonywanie ewaluacji *Strategii*,
- dokonywanie aktualizacji *Strategii*,

- dokonywanie wszelkich czynności niezbędnych do prawidłowej realizacji założeń *Strategii*.

Koordinator projektów odpowiedzialny jest za:

- opracowywanie i składanie wniosków,
- kontrolę formalną składanych wniosków, ich zgodności z procedurami i zapisami w *Strategii*,
- zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów.

Natomiast Kierownicy projektów zarządzają poszczególnymi projektami. Do zadań Kierowników projektu należy:

- określenie zadań dla zespołu projektowego,
- zlecanie zadań projektowych,
- kontrolowanie postępu prac w projekcie w celu utrzymania zgodności projektu z założonym planem,
- sporządzanie raportów dotyczących postępów w projekcie,
- zarządzanie zmianami,
- odbieranie poszczególnych zadań,
- rozliczenie projektu.

10.2. System monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Czermin

Strategia rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030 będzie realizowana z wykorzystaniem narzędzi i procedur (m.in. dokumentów wykonawczych, o których mowa w podrozdziale 10.5 *Wytoczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych*) pomocnych w zarządzaniu dokumentem). W ramach zarządzania strategią można wymienić trzy podstawowe etapy:

- wdrażanie,
- monitorowanie,
- aktualizacja.

10.3. Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czermin

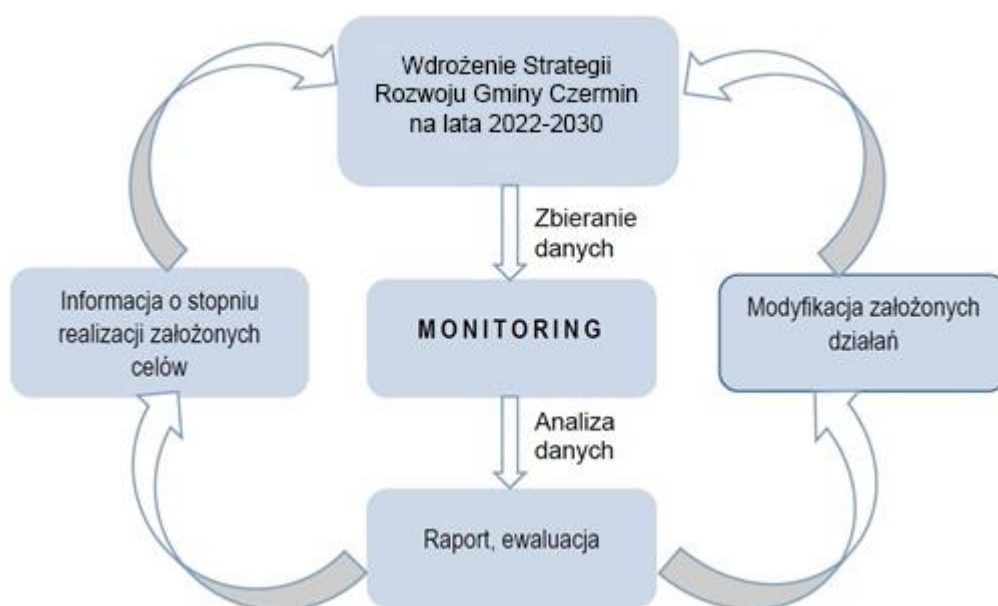
Monitoring jest systematycznym i szczegółowym badaniem realizacji *Strategii*. Koncentruje się na ocenie przebiegu prawidłowości wdrażania działań i zadań realizacyjnych w odniesieniu do przyjętego planu oraz stopnia osiągnięcia produktów i rezultatów. Monitoring przeprowadzany powinien być w trakcie realizacji i obejmuje: harmonogram, budżet oraz weryfikację zaplanowanych rezultatów poszczególnych zadań. Za monitoring odpowiada *Zespół ds. Zarządzania Strategią*.

Monitorowanie realizacji Strategii powinno odbywać się na bieżąco, natomiast zaleca się sporządzanie rocznych raportów z oceny stopnia realizacji celów i rezultatów.

Monitoring obejmuje następujące działania:

- zbieranie i analizowanie danych,
- formułowanie wniosków, tworzenie raportów i ewaluację.

Monitoring Strategii Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030

Ewaluacja jest cyklicznym badaniem wybranych elementów strategii i powinna się koncentrować na stopniu realizacji celów strategicznych oraz spełnienia wizji strategicznej. Ewaluacja powinna następować w kluczowych momentach realizacji Strategii. Ewaluacja jest przeprowadzana na podstawie danych uzyskanych podczas monitoringu. Monitoring i ewaluacja są zatem przeprowadzane na dwóch poziomach: pierwszy dotyczy monitorowania realizacji działań i zadań, drugi monitorowania i ewaluacji osiągnięcia celów strategicznych.

Ewaluacja strategii rozwoju społeczno-gospodarczego obejmuje następujące elementy:

- ewaluacja ex-ante - ewaluacja przed rozpoczęciem procesu wdrażania, która oceni trafność założeń oraz sposobów realizacji,
- ewaluacja on-going - ewaluacja w trakcie realizacji, w połowie wdrażania, która oceni poziom realizacji celów strategicznych oraz zidentyfikuje czynniki mające wpływ na realizację zaplanowanych działań strategicznych,
- ewaluacja ex-post - ewaluacja po zakończeniu okresu obowiązywania strategii, która podsumuje efekty działań strategicznych oraz pozwoli na wyciągnięcie wniosków, które winny stanowić jedną z podstaw dotyczących dalszych kierunków rozwoju oraz do podjęcia działań mających na celu ulepszenie procesu strategicznego zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym

Ocena zawarta w ewaluacji powinna opierać się na poniższych kryteriach:

- trafność – pozwala ocenić, w jakim stopniu wyznaczone podczas konsultacji społecznych cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom lub potrzebom interesariuszy,
- skuteczność – określa stopień realizacji celów,
- efektywność – pozwala określić stosunek poniesionych nakładów (finansowe, ludzkie, czas) do osiągniętych rezultatów,
- oddziaływanie – określa wpływ osiągniętych rezultatów na grupę interesariuszy,
- trwałość efektów – pozwala określić, czy pozytywne efekty mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego.

Do efektywnego monitorowania procesów wdrażania Strategii należy posłużyć się wskaźnikami ze Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK) dla projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz wskaźnikami własnymi. Przykładowe wskaźniki wskazano w rozdziale 7 *Plan Operacyjny Strategii Rozwoju Gminy Czermin na lata 2022-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju gminy osiągnięcia celów*. Wskazane wskaźniki stanowią katalog otwarty. Dobór właściwych wskaźników rezultatu, produktu oraz oddziaływania umożliwi efektywne monitorowanie procesu wdrażania *Strategii*, w tym:

- wskaźniki produktu – określają bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia mierzony konkretnymi wielkościami (np. długość wybudowanych dróg gminnych);
- wskaźniki rezultatu – określają bezpośredni wpływ zrealizowanego produktu na otoczenie społeczno-ekonomiczne uzyskany natychmiast po zakończeniu projektu (np. liczba osób korzystających z infrastruktury społecznej);
- wskaźniki oddziaływania – określają długookresowy wynik realizacji strategii (np. poprawa sytuacji na rynku pracy).

Tabela nr ... Część raportu ze zrealizowanych wskaźników

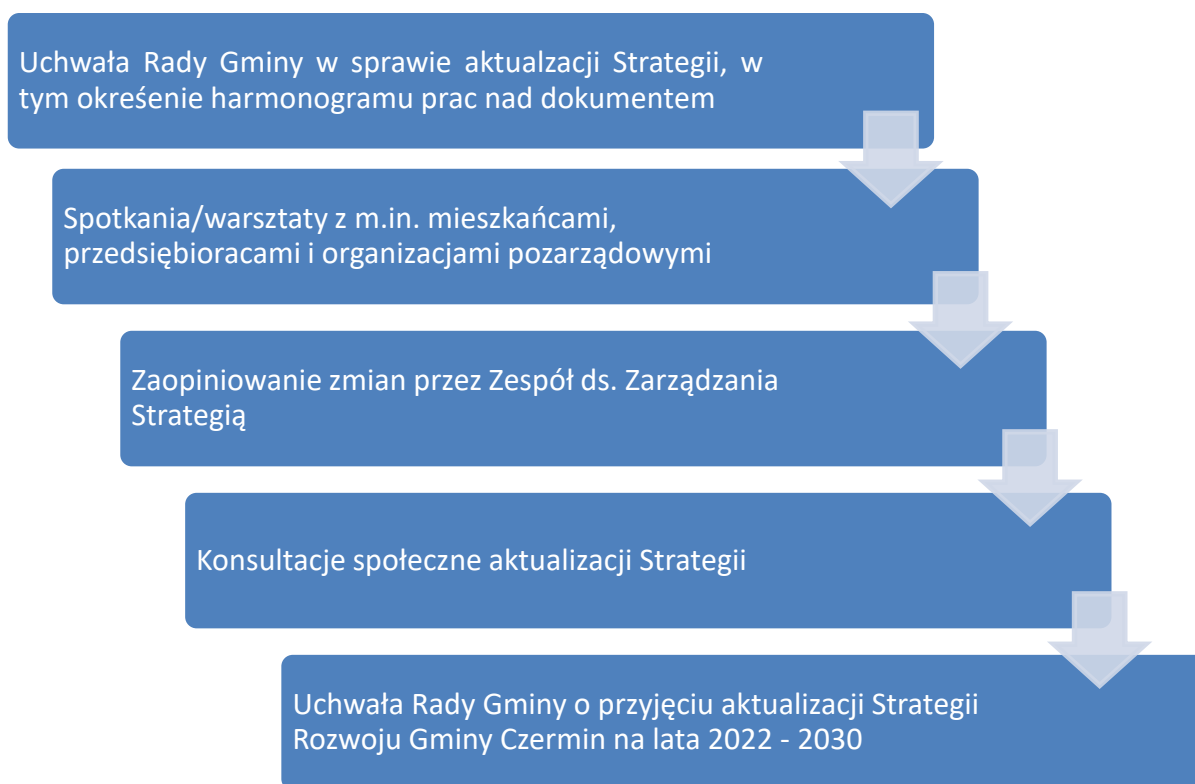
Obszar nr				
Cel operacyjny				
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary (np. km, szt.)	Źródło danych (np. GUS, UG)	Wartość dla roku bazowego (2020 r.)	Wartość dla roku badanego (..... r.)
Wskaźnik produktu				
Wskaźnik rezultatu				
Wskaźnik oddziaływania				

--	--	--	--	--

10.4. Ewaluacja – ocena skutków wdrażania zapisów Strategii

W przypadku stwierdzenia zmian warunków i bieżącej sytuacji Gminy podczas monitorowania i ewaluacji Strategii, konieczna jest aktualizacja dokumentu. W tym celu niezbędne jest zaangażowanie m.in. mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych, organizując spotkania/warsztaty mające na celu zaktualizowania celów i kierunków działań Gminy. Materiały powinny być na bieżąco analizowane i uwzględniane przez Zespół ds. Zarządzania Strategią w trakcie ewaluacji. Pomysły i nowe projekty powinny być zamieszczane w Karcie Projektu, który przykład stanowi Załącznik nr 2 do niniejszej *Strategii*. Karta Projektu powinna zawierać minimum składające się z następujących elementów: nazwa, podmiot odpowiedzialny za realizację zadania, opis zadania, cel, termin realizacji, koszty, źródła finansowania, zgodność ze Strategią, wskaźniki produktu, rezultatu oraz oddziaływania oraz wskazanie osoby zgłaszającej projekt.

W przypadku zasadniczych zmian celów i kierunków rozwoju Gminy Czermin, należy uchwałą Rady Gminy zaktualizować zapisy *Strategii*. Aktualizacja *Strategii* powinna odbywać się według poniższego schematu:

10.5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia rozwoju gminy – poradnik praktyczny” luty 2021 r.), jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju należy rozumieć obowiązkowe lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie.

Strategia, jako dokument kierunkowy, przede wszystkim powinna być spójna z Wieloletnią prognozą finansową gminy oraz corocznymi uchwałami budżetowymi. Tylko zapewnienie przez Radę Gminy środków na realizację przedsięwzięć strategicznych da możliwość osiągnięcia najważniejszych celów, zidentyfikowanych w wielokierunkowym procesie strategicznym.

Należy także pamiętać, iż podczas tworzenia nowych bądź aktualizacji istniejących sektorowych gminnych planów i programów, powinny być one spójne ze Strategią Rozwoju Gminy – przynajmniej odnośnie kluczowych przedsięwzięć oraz kierunków działań. Do takich dokumentów należą m.in.:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych,
- Gminny program ochrony środowiska,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej,
- Program budowy dróg gminnych,
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych,
- Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Plany odnowy miejscowości.

10.6. Zasady aktualizacji

Dokumenty wykonawcze Gminy Czermin to dokumenty gminne, które realizują cele operacyjne wskazane w *Strategii* i są uchwalane przez Radę Gminy. Do dokumentów wykonawczych można zaliczyć programy polityki sektorowej (społecznej, mieszkaniowej, komunalnej i ochrony środowiska, przestrzennego rozwoju, kultury, zdrowia, edukacji, transportu) oraz programy operacyjne, takie jak:

**Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.**

L.p.	Obszar tematyczny	Dokumenty wykonawcze	Aktualność dokumentu	Spójność
1	Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czermin	Aktualny	Spójny
2	Energetyka	Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Czermin na lata 2020-2023	Aktualny	Spójny
3	Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Aktualny	Spójny
4		Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Czermin	Aktualny	Spójny
5		Program ochrony środowiska dla Gminy Czermin	Aktualny	Spójny
6	Polityka społeczna	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Aktualny	Spójny
7		Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Aktualny	Spójny
8		Gminny program wspierania rodziny	Aktualny	Spójny
9		Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	Aktualny	Spójny
10		Gminny program przeciwdziałania narkomanii	Aktualny	Spójny
11	Rozwój lokalny	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Aktualny	Spójny
12	Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa gminy	Aktualny	Spójny
13		Uchwały budżetowe	Aktualny	Spójny

Załącznik nr 2. Karta projektu

Nazwa zadania		
Opis zadania		
Obszar realizacji		
Cel zadania		
Podmiot realizujący		
Partnerzy projektu/podmioty zaangażowane		
Termin realizacji		
Koszt zadania (PLN)		
Źródło finansowania (PLN, %)		
Zgodność ze Strategią	Cel strategiczny	
	Cel operacyjny	
	Kierunek działania	
Wskaźniki	produktu	
	rezultatu	
	oddziaływania	
Osoba zgłaszająca zadanie		
<i>Data i podpis osoby zgłaszającej projekt</i>		<i>Data i podpis Kierownika projektu</i>
Akceptacja	Akceptacja	
Data i podpis Skarbnika	Data i podpis Wójta	

11. Ramy finansowe oraz źródła finansowania

Ramy finansowe Strategii Rozwoju Gminy Czermin 2022-2030 posiadają jedynie charakter prognostyczny oraz zależą od szeregu zmiennych, które w praktyce mogą zupełnie zmieniać dane kwoty. Po analizie zebranych danych z **rozdziału 8 Wieloletni Plan Inwestycyjny** szacunkowo określono ramy finansowe w poszczególnych obszarach:

Cel strategiczny I Estetyczna i dostępna przestrzeń publiczna 39 200 000 zł	Cel strategiczny II Ochrona środowiska naturalnego 27 900 000 zł
Cel strategiczny III Wysoka jakość życia mieszkańców 11 500 000,00 zł	Cel strategiczny IV Rozwój gospodarczy 17 000 000,00 zł

Bogaty wachlarz działań realizowanych w celu urzeczywistnienia zamierzeń Strategii przez różnego rodzaju podmioty i instytucje, będzie wymagał zaangażowania środków finansowych pochodzących z różnych źródeł. Niezwykle istotne dla sfinansowania działań przewidzianych w ramach niniejszego dokumentu strategicznego ma katalog środków publicznych, zarówno krajowych, jak i zagranicznych (w tym szczególną rolę będą odgrywały środki budżetu UE w perspektywie finansowej 2021-2027). Sukces wdrażania zakładanych celów Strategii zależny będzie od zapewnienia odpowiednich źródeł finansowania planowanych zadań/przedsięwzięć/kierunków działań. Jednoznaczne określenie tych źródeł, w kontekście zapewnienia spójności i efektywności realizowanych przedsięwzięć, jest zadaniem złożonym, ponieważ system finansowania zadań publicznych charakteryzuje się wielopoziomowością i hierarchicznością (poziom regionalny, krajowy i europejski), a za jego rozwój i właściwą organizację odpowiedzialnych jest wiele różnych podmiotów z różnych szczebli zarządzania. Występują również różne formy finansowania przedsięwzięć: dotacje, instrumenty finansowe, formuła partnerstwa publiczno-prywatnego.

Skuteczny proces pozyskiwania środków finansowych wymaga wypracowania odpowiedniego systemu organizacji i koordynacji. Przedmiotowy proces powinien przede wszystkim uwzględniać zróżnicowanie wariantów finansowania przedsięwzięć wskazanych w Strategii (źródła i formy). Niezwykle istotną kwestią jest odejście od typowego systemu grantowego oraz wypracowanie zasad korzystania z funduszy zwrotnych. Niebagatelne znaczenie ma również korzystanie z funduszy bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską. Podstawy stanowią: dywersyfikacja oraz ciągłość działań, które pozwolą na wypracowanie długoterminowego planu finansowego, a także wdrażanie inwestycji bardziej ryzykownych, często o charakterze innowacyjnym czy eksperymentalnym.

Zakres działań przewidzianych w Strategii jest szeroki i wielowątkowy oraz obejmuje ich realizację przez różnego rodzaju podmioty (z sektora publicznego i prywatnego). Wobec tego niezbędne będzie poszukiwanie różnych źródeł finansowania zaplanowanych działań, w tym m.in. środki w ramach Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i innych. Kluczową rolę przypisać należy również krajowym środkom publicznym.

Zasady finansowania przedsięwzięć Strategii:

1. Wykorzystywanie różnych form finansowania – dotacje oraz różnego rodzaju instrumenty finansowe, w tym zwrotne (pożyczki, poręczenia, gwarancje),
2. Dywersyfikacja i łączenie różnych źródeł finansowania przedsięwzięć,
3. Wykorzystywanie ze środków europejskich na różnych poziomach - program regionalny, programy krajowe, programy współpracy międzynarodowej i transgranicznej (Program Współpracy Transgranicznej PL – BA – UA),
4. Udział w międzynarodowych projektach sieciowych np. programy Interreg, Central Europe,
5. Wykorzystywanie funduszy bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską np. LIFE, Horyzont, COSME, itp.

Wśród głównych źródeł finansowania Strategii znajdują się:

- Środki własne Gminy Czermin – budżet jednostki samorządu terytorialnego będzie stanowić jedno z podstawowych źródeł finansowania przedsięwzięć zawartych w Strategii,
- Środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach pakietu legislacyjnego polityki spójności na lata 2021-2027 – środki z budżetu UE w ramach pakietu legislacyjnego polityki spójności na lata 2021-2027 przewidziane w ramach krajowych programów operacyjnych, regionalnych programów operacyjnych, środków na rozwój obszarów wiejskich dostępne w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej,
- Środki z budżetu UE dostępne w ramach instrumentów (programów) bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską (dotyczą one głównie następujących zagadnień: wsparcie MŚP, kształcenie, w tym kształcenie ustawiczne, współpraca międzyregionalna i transgraniczna, szkolenie, a także energetyka i kwestie klimatyczne),
- Środki budżetu państwa (instrumenty wspierające działania prorozwojowe na poziomie i lokalnym) oraz środki budżetu Województwa Podkarpackiego - środki budżetu państwa lub samorządu województwa dostępne w ramach istniejących oraz nowych instrumentów takich, jak porozumienie terytorialne (art. 14rb ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju),
- Środki pochodzące z krajowych i międzynarodowych instytucji finansowych,
- Program Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020-2030,
- Mechanizmy finansowe EOG i Norweski Mechanizm Finansowy,
- Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Środki pochodzące od partnerów publicznych (inne jednostki samorządu terytorialnego) zaangażowanych we wspólną realizację przedsięwzięć (środki przeznaczone na sfinansowanie zadań w całości lub stanowiące wkład własny do projektów wspartych środkami zewnętrznymi),

Załącznik do uchwały Rady Gminy Czermin nr XLIII/309/2022
z dnia 4 listopada 2022 r.

- Dodatkowe formy wsparcia dostępne w ramach specjalnych linii budżetowych, np. tarczy antykryzysowych,
- Krajowy Plan Odbudowy,
- Polski Ład,
- Kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

SPIS TABEL

Tabela 1. Ludność, średnia gęstość zaludnienia oraz powierzchnia gmin powiatu Mieleckiego...	13
Tabela 2. Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminie Czermin na przestrzeni lat 2010-2020.....	15
Tabela 3. Zameldowania i wymeldowania w Gminie od 01.01.2021 do 31.12.2021.....	16
Tabela 4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Czermin w 2020 roku	17
Tabela 5. Wykaz etatów pracujących w jednostkach oświatowych – styczeń 2020 r.....	18
Tabela 6. Wykaz etatów pracujących w jednostkach oświatowych – grudzień 2020 r.....	18
Tabela 7. Liczba uczniów w placówkach oświatowych w roku 2016-2020 bez klas specjalnych...	19
Tabela 8. Dane dotyczące opieki zdrowotnej w gminie Czermin w 2016 oraz 2020 roku	19
Tabela 9. Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Czermin w latach 2016-2020.....	23
Tabela 10. Najczęstsze powody udzielania pomocy rodzinom w 2020 roku	24
Tabela 11. Liczba korzystających ze świadczeń rodzinnych na terenie gminy Czermin oraz kwoty wypłacanych świadczeń w latach 2016-2020.....	25
Tabela 12. Szczegółowe dane dotyczące klubów sportowych oraz liczby osób ćwiczących na terenie gminy Czermin w roku 2016 i 2018	28
Tabela 13. Dane dotyczące frekwencji w wyborach na terenie gmin powiatu mieleckiego.....	30
Tabela 14. Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia na przestrzeni lat 2018-2020.....	31
Tabela 15. Działania ratownicze podejmowane przez OSP na terenie gminy Czermin na przestrzeni lat 2018-2020.....	32
Tabela 16. Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie Gminy Czermin.....	37
Tabela 17. Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd) na terenie Gminy Czermin	37
Tabela 18. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego na przestrzeni lat 2016-2020	45
Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Czermin.....	47
Tabela 20. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne i sanitarne.....	48
Tabela 21. Budownictwo mieszkaniowe w latach 2016 - 2020.....	48
Tabela 22. Budynki niemieszkalne oddane do użytkowania w latach 2016 - 2020	49
Tabela 23. Wielkość cen i stawek opłat za zaopatrzenie w wodę.....	50
Tabela 24. Wielkość cen i stawek opłat za odprowadzanie ścieków	50
Tabela 25. Sieć wodociągowa gminy Czermin wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.	51
Tabela 26. Mieszkańcy gminy Czermin korzystający z sieci wodociągowej wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.	51
Tabela 27. Sieć kanalizacyjna gminy Czermin wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.	52
Tabela 28. Wybrane dane dotyczące sieci gazowej w gminie Czermin.....	53
Tabela 29. Struktura ludności gminy Czermin wg ekonomicznych grup wiekowych w roku 2016 oraz 2020.....	57
Tabela 30. Pracujący na terenie gminy Czermin w latach 2016 - 2020.....	58
Tabela 31. Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Czermin w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu mieleckiego według płci	58
Tabela 32. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Czermin latach 2016 - 2021	59
Tabela 33. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gmin powiatu mieleckiego.....	60
Tabela 34. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gminy Czermin	61
Tabela 35. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD oraz sektorów własnościowych zarejestrowane na terenie gminy Czermin	61

Tabela 36. Wskaźniki w zakresie podmiotów gospodarki narodowej dla obszaru gminy Czermin za lata 2016 i 2020	63
Tabela 37. Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów.....	64
Tabela 38. Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych.....	64
Tabela 39. Realizacja budżetu gminy Czermin na przestrzeni lat 2016-2020 w zł.....	65
Tabela 40. Kształtowanie się dochodów majątkowych na przestrzeni lat 2016-2020	66
Tabela 41. Udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) w wydatkach budżetowych na przestrzeni lat 2016-2020	67
Tabela 42. Analiza SWOT	77
Tabela 43. Kluczowe przedsięwzięcia planowane do realizacji w latach 2022-2030	107

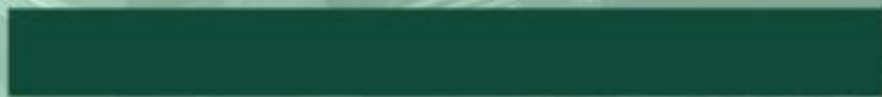
SPIS MAP

Mapa 1. Gmina Czermin na tle powiatu mieleckiego	11
Mapa 2. Powiat Mielecki.....	12
Mapa 3. Cieki wodne i obszary zalewowe na obszarze Gminy Czermin.....	34
Mapa 4. Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) na terenie Gminy Czermin.....	36
Mapa 5. Główny Zbiornik Wód Podziemnych sąsiadujący z Gminą Czermin	39
Mapa 6. Wschodnia Polska	115
Mapa 7. Obszary wiejskie województwa podkarpackiego	117
Mapa 8. Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym	120
Mapa 9. Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym	121
Mapa 10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin – Uwarunkowania przyrodnicze i infrastrukturalne.....	130
Mapa 11. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin – Uwarunkowania funkcjonalne	131
Mapa 12. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin – Obszary strategicznej interwencji	132
Mapa 13. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czermin - Zakres planowanych działań w obszarach strategicznej interwencji	133

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Powierzchnia gmin powiatu mieleckiego w ujęciu procentowym.....	13
Wykres 2. Stan ludności w gminie Czermin w przestrzeni 2010 – 2020 r.....	14
Wykres 3. Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w gminie Czermin na przestrzeni lat 2010-2020	15
Wykres 4. Liczba zameldowań i wymeldowań ogółem oraz saldo migracji w gminie Czermin na przestrzeni lat 2016-2020.	16
Wykres 5. Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Czermin w latach 2016-2020	24
Wykres 6. Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w gminie Czermin.....	28
Wykres 7. Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w gminach powiatu mieleckiego	54
Wykres 8. Struktura ludności gminy Czermin według ekonomicznych grup wiekowych w roku 2016 i 2020.....	57
Wykres 9. Udział zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Czermin w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na tle gmin i powiatu mieleckiego	59
Wykres 10. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości.....	63
Wykres 11. Dochody oraz wydatki na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2016-2020 w zł.....	65
Wykres 12. Wysokość pozyskanych środków w ramach programów i projektów unijnych w latach 2014-2020	67
Wykres 13. Ocena poszczególnych sfer życia na terenie gminy Czermin w skali 1-5	69
Wykres 14. Największe atuty Gminy Czermin.....	70
Wykres 15. Priorytetowe do wykonania zadania na terenie Gminy.....	72
Wykres 16. Branże gospodarcze na terenie Gminy posiadające największy potencjał rozwojowy.	73
Wykres 17. Co Pani/Pana zdaniem powinno być wizytówką Gminy w 2030 r.?	73
Wykres 18. Informacje dotyczące ankietowanych mieszkańców gminy Czermin	74

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1. Kościół p.w. św. Klemensa w Czerminie	42
Zdjęcie 2. Wiatrak koźlak (z Trzciany)	43